

2023

Jaarverslag

Zorgeloos online

2023

Inhoud

	<u>Voorwoord</u>	2
O I	<u>Over SIDN</u>	7
O 2	<u>Onze strategie</u>	9
O 3	<u>Een mondiaal toonaangevend .nl-domein</u>	13
O 4	<u>Samenwerken aan een veilig, stabiel en toekomstvast internet</u>	24
O 5	<u>Kansen voor de internetgebruiker</u>	38
O 6	<u>Interne ontwikkelingen</u>	42
O 7	<u>Duurzaamheidsverslag</u>	46
O 8	<u>Verslag raad van toezicht</u>	50
O 9	<u>Financieel verslag</u>	54
I O	<u>Personalia</u>	64
I I	<u>Woordenlijst</u>	66
	<u>Colofon</u>	71

Voorwoord

“Continu innoveren is nodig voor een kansrijk en zorgeloos digitaal bestaan.”

2

Roelof Meijer
CEO SIDN

Loek Bakker
CTO SIDN

Voorwoord

Innoveren voor een open, veilig en toegankelijk internet voor iedereen

Het .nl-domein is een van de veiligste en grootste landendomeinen ter wereld. Als beheerder van .nl zorgen we er samen met andere partijen in het .nl-ecosysteem voor dat al die domeinnamen dag en nacht bereikbaar zijn. Zo hebben internetgebruikers in Nederland en daarbuiten altijd toegang tot bijvoorbeeld gezondheidszorg, bankzaken en overheidsdiensten en kunnen ondernemers succesvol online zakendoen.

Boven alles ligt onze focus op de kwaliteit, veiligheid en betrouwbaarheid van onze kernsystemen: het Domain Name System (DNS) en het domeinnaam-registratiesysteem (DRS) voor .nl. Hiervoor werken we nauw samen met de .nl-registrars, de overheid en andere partners. We zetten in op de modernste bewezen technologieën, open standaarden en generieke opensourcetoepassingen. Daarmee kunnen we het veilig en betrouwbaar managen van onze systemen zoveel mogelijk automatiseren, zodat we ons kunnen richten op het verder en sneller innoveren van DNS en DRS voor .nl. Die continue innovatie is onder andere nodig om de steeds toenemende en ontwikkelende cyberdreigingen het hoofd te bieden. Met innovaties houden we .nl veilig voor internetgebruikers. Want bij SIDN werken we vóór deze internetgebruikers. Bovendien leveren we hiermee een bijdrage aan een veilige digitale infrastructuur voor Nederland en Europa. Zo zijn we toonaangevend voor de rest van de wereld en kunnen we andere partijen ondersteunen om ook dat niveau te bereiken en te behouden.

Het afgelopen jaar maakten we belangrijke en ingrijpende strategische keuzes. We hernieuwden onze ICT-strategie. Deze geeft richting aan technologische uitdagingen: het ontwikkelen van een nieuw domeinnaamregistratiesysteem, het borgen van de continuïteit van onze diensten, het veilig houden van de .nl-zone, het verder

standaardiseren en stroomlijnen van onze processen en systemen en de voorgenomen migratie van ons huidige registratiesysteem naar de publieke cloud van AWS in 2025. Door de migratie naar de publieke cloud kunnen we de stabiliteit en continuïteit van ons registratiesysteem op een nog hoger niveau garanderen, beheerkosten verlagen en krijgen we meer tijd en ruimte voor het verhogen van de security van .nl, kennisontwikkeling en innovatie. In lijn met de migratie hanteren we een exitstrategie, waarbij we waar mogelijk open standaarden gebruiken en een 'lock-in' met een specifieke leverancier voorkomen. Ook gebruiken we generieke opensourcetechnologie. Het afgelopen jaar bereidden we ons voor op deze migratie en ontwikkelden we een nieuwe structuur voor onze ICT-afdeling die aansluit bij de ICT-strategie.

Continu innoveren is nodig voor een kansrijk en zorgeloos digitaal bestaan.

Passend hierbij veranderden we onze management-structuur door een technisch directeur (CTO) aan te stellen. Daarmee heeft SIDN sinds 1 september 2023 een tweehoofdig bestuur.

Met deze benoeming versterken we onze focus op beschikbare, betrouwbare en toekomstvaste digitale dienstverlening van SIDN. Onze CTO is vanuit zijn ervaring met digitale transformatie, cybersecurity en IT-strategie en -architectuur verantwoordelijk voor technologische innovaties en het borgen van de kwaliteit van systemen zoals DNS en DRS.

Loek Bakker, technisch directeur (CTO) bij SIDN: *“Het kennisniveau binnen SIDN is groot en collega’s zijn sterk betrokken bij de organisatie. Daarnaast is de focus op samenwerken met collega’s, de strategie-klankbordgroep, de raad van toezicht, de ondernemingsraad en externe partijen enorm waardevol. Deze samenwerkingen dragen bij aan het bereiken van gemeenschappelijke doelen en positieve resultaten voor de internetgemeenschap.”*

“Als CTO ben ik sterk betrokken bij de nieuwe ICT-strategie en de stappen die daarbij horen, zoals de IT-sourcingstrategie en de migratie naar cloudtechnologie. Bij onze keuze voor technologiepartners vormden de permanente beschikbaarheid van .nl en bescherming van onze gegevens de doorslag. Want als registry zijn wij daar hoofdverantwoordelijk voor. Verbetermogelijkheden die we in de plannen voor 2024 meenamen, zijn nog resultaatgerichter werken en kritischer durven zijn op onszelf en onze collega’s. Daarnaast mogen we onze passie nog meer uitdragen naar de buitenwereld. Onze mensen beschikken over waardevolle kennis en zetten zich met hart en ziel in voor een stabiel en veilig .nl en internet. Samen hebben we een essentiële rol voor een goed functionerend internet voor Nederland en daarbuiten.”

Een andere belangrijke stap is dat we een samenwerking aangingen met de Canadese registry CIRA, de beheerder van het .ca-domein. We worden mede-eigenaar van hun Fury Registry Platform en ontwikkelen dit registratieplatform samen met CIRA verder tot een flexibel, toekomstvast en cloud native systeem. Dit partnerschap heeft meerdere belangrijke redenen. Zo worden de eisen die stakeholders en toezichthouders stellen aan de kwaliteit en continuïteit van onze dienstverlening elk jaar hoger. Hoewel ons eigen registratiesysteem DRS5 goed werkt, neemt het beheer en onderhoud veel tijd in beslag. Ook namen de complexiteit en kosten van onze ICT-kerndiensten toe en deze blijven de komende jaren stijgen.

De waarden, expertise en technologie van CIRA en SIDN sluiten sterk op elkaar aan, waardoor we krachten écht bundelen.

Dankzij de samenwerking met CIRA kunnen we expertise en capaciteit bundelen en het onderhoud en de ontwikkeling van het registratiesysteem met CIRA delen. We kunnen technische ontwikkelingen aanzienlijk sneller doorvoeren en in de toekomst het nieuwe registratiesysteem aanbieden aan andere registry’s. Voor het partnerschap werkten we al samen met CIRA, doordat we hun DNS-service gebruiken als één van onze DNS-oplossingen. Ook sluiten onze expertise, technologie en waarden sterk op elkaar aan. CIRA heeft net als wij bijzondere aandacht voor het stimuleren van innovaties en het bevorderen van een veilig, open en stabiel internet

Maatschappelijke verantwoordelijkheid voor de digitale samenleving

Naast het versterken van onze innovatiekracht, bestrijden we misbruik van .nl en bieden we diensten als SIDN Merkbewaking aan. Hiermee beschermen we merken tegen phishing en reputatieschade. Ook stimuleren we het gebruik van moderne, open en veilige internetstandaarden en opensource-software. Zo werken we continu aan een .nl dat van grote waarde is voor de Nederlandse internetgemeenschap.

Maar onze missie ‘Een kansrijk en zorgeloos digitaal bestaan voor iedereen’ reikt verder dan .nl. We gaan wereldwijd samenwerkingen aan, delen kennis, investeren in cybersecurity en zijn betrokken bij internationale onderzoeken, innovaties, samenwerkingsverbanden en fora. Ook steunen we met SIDN fonds veelbelovende internetprojecten met een maatschappelijke meerwaarde. Een voorbeeld is het platform [Filterbubbel](#), dat de kritische mediavaardigheden van jongeren op het mbo en in het praktijkonderwijs vergroot met een serie lessen. SIDN Labs verbetert de beveiliging en veerkracht van de (toekomstige) internetinfrastructuur door toegepast onderzoek. Bijvoorbeeld via grootschalige internetmetingen en het prototypen van nieuwe technologieën, zoals de SCION-technologie. Ook werken SIDN Labs en SIDN fonds op verschillende vlakken samen. Een mooi voorbeeld uit 2023 is Packet Run, een knikkerbaan die laat zien hoe het internet onder de motorkap werkt.

Anticiperen op mondiale kansen, uitdagingen en crises

Niet alleen internetabuse en het toenemende aantal cyberdreigingen hielden én houden ons bezig. Ook de razendsnelle doorontwikkeling van bijvoorbeeld kunstmatige intelligentie (AI) vraagt onze aandacht. Zo kreeg de chatbot ChatGPT het afgelopen jaar allerlei nieuwe functies en kunnen we met AI inmiddels foto’s en video’s genereren die niet meer

van de werkelijkheid te onderscheiden zijn. Dat zijn spannende ontwikkelingen waar we niet omheen kunnen. Daarom is het nodig dat we de voordelen van AI benutten en ons voorbereiden op de risico's en gevaren ervan, zoals de kansen van AI voor cyber-criminelen. Binnen SIDN Labs doen we dat door aan de hand van 2 voorwaarden te bepalen of we AI verantwoord kunnen gebruiken. Het moet mogelijk en wenselijk zijn om historische gegevens te benutten voor toekomstige beslissingen én feitelijke en neutrale labels aan data toe te kennen. Daarnaast passen we AI zelf toe in systemen zoals RegCheck, waarmee we malafide domeinnamen direct bij de registratie detecteren. In onze voorbereiding op AI-ontwikkelingen speelt wetgeving over AI een belangrijke rol. In 2024 bereikte de Europese Unie een akkoord over de AI Act. Deze wet biedt onder andere richting voor ontwikkelaars en ondernemers en bevat afspraken over AI-systemen met een hoog risico. Manipulerende AI-technieken en andere onwenselijke vormen zijn verboden.

Het is nodig dat we AI benutten én ons voorbereiden op de risico's ervan.

In 2023 stonden we naast technologische en digitale uitdagingen ook voor wereldwijde crises. Diverse conflicten in de wereld maken nog steeds veel slachtoffers en de impact van deze crises op burgers is onvoorstelbaar groot. Ook verschillende natuurrampen, zoals de aardbeving in Turkije begin 2023, lieten ons niet onberoerd. Deze ingrijpende conflicten, de snelle technologische ontwikkelingen én toenemende ongelijkheid benadrukken opnieuw het belang van een open, betrouwbaar en veilig wereldwijd internet. Ze laten bijvoorbeeld zien hoe belangrijk het internet is voor het verspreiden van betrouwbare informatie en het coördineren van hulpverlening in crisissituaties. Maar ook voor het aangaan van internationale samenwerkingen en het stimuleren van gelijke kansen voor iedereen. Dit zijn thema's waarop SIDN fonds inzet, bijvoorbeeld door projecten zoals [De Bubbelmachine](#) en [Cybersoek](#) te steunen. Ook stimuleert SIDN fonds een verantwoord internet door de Scriptieprijs Responsible Internet te sponsoren, waarmee het fonds studenten belooft voor hun onderzoek binnen dit belangrijke thema. In oktober 2023 benadrukten De Verenigde Naties het belang van een veilig, open en betrouwbaar internet tijdens het jaarlijkse Internet Governance Forum (IGF) in Japan,

dat wij ook bezochten. Tijdens het IGF bespraken we hoe we voordelen van digitale technologieën kunnen benutten, risico's kunnen beperken en de kloof op het gebied van digitaal bestuur en toegang tot het internet kunnen dichten. Het UN Global Digital Compact heeft daarin een belangrijke rol. Het document moet uiteindelijk bepalen hoe we internationaal op een verantwoorde manier omgaan met het internet.

Ontwikkelingen en duurzame verbeteringen in de sector

Waar het .nl-domein in de eerste helft van 2023 groeide en het aantal nieuwe registraties sterk steeg, kwam die groei in de tweede helft van het jaar tot stilstand. We eindigden het jaar net als in 2022 met zo'n 6,3 miljoen .nl-domeinnamen. Vooral door inflatie en recente prijsstijgingen keken houders kritischer naar de domeinnamen in hun portfolio, wat leidde tot opheffingen van ongebruikte domeinnamen. De ontwikkeling van .nl is in lijn met de ontwikkelingen in de Europese markt. Ook de andere grote domeinen, zoals .de (Duitsland) en .uk (Verenigd Koninkrijk), bleven stabiel of hadden te maken met een lage nettogroei. Daardoor bleef het marktaandeel en de positie van .nl ten opzichte van andere domeinen vrijwel gelijk. Het topleveldomein .com heeft wereldwijd nog altijd het grootste aandeel met ruim 160 miljoen domeinnamen. Daarnaast blijven ontwikkelingen rondom domeinnamen gebaseerd op blockchain de aandacht vasthouden van investeerders, van de DNS-sector en van ons. Unstoppable Domains en Handshake blijven vooralsnog de prominente spelers en we blijven de ontwikkelingen volgen. Het concept van blockchain domeinnamen is nog verre van uitgewerkt en kent veel beheersmatige en juridische problemen. Toch is ook dit veld in ontwikkeling. Dat blijkt uit de aanvraag van meerdere blockchaingerelateerde patenten voor .com-beheerder Verisign en uit het toenemende aantal 'integraties' tussen DNS-toplevel domeinen en die van Unstoppable.

Hoewel domeinnamen in de blockchain een ontwikkeling van de laatste jaren is, staat klimaatverandering wereldwijd al veel langer hoog op de agenda. De gevolgen van het veranderende klimaat zijn steeds beter merkbaar en wet- en regelgeving rondom dit thema wordt strenger, ook voor SIDN. Zo geldt de Corporate Sustainability Reporting Directive (CSRD) vanaf 2024 voor grote bedrijven. Deze Europese richtlijn eist dat grote bedrijven een duurzaamheidsrapportage opstellen. Beursgenoteerde mkb-bedrijven moeten vanaf 2026 aan de CSRD voldoen en niet-beursgenoteerde mkb-bedrijven volgen daarna. Hoewel deze richtlijn voorlopig dus nog niet voor SIDN geldt, vinden

we het belangrijk om te rapporteren over onze duurzaamheidsprestaties en onze impact op mens en milieu. Daarom gaven we het afgelopen jaar concrete invulling aan de Sustainable Development Goals (SDG's) van de Verenigde Naties. In 2023 investeerden we onder andere in het gebruik van 100% duurzame energie en in de ontwikkeling van onze medewerkers. Ook gingen we een waardevol partnerschap aan met DNS Belgium, in het kader van duurzame samenwerkingen. Met deze partner werken we aan duurzame verbeteringen voor onze sector. Tegelijkertijd zien we nog flinke uitdagingen voor de komende jaren. Zo hechten we veel waarde aan internationale samenwerkingen, maar zetten we stevig in op het verkleinen van onze voetafdruk.

We richten ons op de Sustainable Development Goals waarop we de meeste impact kunnen maken.

Overdracht van Yivi naar stichting Privacy by Design

De afgelopen jaren investeerden we fors in de doorontwikkeling en het professionaliseren van Yivi. Dat deden we omdat we met volle overtuiging geloven in de potentie van deze privacyvriendelijke identity wallet. Onze investeringen zorgden voor nieuwe gebruikers en een flink volwassener opensource-systeem. Een belangrijke mijlpaal was dat de Nederlandse en Europese overheid het gedachtegoed aanvaardden waarop Yivi is gebaseerd. Toch ging de adoptie van Yivi minder snel dan we hoopten. Organisaties bleven terughoudend, onder andere door onduidelijkheid over eisen in de Wet digitale overheid (Wdo). Ook vonden we niet voldoende partijen die Yivi samen met ons willen financieren om het platform verder te ontwikkelen. Daarom kondigden we eind 2023 aan Yivi in 2024 weer over te dragen aan stichting Privacy by Design. Samen met partijen binnen de Identity Management-gemeenschap kan deze stichting Yivi naar een volgende fase brengen.

Vooruitblik op 2024

In 2024 voeren we de ICT- en ontwikkelplannen uit die we in 2023 maakten en we focussen ons op de verdere verbetering van onze DNS- en DRS-dienstverlening. We nemen onze stakeholders, waaronder de overheid, verder mee in onze overwegingen achter ons voorgenomen besluit om een deel van onze technische infrastructuur, waaronder DRS, eind 2025 te verhuizen naar de publieke cloud van AWS. We kijken daarbij aan de hand van een door het ministerie van EZK, met medewerking van stakeholders, uit te voeren quickscan of er een vergelijkbaar Nederlands of Europees alternatief aan onze eisen voldoet. Positieve uitkomsten van onder andere een Data Protection Impact Assessment en een Data Transfer Impact Assessment, en het hebben van een exitstrategie zijn randvoorwaardelijk voor een uiteindelijke migratie. Ook houden we de RDI geïnformeerd over hoe we ervoor zorgen dat we aan de vereisten van de Wbni blijven voldoen.

Met onze collega's van CIRA gaan we als één team werken aan de ontwikkeling van het nieuwe registratiesysteem, dat we eind 2025 voor .nl in gebruik willen nemen. Vanuit SIDN Labs blijven we werken aan een veilige en robuuste (toekomstige) internetinfrastructuur. Dat doen we onder meer door samen te werken met de academische wereld en te experimenteren met toekomstige internet-architecturen, zoals SCION. SIDN fonds blijft kansrijke projecten ondersteunen die bijdragen aan een sterk internet voor iedereen. In 2024 heeft het fonds speciale aandacht voor pioniersprojecten, die AI op een verantwoorde manier inzetten voor rechtvaardige doelen. Zowel intern als extern blijven we elkaar fysiek opzoeken, zeker in periodes waarin veel veranderingen plaatsvinden. Buiten onze organisatie verwachten we dat de inflatie ook in 2024 invloed heeft op het aantal domeinnaam-registraties. Daarom zetten we nog actiever in op het beperken van opheffingen en actief gebruik van .nl-domeinnamen. Ook verwachten we dat internationale ontwikkelingen rondom AI en machine learning, economische uitdagingen, nieuwe wet- en regelgeving zoals de NIS2-richtlijn en politieke onrust invloed blijven hebben op onze sector.

In dit jaarverslag kijken we terug op hoe we invulling geven aan onze missie en strategie. We hopen dat je onze hoogtepunten en prestaties van 2023 en plannen voor 2024 met genoegen leest.

Roelof Meijer, CEO
Loek Bakker, CTO

Een kansrijk en zorgeloos digitaal bestaan voor iedereen

Over SIDN

Als manager van het .nl-topleveldomein werken we in het hart van het internet in Nederland én voor Nederland. Het .nl-domein is een van de veiligste en grootste landendomeinen ter wereld en daar zijn we bijzonder trots op. Maar we doen nog meer. We delen onze kennis, ontwikkelen diensten in het kader van cybersecurity en steunen initiatieven voor een beter en sterker internet. Onze missie is dan ook: een kansrijk en zorgeloos digitaal bestaan voor iedereen.

Onze kerncijfers

6.300.000

Ruim 6,3 miljoen .nl-domeinnamen

We werken samen met zo'n **1.100** registrars

Het .nl-domein bestaat 38 jaar

Ons SIDN team bestaat uit **107** collega's

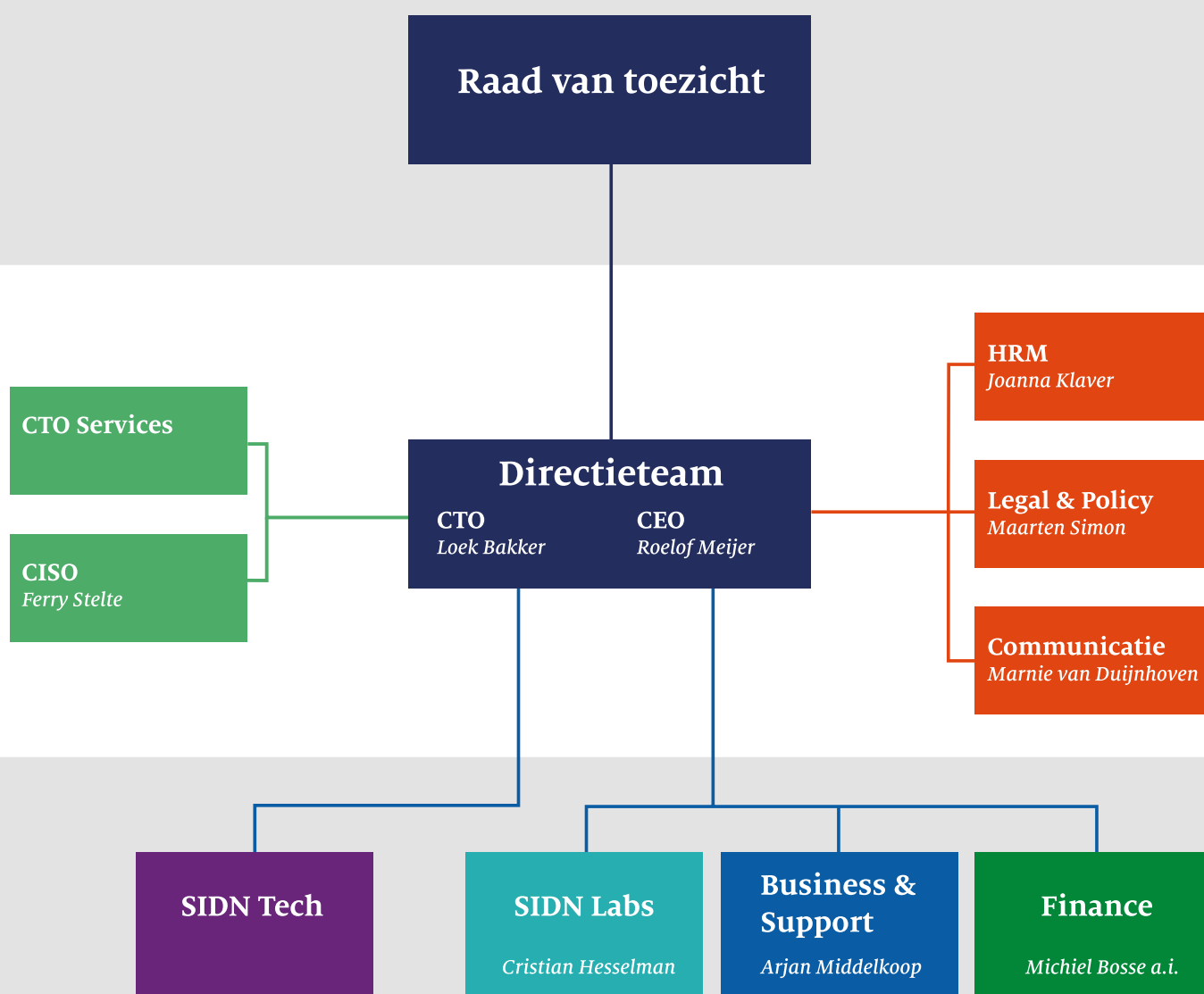
SIDN is al **28** jaar beheerder van .nl

Meer dan **60%** van .nl is beveiligd met DNSSEC

Organisatieschema

02

Onze waarde voor de internetgemeenschap

Onze strategie

We hebben een grote verantwoordelijkheid voor alle Nederlandse internetgebruikers door onze centrale rol in het Domain Name System (DNS). Veiligheid en betrouwbaarheid staan voorop vanaf de eerste dag dat we het .nl-domein beheren. Onze strategie is de brug tussen ons streven naar een kansrijk en zorgeloos digitaal bestaan en onze concrete acties om dat te bereiken. In deze strategie staan 5 thema's centraal. De speerpunten, activiteiten en strategische keuzes binnen deze thema's sluiten aan bij onze rol en verantwoordelijkheden voor Nederland en daarbuiten. In dit jaarverslag geven we daar verder invulling aan.

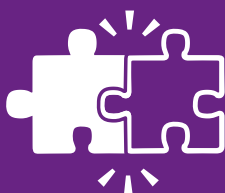
Strategische thema's

Toonaangevend .nl

Internetgebruiker centraal

Van knelpunten naar kansen

Toekomstvast internet

Samen

02

Een toonaangevend .nl

In Nederland is .nl nog steeds veruit het populairste domein en ook wereldwijd is het .nl-domein toonaangevend. We houden .nl veilig door internetabuse actief te bestrijden. Daarnaast hebben de kwaliteit, veiligheid en betrouwbaarheid van onze kernsystemen DNS en DRS en onze diensten voor .nl de hoogste prioriteit. Zo vernieuwen we DNS en DRS op basis van opensourcetoepassingen en ontwikkelen we samen met CIRA een nieuw cloud native registratiesysteem. Ook zetten we in op het nog meer benutten van huidige databronnen, zoals RegCheck en ons dataplatform SIDN Insights. En we vergroten onze impact in de ccTLD-gemeenschap door onze registrydienstverlening uit te breiden.

> Lees meer hierover in [hoofdstuk 3](#) en [hoofdstuk 6](#).

De internetgebruiker staat centraal

Samen met registrars, dienstverleners, partners uit de internetgemeenschap en andere partijen werken we vóór de internetgebruiker. We ontwikkelen en delen onderzoeksresultaten, opensourcesoftware, data en open standaarden met de internetgemeenschap én we stimuleren de adoptie van deze open standaarden. Daarnaast steunt SIDN fonds projecten die zich inzetten voor sterke internetgebruikers. Als het gaat om digitale autonomie, maken we ons hard voor de waarden privacy by design, opensource en decentraal. Door onze inzet zijn deze essentiële eisen voor digitale identiteiten inmiddels beter verankerd in Nederlandse en Europese wet- en regelgeving.

> Lees meer hierover in [hoofdstuk 3](#), [hoofdstuk 4](#) en [hoofdstuk 5](#).

Knelpunten omzetten naar kansen

We werken voortdurend aan het vergroten van de veiligheid van internetgebruikers en we stimuleren een optimaal en verantwoord gebruik van het internet. Zo ontwikkelen we diensten zoals SIDN Merkbewaking, om merken online te beschermen tegen merkmisbruik en reputatieschade. Daarnaast vergroot SIDN fonds de veiligheid van internetgebruikers door innovatieve internetprojecten te steunen die bijdragen aan een sterk internet voor iedereen. Denk aan initiatieven die digitale toegankelijkheid of bewustwording rondom cybersecurity en desinformatie vergroten. SIDN Labs doet toegepast

technisch onderzoek in nauwe samenwerking met de internetgemeenschap en pakt zo knelpunten rondom de internetinfrastructuur aan.

> Lees meer hierover in [hoofdstuk 3](#) en [hoofdstuk 4](#).

Bijdragen aan een toekomstvast internet

Op basis van het onderzoek van SIDN Labs om de veiligheid en robuustheid van de internetinfrastructuur te vergroten, realiseren we kansrijke oplossingen voor de huidige en toekomstige internetinfrastructuur. Ook experimenteert SIDN Labs met post-kwantumcryptografie in het DNS en met SCION, een architectuur die de beveiliging tussen netwerken moet verbeteren. In het kader van een open digitale autonomie gebruiken we open standaarden en software en steunt SIDN fonds initiatieven die bijdragen aan een inclusieve en rechtvaardige digitale samenleving.

> Lees meer hierover in [hoofdstuk 4](#).

Samenwerking

Binnen SIDN werken we als één team. We investeren in een inspirerende werkomgeving en in de continue ontwikkeling van onze medewerkers. Daarnaast richten we ons op samenwerkingen binnen Nederland, Europa en daarbuiten met partijen met vergelijkbare waarden. Door kennis te delen en expertise te benutten, kunnen we innovaties en ontwikkelingen beter, sneller en efficiënter realiseren. Binnen en buiten Europa werken we samen met registry's, registrars, de overheid, onze strategielankbordgroep, onderwijsinstellingen, oud-medewerkers en andere belangrijke partners. Ook spelen we een actieve rol in internationale fora.

> Lees meer hierover in [hoofdstuk 4](#) en [hoofdstuk 6](#).

Strategielankbordgroep

We werken voor de Nederlandse internetgemeenschap. Daarom richtten we eind 2022 een strategielankbordgroep op om doorlopend met een vertegenwoordiging van onze stakeholders in gesprek te blijven over onze strategie. De strategielankbordgroep bestaat onder andere uit deelnemers van ministeries, universiteiten, partijen uit de internetsector zoals registrars en maatschappelijke- en belangenorganisaties. Tijdens de sessies met deze groep verzamelen we input voor en feedback op onze strategie. De uitkomsten

gebruiken we om onze strategie waar nodig aan te scherpen. We vinden het vooral belangrijk dat we inzicht krijgen in de verschillende belangen. En dat deze zichtbaar en bespreekbaar worden voor alle stakeholders.

In 2023 organiseerden we 2 bijeenkomsten met de groep. In het kader van 'een kansrijk internet' ging de bijeenkomst in mei over de kansen die het internet biedt en de rol daarin voor SIDN. De leden gaven aan dat het belangrijk is dat we ons bezighouden met internetsecurity en de toekomst van het internet. En dat de Nederlandse internetgebruiker direct of indirect belang moet hebben bij de activiteiten die SIDN oppakt. Dit moeten activiteiten zijn die andere partijen laten liggen en die passen bij onze kerndiensten DNS en DRS. Het thema van de bijeenkomst in november was 'digitale open strategische autonomie'. We bespraken onder meer de overdracht van Yivi naar stichting Privacy by Design, de samenwerking met CIRA, onze IT-sourcingstrategie en de rol van SIDN bij het streven naar digitale open strategische autonomie.

“Het klankborden met deze groep helpt SIDN om een goede afweging te maken over de inzet van tijd en middelen.”

12

Haroon Sheikh

Senior wetenschapper bij de Wetenschappelijke Raad voor het Regeringsbeleid, bijzonder hoogleraar Strategic Governance of Global Technologies aan de VU en voorzitter van SIDN's strategieklinkbordgroep (WRR/foto: Arenda Oomen)

Klankborden over SIDN's strategie

Om ervoor te zorgen dat we op de best mogelijke manier de Nederlandse internetgemeenschap dienen, hebben we sinds 2022 een strategieklinkbordgroep. Deze klankbordgroep bestaat uit een diverse groep stakeholders die bruikbare input en feedback geven op onze strategie.

Haroon Sheikh: “De klankbordgroep is een brede vertegenwoordiging van de Nederlandse internetgebruiker. Tijdens de bijeenkomsten neemt SIDN ons mee in hun strategie, geven ze inzicht in diverse belangen en afwegingen en vragen ze om feedback en suggesties. Het klankborden met deze groep helpt SIDN om een goede afweging te maken over de inzet van tijd en middelen en daarmee bij het realiseren van een zo groot mogelijke impact.”

> [Lees meer over de strategieklinkbordgroep op sidn.nl.](https://sidn.nl)

03

Focus op een betrouwbaar en stabiel .nl

Een mondiaal toonaangevend .nl-domein

Een van de terreinen waarop we mondiaal toonaangevend zijn, is de bestrijding van internetabuse binnen .nl. Daar zetten we ons voortdurend voor in, zodat het .nl-domein een van de veiligste domeinen ter wereld blijft. Hiervoor bundelen we dikwijls onze krachten met andere partijen die zich hier ook voor inzetten. Ook ondersteunen we organisaties en ondernemers bij het beschermen van hun merk, bijvoorbeeld met onze dienst SIDN Merkbewaking. In 2023 bleef de omvang van het .nl-domein stabiel met zo'n 6,3 miljoen domeinnamen. Net als voorgaande jaren stimuleerden we .nl-registraties en het actief gebruik van domeinnamen. Daarnaast verlengden we de samenwerking met de Vereniging van Registrars (VvR).

Bestrijding van internetabuse

Als manager van .nl nemen we voortdurend maatregelen om de veiligheid van de .nl-zone verder te verhogen en dragen we direct bij aan het bestrijden van internetabuse. We doen onderzoek naar misbruik met domeinnamen en werken samen met .nl-registrars, universiteiten en partijen als het Nationaal Cyber Security Centrum. Ook maken we gebruik van RegCheck om verdachte domeinnaamregistraties automatisch te identificeren. Dit systeem kent risicoscores toe aan nieuwe domeinnaamregistraties en werd ontwikkeld door SIDN Labs. Vaak maken kwaadwillenden binnen 24 uur de meeste slachtoffers. Daarom is het belangrijk dat we malafide registraties direct herkennen en snel ingrijpen.

Bij een verdachte registratie heeft de houder na ons verzoek 3 dagen de tijd om zich te identificeren. Op deze manier voorkomen we misbruik en houden we het registreren van een .nl-domeinnaam voor iedereen eerlijk en toegankelijk. Onze aanpak blijkt succesvol, want maar 1 op de 250.000 .nl-domeinnamen is malafide. Daarmee scoort .nl beter dan de andere landendomeinen. De TLD's .ca (Canada) en .be (België) volgen met 1 malafide domeinnaam per 217.391 domeinnamen (.ca) en per 208.333 domeinnamen (.be) (bron: DNS Abuse Institute, 2023).

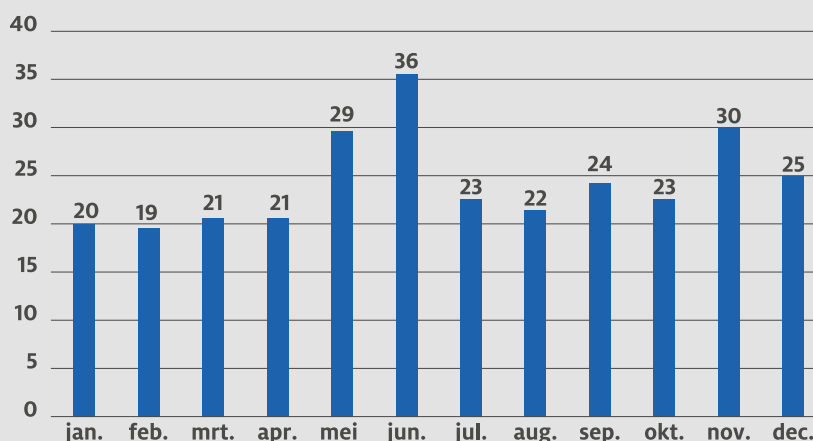
In 2023 bundelden we onze krachten met DNS Belgium, de registry van .be, die werkte aan een vergelijkbaar systeem voor het .be-domein.

We ontwikkelden RegCheck samen verder en integreerden enkele onderdelen uit het systeem van DNS Belgium in dat van ons. Inmiddels maakt ook DNS Belgium gebruik van RegCheck om potentieel malafide domeinnamen snel na registratie te herkennen.

Maar 1 op de 250.000 .nl-domeinnamen is malafide.

Naast het detecteren van verdachte registraties, strijden we tegen misbruik van .nl-domeinnamen voor online criminele activiteiten. Denk aan phishing, malware en nepwebwinkels. We sturen een gedetailleerde melding naar de betrokken houders, .nl-registrars en hostingpartijen bij phishing of malware waarbij de kwaadwillende een .nl-domeinnaam misbruikt. De betrokkenen kunnen vervolgens actie ondernemen om het probleem op te lossen en toekomstige aanvallen te voorkomen. In 2023 haalden registrars op basis van onze meldingen 64,5% van de sites met phishing en malware binnen 24 uur offline. In 612 gevallen grepen we zelf in en maakten we de domeinnaam en daarmee ook de website onbereikbaar. Voordat we overgaan tot deze stap, doen we in alle gevallen uitgebreid onderzoek. Bij het bestrijden van nepwebwinkels werken we nauw

Fig. 1 | Gemiddelde levensduur van phishingsites en websites met malware in uren

samen met partners, zoals de Autoriteit Consument & Markt (ACM) en de politie. Op verzoek van het Landelijk Meldpunt Internetoplichting van de politie controleren we bij de houder of de registratiegegevens kloppen. Naast internetabuse kan ook een juridische procedure een reden voor ingrijpen zijn. We willen open en transparant blijven, want de impact van dit soort ingrepen kan groot zijn. Daarom publiceren we elk kwartaal een transparantierapport op onze website.

> [Lees verder op sidn.nl.](#)

In samenwerking met het Platform Internetstandaarden stimuleren we het gebruik van moderne open internetstandaarden. Dit zijn internationale afspraken over kwaliteits- en veiligheidseisen waaraan internetverbindingen moeten voldoen. De implementatie van deze standaarden draagt bij aan een veilig, stabiel en open internet. Naast het stimuleren van de adoptie via de Registrar Scorecard (RSC), zijn we partner van Internet.nl. Dit is een samenwerkingsverband van de Nederlandse overheid en partijen uit de internetsector. Samen met deze partijen vergroten we het gebruik van moderne internetstandaarden. Ook ondersteunen we internetgebruikers met publicaties, delen we onze kennis via SIDN Academy, SIDN TechTalk, webinars en praktische handleidingen en beantwoorden we op onze website veelgestelde vragen over de standaarden.

> [Lees verder op sidn.nl.](#)

SIDN Merkbewaking

Merkinbreuk en misbruik van typefouten in domeinnamen van internetgebruikers komen relatief vaak voor. Deze vormen van online misbruik schaden de betrouwbaarheid van een merk en zijn vaak het begin van een gerichte phishingaanval. Daarom bieden we SIDN Merkbewaking aan. Deze monitoringsservice beschermt inmiddels ruim 300 merken tegen phishing en reputatieschade. Partijen die de service gebruiken zijn overheden, banken, verzekeringsmaatschappijen, telecom-

bedrijven en organisaties als BouwGarant. Gebruikers ontvangen onder andere meldingen over .nl-domeinnamen en andere extensies die lijken op hun merk, voordat deze online beschikbaar zijn. Ook melden we (optioneel) gevonden domeinnamen onder andere TLD's en geven we met de module logodetectie inzicht in het gebruik en misbruik van logo's op alle .nl-websites. Als een derde partij een logo of beeldmerk gebruikt, is in veel gevallen een inhoudelijke beoordeling nodig. Daarom kunnen gebruikers een beroep doen op onze juridische ondersteuning door de specialisten van ICTRecht en zelf actie ondernemen.

De omzet van SIDN Merkbewaking groeide net als voorgaande jaren met 25% en we verwelkomden nieuwe klanten, zoals Allianz en het Franciscus Ziekenhuis. Daarnaast introduceerden we in het kader van een pilot SIDN MKB Merkbewaking, omdat ook het mkb steeds vaker doelwit is van cybercriminelen. Mkb'ers die deze dienst gebruiken, ontvangen een rapportage met daarin het online gebruik van hun logo en domeinnamen die lijken op hun bedrijfsnaam.

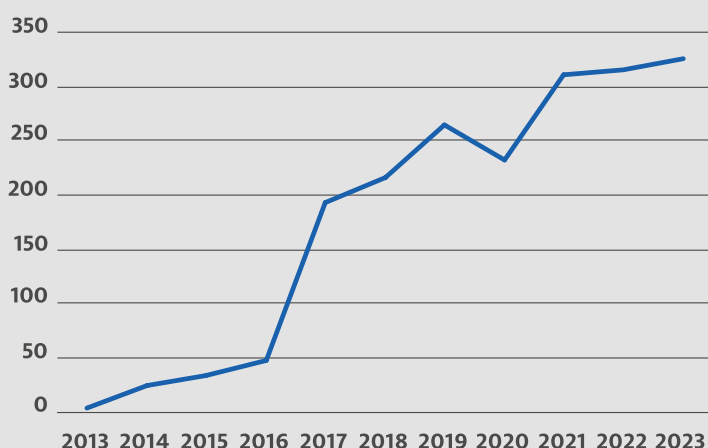
De eerste 4 partners die SIDN MKB Merkbewaking in samenwerking met ons aanbieden, zijn i24, Comprá, Realtime Register en Let's Brand.

SIDN Merkbewaking beschermt bedrijven en overheden tegen reputatieschade.

Ontwikkelingen .nl-domein en de markt

Via ons SIDN Panel kunnen leden deelnemen aan korte onderzoeken via enquêtes. Zo vroegen we de leden naar hun verwachtingen rond online zakendoen in 2023. Van de respondenten gaf 34% aan bij een tegenvallende economie meer te investeren in online zakendoen. Daarnaast vond 42% van de respondenten de inflatie een belangrijke reden om een domeinnaam op te heffen. Beide verwachtingen zagen we terug in onze statistieken. In de eerste helft van 2023 kreeg de .nl-zone er zo'n 20.000 domeinnamen bij. Tegelijkertijd steeg het opheffingspercentage. Dit percentage van het .nl-domein was ruim 14% en daarmee bijna gelijk aan het percentage van voor de coronacrisis. De groei van .nl kwam daardoor in de tweede helft van 2023 tot stilstand. De eindstand van 2023 was 6.297.384 domeinnamen, vrijwel gelijk aan de eindstand van 2022.

Fig. 2 | Aantal door SIDN Merkbewaking gemonitorde merknamen

*“Waar mogelijk
passen we moderne
internetstandaarden
toe.”*

16

Rene van Lieshout

Eigenaar van hostingprovider en .nl-registrar Bluerail

SIDN Academy biedt goede basis en diepgang over moderne standaarden

“Bij Bluerail zijn we actief bezig met informatiebeveiliging en standaardisering. Daarbij passen we waar mogelijk moderne internetstandaarden toe en die gebruiken we dan ook graag op de manier zoals ze bedoeld zijn. De modules van SIDN Academy geven op een toegankelijke manier extra inzicht in allerlei standaarden; van DANE en STARTTLS voor de beveiliging van het mailverkeer tot DNS(SEC) en IPv6.

Door het volgen van de modules in de SIDN Academy hebben we projecten die eerder wat stil kwamen te vallen nieuw leven ingeblazen. De modules zijn een goede basis voor iedereen die over de standaarden wil leren, maar bieden ook voldoende diepgang voor mensen die al vertrouwd zijn met een onderwerp.

We kijken uit naar een volgende module!”

De .nl-zone is na .cn (China), .de (Duitsland) en .uk (Verenigd Koninkrijk) het grootste landendomein ter wereld (bron: Verisign, 2023). Wereldwijd zijn er zo'n 360 miljoen geregistreerde domeinnamen. Met 160 miljoen domeinnamen heeft .com daarin het grootste aandeel.

Prijsaanpassing

Met name door de hoge inflatie, investeringen in ICT-systemen en de overspannen arbeidsmarkt stijgen onze kosten. Tegelijkertijd stijgen onze inkomsten nauwelijks of niet autonoom, doordat het aantal .nl-domeinnamen stabiel blijft. Daarom voeren we jaarlijks een prijsverhoging door. Deze maatregel is nodig voor een gezonde en stabiele positie op de lange termijn. In januari 2023 verhoogden we onze prijzen met 6%. De prijs voor een jaarabonnement op een domeinnaam steeg naar € 3,76 en de registrar-bijdrage steeg naar € 75,- per maand.

Marktaandeel

In de Nederlandse domeinnaammarkt is .nl dominant met een marktaandeel van 62% in 2023. Daarna volgt de extensie .com met 25%. Daarmee is .nl nog steeds veruit het populairste domein van Nederland, zeker onder ondernemers.

De merkvoorkeur voor .nl bij startende ondernemers is licht gedaald en zit met 67% weer op het niveau van voor de coronacrisis. De reden is dat de merkvoorkeur voor .com in 2023 steeg naar 31% ten opzichte van 23% in 2022. De stijging van de belangstelling voor .com-registraties komt doordat veel ondernemers weer buiten de Nederlandse grenzen zakendoen. In coronatijd lag de focus vooral op kansen binnen Nederland. Samen domineren .nl en .com de markt met een gezamenlijke merkvoorkeur van 97% en een gezamenlijk marktaandeel van 88%.

Ontwikkelingen registrarveld

Het afgelopen jaar zagen we een verdere consolidatie van het registrarveld door overnames en fusies. Door deze ontwikkelingen is het belangrijk dat we inspelen op de verschillen in behoeften en belangen van registrars. Samen met vertegenwoordigers van de Vereniging van Registrars (VvR) segmenteren we het registrarveld om onze communicatie met registrars te verbeteren. Deze verdeling in segmenten is vooral gebaseerd op de kernactiviteiten, specialisatie en interesses van .nl-registrars. In 2023 zagen we een lichte afname van het aantal registrars. In het begin van het jaar stond het aantal op 1.110 en eind 2023 was dat aantal 1.079.

Hoge registrartevredenheid

Onze registrars beoordeelden onze dienstverlening het afgelopen jaar met een 8,1. Dat is iets beter dan de 7,9 in 2022. Registrars waarderen vooral het persoonlijk contact, onder andere tijdens evenementen, met accountmanagers en met onze supportafdeling. Deze afdeling kreeg zelfs een 8,5 van de registrars, vooral door het meedenken met vragen. Een terugkerend verbeterpunt is de snelheid waarmee we onze systemen vernieuwen. Voor dit onderdeel kregen we een 7,2. Dit betekent wel een stijging ten opzichte van het jaar ervoor (6,8), maar biedt nog steeds ruimte voor verbetering. Ondertussen werken we hier hard aan door onze ICT-dienstverlening te verbeteren en samen met CIRA een toekomstbestendig registratiesysteem te ontwikkelen.

Registrars waarderen het persoonlijk contact tijdens evenementen en via onze supportafdeling.

Co-funded marketingacties en technology

Net als voorgaande jaren steunden we registrars bij het onder de aandacht brengen van .nl en het stimuleren van .nl-registraties. Met steun van SIDN vonden 14 registrarcampagnes plaats, die zo'n 50.000 extra registraties opleverden. Ook stimuleerden we acties en campagnes van registrars en resellers die een positieve bijdrage leveren aan .nl en bieden we campagnetoolkits voor registrars aan op onze website. Deze bestaan uit kant-en-klaar campagnemateriaal. Daarnaast ondersteunden we registrars via SIDN Insights, een van onze dataplatforms die vooral grote .nl-registrars actief gebruiken.

In 2023 introduceerden we co-funded technology. Daarmee ondersteunen we registrars bij het adopteren van internetstandaarden door praktische ondersteuning en gedeeltelijke financiering van de kosten van hun plannen. In totaal ontvingen we 6 aanvragen, waarvan we aan 3 aanvragen een budget toekenden. In totaal besteedden we zo'n € 20.000,- aan initiatieven in het kader van co-funded technology.

Fig. 3 | Ontwikkeling klanttevredenheid

Fig. 4 | Ontwikkeling .nl-domein

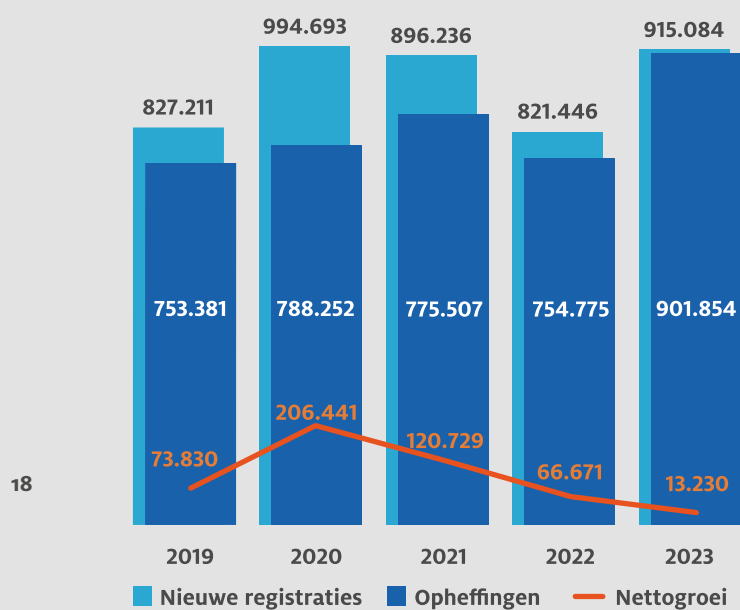

Fig. 5 | Marktaandeel in 2023

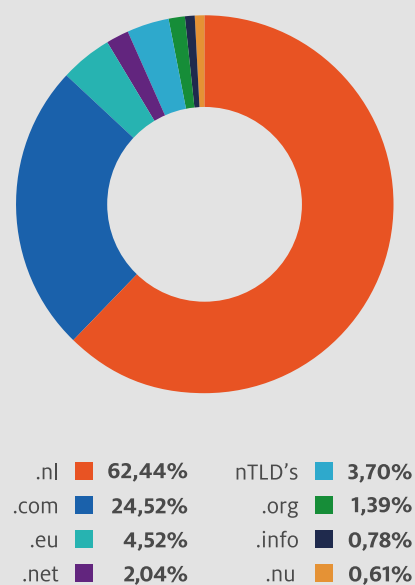

Fig. 6 | Prijspeil .nl en peers (excl. kortingen en registrarfees, in euro's)

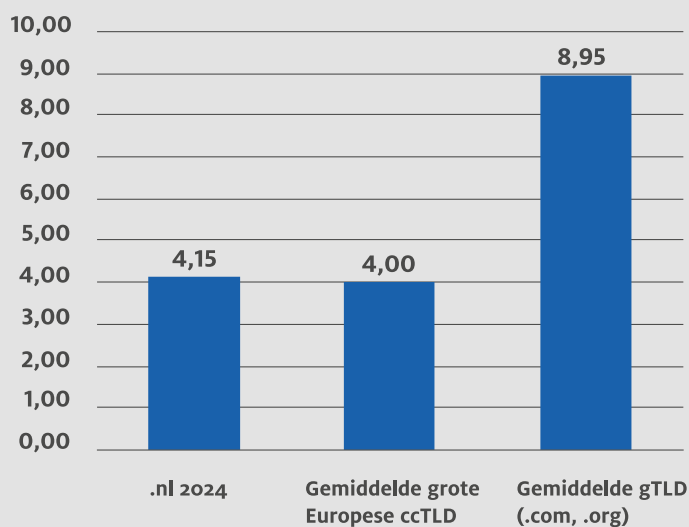
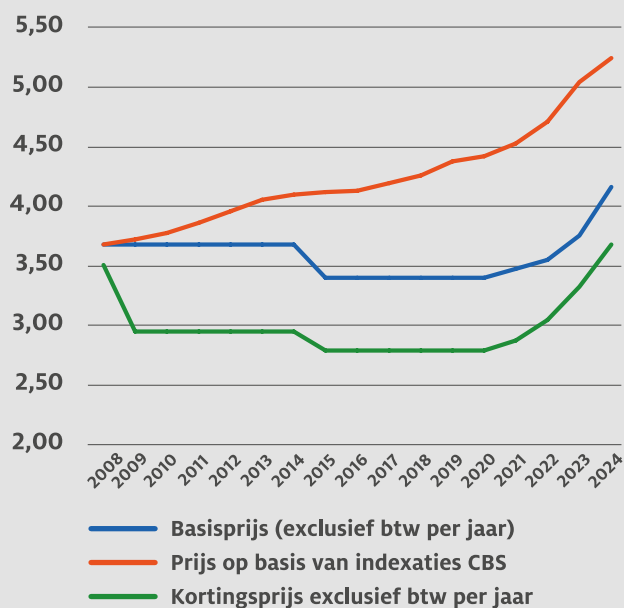

Fig. 7 | Prijsontwikkeling .nl (in euro's)

Samenwerking met de VvR

De Vereniging van Registrars (VvR) behartigt de belangen van .nl-registrars richting SIDN. Eind 2023 werd de overeenkomst met de VvR verlengd voor 2024. We werkten intensief samen met de Commissie Marketing & Communicatie en de Technische Commissie. Zo spraken we met de VvR over ontwikkelingen, zoals de samenwerking met CIRA en de migratie naar de cloud.

Financiering van projecten met impact voor registrars

Het continu verbeteren van het .nl-domein is onze verantwoordelijkheid. Daarom financieren we sinds 2018 projecten die hieraan bijdragen en zakelijke voordelen hebben voor .nl-registrars. Deze projecten pakken we samen met de VvR op.

Enkele voorbeelden van registrarprojecten

SIDN Academy

Via het online platform SIDN Academy kunnen .nl-registrars kennis opdoen over een veilig en stabiel .nl-domein. In 2023 publiceerden we verschillende e-learnings op het platform, zoals een e-learning over Domain Name System Security Extensions (DNSSEC) en 2 microlearnings, een over de internetstandaard security.txt en een over de koop- en verkoop van domeinnamen.

VPN-whitelisting voor DRS5

Speciaal voor registrars bieden we de gratis VPN-whitelist voor ons domeinnaamregistratiesysteem (DRS5) aan. VPN-whitelisting staat specifieke IP-adressen of gebruikers toe om toegang te krijgen tot een netwerk via VPN. Registrars ontvangen een uniek bedrijfsgebonden IP-adres, zodat ze veilig en plaatsonafhankelijk kunnen inloggen in DRS5.

Juridisch loket

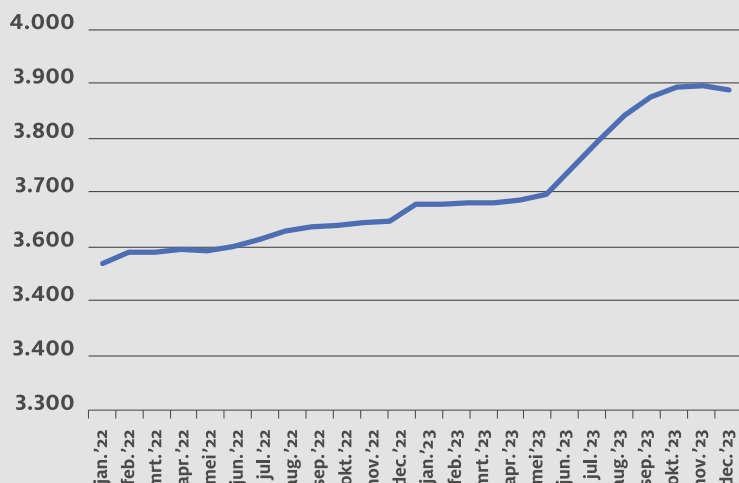
Registrars van .nl-domeinnamen kregen via het juridisch loket kosteloos antwoord op vragen over bijvoorbeeld privacy of algemene voorwaarden bij een domeinnaamregistratie. Het juridisch loket ontving de afgelopen jaren weinig vragen, omdat organisaties vaker een eigen bedrijfsjurist hebben. Daarom is het per eind 2023 beëindigd.

Faciliteren van verkoop van bestaande domeinnamen

Sinds afgelopen jaar draaien we een pilot op sidn.nl, waarbij we de verkoop van domeinnamen faciliteren. Dit was een duidelijke wens vanuit de VvR. Als een bezoeker via onze .nl-suggestietool de status van

een domeinnaam opvraagt en de domeinnaam is actief en 'te koop', dan verschijnt hier automatisch een pop-up met uitleg over. Domeinnaamhouders bepalen in het verkoopproces zelf de prijs van hun .nl-domeinnaam en de betaling vindt plaats tussen de koper en de verkoper. In 2023 werden in totaal 200.000 domeinnamen voorzien van de status 'te koop'. De pilot evalueren we in 2024.

Fig. 8 | Ontwikkeling aantal met DNSSEC gesignde domeinnamen (x 1.000)

Registrar Scorecard

De Registrar Scorecard (RSC) is een incentive-programma voor .nl-registrars. Met financiële incentives stimuleren we het actief gebruik van domeinnamen en de adoptie van moderne en open internetstandaarden en daarmee verbeteren we de veiligheid van het .nl-domein. Sinds 2023 gebruiken we een gewijzigde opzet van de RSC. Met deze opzet zijn de gronden waarop we registrars belonen meer aangepast aan hun actuele behoeften. We introduceerden geen nieuwe incentives. Wel stimuleerden we de adoptie van IPv6, DNSSEC en de veilige e-mailstandaarden StartTLS, DANE, DMARC, DKIM en SPF. Mede daardoor groeide de adoptie van onder andere IPv6 van 35% in oktober

Fig. 9 | Ontwikkelingen IPv6 (x 1.000)

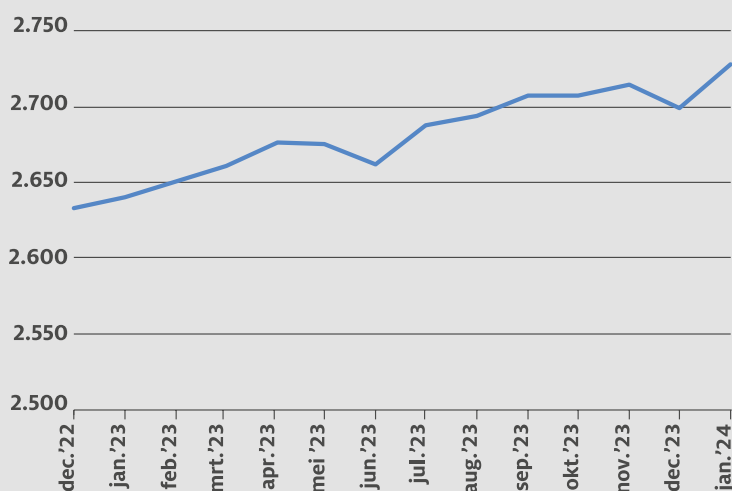
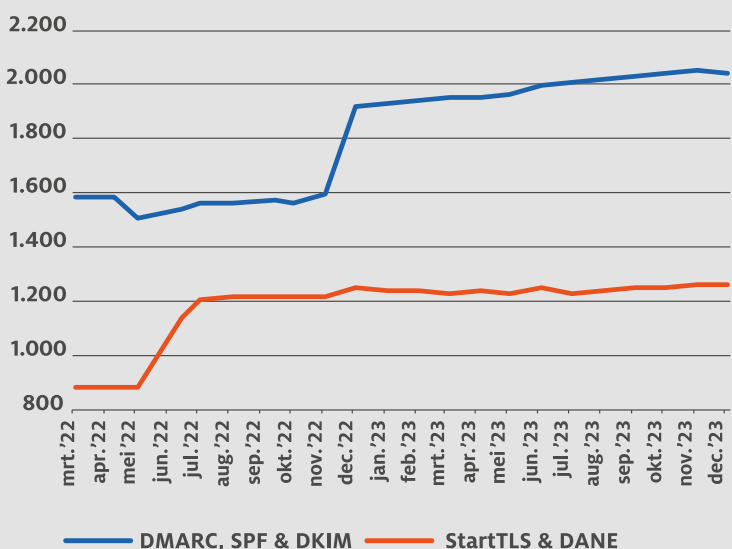

Fig. 10 | Veilige e-mailstandaarden (x 1.000)

2022 naar 43% in oktober 2023. DNSSEC is met ingang van 2023 randvoorwaardelijk, waardoor het aantal .nl-domeinnamen met DNSSEC groeit. 10% van de .nl-domeinnamen in het portfolio van registrars moeten ondertekend zijn met DNSSEC, als zij in aanmerking willen komen voor incentives.

Naast financiële incentives geeft de RSC de registrars inzicht in hun eigen prestaties via een eigen dashboard. Ook krijgen zij inzicht in hun prestaties op het gebied van abusebestrijding en de kwaliteit van hun registratiedata. In 2023 was de waarde van financiële incentives in totaal € 1,0 miljoen.

SIDN Panel

In 2023 telde het SIDN Panel zo'n 450 leden, die samen een representatieve weergave zijn van de Nederlandse domeinnaamhouders. Via dit panel vragen we leden naar hun mening, zodat we onze dienstverlening verder kunnen afstemmen op

internetgebruikers, domeinnaamhouders en ondernemers. Het afgelopen jaar stelden we hen vragen over cybersecurity, open standaarden, phishing en voorkeuren voor domeinnaamextensies. Ook stuurden we een enquête uit over het identificeren van domeinnaamhouders met het oog op de vertaling van de NIS2-richtlijn naar Nederlandse wetgeving en over de vooruitzichten voor 2024. We ontvingen een gemiddelde respons van 150 respondenten per onderzoek.

College voor Klachten en Beroep

In veruit de meeste gevallen verlopen de registratie en uitgifte van .nl-domeinnamen zonder problemen. Daar waar dat niet het geval is, kunnen .nl-domeinnaamhouders en registrars in beroep gaan bij het College voor Klachten en Beroep (CvKB) als zij het niet eens zijn met bepaalde beslissingen van SIDN. Ook behandelt dit college klachten over domeinnaamregistraties die in strijd zijn met de openbare orde of goede zeden. Dat wat we als samenleving moreel niet acceptabel vinden.

In 2023 ging de vernieuwde website van het CvKB live. Hierop staat uitleg over het indienen van een klacht, het aantekenen van beroep, de daarbij te volgen procedure en alle uitspraken van het CvKB. In 2023 ontving het CvKB een beroep, waarvan de uitspraak in 2024 volgt.

Geschillenregeling voor .nl-domeinnamen

Domeinnaamhouders kunnen te maken krijgen met onenigheden over een merk-, handels- of eigen naam of over namen van overheidsinstanties, verenigingen en stichtingen. In onze geschillenregeling voor .nl-domeinnamen staan alle afspraken over deze geschillen. Domeinnaamhouders en internetgebruikers kunnen de regeling voor een relatief laag bedrag gebruiken als alternatief voor een rechter. In 2023 startten 36 zaken onder de geschillenregeling. Onze mediators behandelden 19 zaken en in 8 gevallen zorgde onze bemiddeling voor een vroegtijdige oplossing voor het geschil.

Notice-and-Takedown-procedure

In de gedragscode Notice-and-Takedown (NTD) staat hoe de internetbranche meldingen over onrechtmatige en strafbare inhoud kan afhandelen. Denk aan kinderporno, discriminatie, plagiaat of phishing sites. De code is niet wettelijk verplicht, maar helpt partijen om zorgvuldig om te gaan met verzoeken om informatie van het internet te verwijderen. Samen met vele andere partijen uit de internetsector steunen wij de NTD-code. Bij meldingen over een .nl-website zijn wij een van de betrokken partijen. De persoon die het verzoek indient, doorloopt eerst enkele stappen, voordat wij de website onbereikbaar kunnen maken. In 2023 ontvingen we 60 verzoeken die vielen onder de NTD-

*“Updates op het
DNS(SEC)-systeem
vereisen een gedegen
voorbereiding en een
uiterst behoedzame
uitvoering.”*

21

Stefan Ubbink

DNS & Systems Engineer bij SIDN

Nieuw DNSSEC-algoritme voor .nl

“In 2023 stapten we voor het .nl-domein over van DNSSEC-algoritme nummer 8 naar nummer 13. Daarmee voldoet de .nl-zone weer aan de laatste aanbevelingen op dit gebied. Het belang van de .nl-zone voor de Nederlandse maatschappij en economie is enorm. Dat maakt dat updates op het DNS(SEC)-systeem een gedegen voorbereiding en een uiterst behoedzame uitvoering vereisen. Tegelijkertijd kunnen updates ook niet te lang uitgesteld worden, omdat dit op termijn ten koste gaat van de stabiliteit en de veiligheid van de zone. Als je nadenkt over de maatschappelijke en economische consequenties van uitval, dan durf je op een gegeven moment niets meer. We vliegen zo’n klus dan ook vooral aan vanuit de techniek.”

> [Lees meer over de algoritmerolover op sidn.nl.](#)

procedure. In 22 gevallen stelden we de domeinnaam buiten gebruik. In de overige gevallen handelde een andere partij of was er geen sprake van (duidelijke) strafbare of onrechtmatige inhoud.

Invoering Registration Data Access Protocol

Het Registration Data Access Protocol (RDAP) is een vervanging voor Whois en bevat gegevens over domeinnamen, zoals informatie over de houder en de nameserver. RDAP is verplicht voor alle gTLD's. Dat betekent dat registry's, registrars en andere internetpartijen hun toepassingen, die op Whois zijn gebouwd, moeten overzetten naar RDAP. Deze verplichting geldt niet voor ccTLD's, zoals .nl. Toch lanceerden we het afgelopen jaar onze eigen RDAP-dienst voor de .nl-zone. Intern gebruiken we de techniek al langer.

Algoritmetransitie voor .nl

DNSSEC is een cryptografische beveiliging van DNS en voorziet DNS-informatie van een digitale handtekening. Voor deze handtekeningen wordt een cryptografisch algoritme gebruikt. Het afgelopen jaar schakelden we het .nl-domein om van DNSSEC-algoritme nummer 8 naar nummer 13 (ECDSA Curve P-256 with SHA-256). Dit algoritme verhoogt onder andere het veiligheidsniveau van DNS-antwoorden.

Verbod op privacy- en proxydiensten

Privacy- en proxydienstverleners zijn derde partijen die fungeren als servers tussen computers en het internet. De diensten ontstonden vanuit de wens van vooral particuliere domeinnaamhouders. Zij wilden niet dat registratiegegevens, die hun identiteit onthullen, voor anderen zichtbaar waren in de Whois van een registry. Sinds 2010 laten we de naam, het adres en het telefoonnummer van houders niet meer publiek zien. Daarom zijn privacy- en proxydiensten voor .nl-domeinnamen niet meer nodig. Als personen in uitzonderlijke gevallen toch hun gegevens willen afschermen, kan dat al sinds 2003 via een opt-out-verzoek. Bovendien is het belangrijk dat we de identiteit van houders kunnen controleren en contact met hen kunnen zoeken om misbruik van domeinnamen effectief te bestrijden. Vanaf 1 oktober 2023 staan we daarom niet langer toe dat een .nl-domeinnaam op naam van een privacy- of proxydienstverlener of andere derde partij wordt geregistreerd. We monitoren nieuwe registraties en spreken privacy- en proxydienstverleners en registrars aan als zij domeinnamen registreren. Ook werken we samen met registrars en betrokken partijen aan het terugdringen van privacy- en proxyregistraties binnen .nl, door bestaande registraties aan te passen.

Toezicht op SIDN door Rijksinspectie Digitale Infrastructuur

Sinds 2018 geldt de Wet beveiliging netwerk- en informatiesystemen (Wbni). Deze wet moet de digitale weerbaarheid van Nederland vergroten, de gevolgen van cyberincidenten beperken en maatschappelijke ontwrichting voorkomen. Onder de Wbni is SIDN aangewezen als Aanbieder van Essentiële Diensten (AED). Onze diensten zijn van vitaal belang voor de Nederlandse samenleving. Daarmee staan we onder toezicht van de Rijksinspectie Digitale Infrastructuur. We hebben zorgplicht om risico's voor de beveiliging van onze netwerk- en informatiesystemen te beheersen en beveiligingsincidenten te voorkomen. Ook zijn we verplicht incidenten te melden die grote gevolgen hebben voor een stabiele dienstverlening. In 2023 was hiervan geen sprake.

Convenant met ministerie van Economische Zaken en Klimaat

Sinds 2008 hebben we een convenant met het ministerie van Economische Zaken en Klimaat (EZK). In het convenant bevestigen we afspraken, waarmee we samen de betrouwbaarheid en beschikbaarheid van het .nl-domein borgen. Ook bevestigen we hierin de binding van .nl met en de vestiging van SIDN in Nederland. In het kader van het convenant vonden in 2023 regelmatig gesprekken met EZK plaats.

Europese NIS2-richtlijn

De Network and Information Security (NIS)2-richtlijn richt zich op digitale risico's voor netwerk- en informatiesystemen. De richtlijn moet de digitale en economische weerbaarheid van Europese lidstaten versterken.

De NIS2 stelt onder andere eisen aan domeinnaam-registraties en de juistheid van bijbehorende data, zoals registratiegegevens. Registry's en registrars van domeinen in de Europese Unie moeten bijvoorbeeld verplicht het ingezette proces voor de verificatie van deze data in de Whois publiceren. Daarnaast beschouwt de NIS2 alle DNS-dienstverleners als aanbieder van essentiële diensten. Daardoor moeten zij, net als SIDN, voldoen aan strenge beveiligingseisen, meldplichten en nieuwe eisen rondom cybersecurity. Hoeveel impact de NIS2 precies heeft op registrars, registry's en DNS-dienstverleners is nog onduidelijk.

Vanaf januari 2023 zijn de Europese lidstaten gedurende 21 maanden bezig met het opnemen van de NIS2 in de nationale wetgeving. Een grote uitdaging is de variatie aan eisen waaraan registry's en vooral registrars zich moeten houden. Zij bieden naast .nl vaak ook andere extensies aan, waarvoor andere regels gelden. Ook worden .nl-domeinnamen door registrars en registry's over de hele wereld

aangeboden. Stel dat een Nederlandse registrar een .be verkoopt aan een Franse klant, dan is de vraag of deze voor het uitvoeren van controles de Nederlandse, Franse of Belgische regels moet volgen. De Europese lidstaten zijn zich bewust van dit soort vraagstukken en werken samen om de implementatie van de NIS2 waar mogelijk op elkaar af te stemmen. In 2023 spraken we met de overheid en registry's en registrars in Nederland en België over ontwikkelingen rondom de NIS2. Ook stelden we een groeimodel voor, waarbij we eerst het systeem invoeren voor e-mailverificatie dat wordt gebruikt voor gTLD's. Het uitgangspunt van de groeimethode is dat de aanpak realistisch en werkbaar is voor de domeinnaamindustrie.

Registrydiensten voor .amsterdam, .aw, .politie en .cw

Naast het beheren en managen van .nl zijn we registryserviceprovider voor de generieke topleveldomeinen (gTLD's) .amsterdam en .politie en voor het landendomein .aw (Aruba). In 2023 gingen we ook DNS-diensten leveren voor het .cw-domein (Curaçao). Onze samenwerking met de Canadese registry CIRA maakt het mogelijk de registrydienstverlening op termijn samen met deze registry uit te breiden.

Vooruitblik

Nieuwe tarieven

Met ingang van 2024 voeren we een prijsverhoging van 10% door. Deze stijging van onze tarieven is nodig om de invloed van inflatie op onze kosten op te vangen en levert een bijdrage aan de extra investeringen die we moeten doen in onze ICT-systemen. Vanaf 2024 is de standaardprijs voor een registrar voor een .nl-domeinnaam € 4,15 per jaar. De registrarbijdrage is dan € 83,- per maand.

Duurzame groei van .nl

Het komende jaar zetten we actiever in op het beperken van opheffingen en het actief gebruiken van .nl-domeinnamen. Zo onderzoeken we campagnevormen die hieraan bijdragen. Ook ondersteunen we initiatieven van registrars die bijdragen aan online veiligheid en open internetstandaarden. Ons doel is het realiseren van duurzame groei van het .nl-domein, zodat we een stevig fundament voor de toekomst bouwen.

SIDN Insights

Het komende jaar maken we ons dataplatform SIDN Insights klaar voor de verhuizing naar het nieuwe registratiesysteem. Een van onze doelen is om het platform op te delen in modules, zodat registrars data uit verschillende bronnen kunnen toevoegen aan hun eigen platform. Dat is vooral een wens van internationaal werkende registrars, omdat deze data

waardevolle inzichten bieden over hun kansen, uitdagingen en prestaties in de Europese markt. Verder stimuleren we het gebruik van het platform onder registrars.

Doelgerichte registrarcommunicatie

In 2024 zetten we verder in op het segmenteren van het registrarveld en het doelgericht communiceren met registrars op basis van hun expertise, interesses en uitdagingen. Daarvoor moeten we op de hoogte zijn van de rol van iedere functionaris.

Registrar Scorecard

Door gebrek aan inzicht in de adoptie van IPv6, is het steeds lastiger om beleid te ontwikkelen dat verdere adoptie moet stimuleren. Daarom bouwen we deze incentive langzaam af. Daarnaast stijgt het percentage van het randvoorwaardelijke DNSSEC van 10% naar 20%. Dit betekent dat 20% van het portfolio beveiligd moet zijn met DNSSEC om in aanmerking te komen voor de RSC-incentives. Verder introduceren we het eerste halfjaar geen nieuwe incentives. Voor de tweede helft van 2024 staat een incentive op de planning, waarmee we de adoptie van security.txt willen stimuleren. Ook blijven we .nl-registrars een incentivebedrag bieden voor de toepassing van de standaarden StartTLS, DANE, DMARC, DKIM en SPF en stimuleren we actief gebruik van domeinnamen.

SIDN Merkbewaking

Met SIDN Merkbewaking zetten we in op het verhogen van de internetveiligheid door logodetectie aan bestaande klanten aan te bieden. We streven naar een omzetgroei van minimaal 22,5%.

Lancering .nl Control 2.0

Door onder andere de voorbereidingen op de vernieuwing van ons registratiesysteem, schoven we de lancering van .nl Control 2.0 door naar 2024. Met deze service geven we .nl-domeinnaamhouders nog meer controle over hun domeinnaam. Het komende jaar werken we aan verbeteringen van .nl Control en vereenvoudigen we de achterliggende processen. Ook gaan we met registrars in gesprek om deze service verder te ontwikkelen, zodat registrars .nl Control beter kunnen verkopen aan hun klanten. Klanten kunnen bij deze nieuwe versie inloggen met een eHerkenningmiddel.

Europese NIS2-richtlijn

De NIS2-richtlijn moet uiterlijk medio oktober 2024 vertaald zijn in de nationale wetgeving. We blijven in gesprek met de overheid, registry's en registrars in Nederland en België, om ons zoveel mogelijk voor te bereiden op de richtlijn. Na het invoeren van het systeem voor e-mailverificatie, is de volgende fase in ons voorgestelde groeimodel het uitbreiden van controles van gegevens.

04

Een veerkrachtige Nederlandse en internationale digitale samenleving

Samenwerken aan een veilig, stabiel en toekomstvast internet

SIDN is een private organisatie met een belangrijke publieke taak voor Nederland, Europa en de wereldwijde internetgemeenschap. We hebben geen winstoogmerk en zetten de opbrengsten uit .nl in voor het verhogen van de maatschappelijke en economische waarde van het internet. We spelen een actieve rol in internationale fora en steunen initiatieven die een belangrijke waarde leveren voor het internet. Ook pakken we knelpunten aan rondom cybersecurity en de internetinfrastructuur. Dat doen we onder meer via onze onderzoeksafdeling SIDN Labs, die werkt aan het verder verhogen van de veiligheid van de internetinfrastructuur door toegepast technisch onderzoek. Met SIDN fonds investeren we in innovatieve projecten die bijdragen aan een sterk internet voor iedereen. SIDN Labs en SIDN fonds werken veelvuldig samen met partners en met elkaar om hun impact te vergroten.

04

SIDN Labs

De rol die het internet vandaag de dag speelt is cruciaal. Moderne digitale samenlevingen zijn sterk afhankelijk van een veilige internetinfrastructuur. Deze onmisbare laag transporteert data van A naar B, meestal via meerdere netwerken. Onze onderzoeksafdeling SIDN Labs werkt aan het verder verbeteren van de veiligheid van deze infrastructuur voor Nederland, Europa en daarbuiten. De onderzoeksagenda van SIDN Labs is gericht op 3 hoofdthema's: domeinnaamsecurity, infrastructuursecurity en emerging-internettechnologieën. Het team werkt samen met universiteiten, infrastructuuroperators en andere onderzoekscentra aan zowel korte- als langetermijnprojecten. Binnen de onderzoeken is bijzondere aandacht voor de operationele uitdagingen van SIDN en .nl. SIDN Labs brengt onderzoek en praktijk samen en slaat een brug tussen de onderzoeks- en operationele wereld. Onderzoeksresultaten zijn publiek beschikbaar en breed toepasbaar, zodat belanghebbenden hiermee hun eigen bijdrage kunnen leveren aan een sterk internet.

In 2023 gaven experts uit het SIDN Labs-team de vakken Advanced Networking en Security Services for the IoT

aan de Universiteit Twente (UT). Ook hield de directeur van SIDN Labs zijn oratie aan de UT.

We gaven gastcolleges aan de Universiteit Leiden en de Radboud Universiteit en we begeleiden we in totaal 6 MSc-studenten. Daarnaast werkten we nauw samen met de UT binnen het samenwerkingsverband TUCCR. We leverden kennis op het gebied van cybersecurity, die TUCCR gebruikt voor de ontwikkeling van nieuwe oplossingen. We leenden weer 4 teamleden 1 dag per week uit aan universiteiten voor gezamenlijk onderzoek en onderwijs: de Technische Universiteit Delft (1), de Universiteit van Amsterdam (1) en de Universiteit Twente (2).

Op 1 september 2023 trad de directeur van SIDN Labs vanuit zijn rol als hoogleraar op de UT toe tot de Cyber Security Raad (CSR). Dit is het nationaal en onafhankelijk adviesorgaan van het kabinet. Het is samengesteld uit hooggeplaatste vertegenwoordigers van publieke en private organisaties en de wetenschap. Als lid van de CSR kan onze SIDN Labs-directeur namens de wetenschappelijke community mede richting geven aan het veiliger maken van de Nederlandse en Europese digitale infrastructuur. Daarnaast werd een SIDN Labs-collega lid van de raad van advies van SIDN fonds.

Enkele projecten van SIDN Labs in 2023

Packet Run

Internetgebruikers weten meestal niet hoe het internet 'onder de motorkap' werkt. Daarom ontwikkelde SIDN Labs in samenwerking met Bureau Moeilijke Dingen en SIDN fonds de installatie Packet Run. Deze interactieve knikkerbaan laat mensen ervaren hoe het internet data transporteert van bron naar bestemming via meerdere tussenliggende netwerken en operators. Het is gebaseerd op de tool PathVis van SIDN Labs, die informatie over internetroutes inzichtelijk maakt. Packet Run bestaat uit 27 knikkerbanen die principes als datapakketjes en routing tastbaar maken. We toonden de installatie tijdens de Dutch Design Week 2023 om bezoekers inzicht te geven in de werking van het internet. Ook stimuleerden we hiermee het gesprek over het concept van een verantwoord internet.

Packet Run laat zien hoe het internet onder de motorkap werkt.

DDoS-clearinghouse

Binnen het Europese project CONCORDIA ontwikkelden we het DDoS-clearinghouse samen met collega's van SURF, de UT en internationale partijen zoals Telecom Italia en de Universiteit van Zürich. Het clearinghouse maakt DDoS-fingerprints, waarmee vitale aanbieders zoals overheden, banken en internetproviders automatisch onderling informatie kunnen delen over DDoS-aanvallen. In 2023 leverden we het DDoS-clearinghouse op en ronden we de technische pilot af. Het DDoS-clearinghouse ontving een zeer positieve beoordeling van de Europese Commissie. De Nationale Anti-DDoS-Coalitie gaat het systeem gebruiken voor de 21 organisaties die lid zijn van de coalitie.

Internettijddiensten

Het Network Time Protocol (NTP) zorgt dat computers wereldwijd de juiste tijd synchroniseren, zodat ze altijd op de milliseconde gelijklopen. Stabiele en nauwkeurige tijd is van cruciaal belang voor onder andere het maken en verifiëren van digitale certificaten, de beveiliging van het DNS met DNSSEC en het vastleggen van de precieze datum en tijd van .nl-registraties. Om het belang van NTP te benadrukken, bieden we de publieke internettijdservice TimeNL aan.

Een bekende tijdservice is de NTP Pool. In 2023 lieten we met metingen zien dat de NTP pool de populairste tijdservice op het internet is. Daarnaast ontdekten we problemen in de manier waarop de NTP Pool NTP-servers toewijst aan clients. Clients uit 21 landen kwamen bij slechts 2 NTP-servers uit. Als die servers uitvallen, kan dat in die landen voor grote problemen zorgen. Daarom stelden we technieken voor aan de operators van de NTP Pool, zodat zij hun weerbaarheid tegen verstoringen kunnen vergroten en de kans op aanvallen kunnen verkleinen.

Nieuwe naamgeving voor DNS-root

Op dit moment zijn er wereldwijd 13 DNS-rootservers. Bij een zoekopdracht zorgen deze DNS-rootservers ervoor dat computers de juiste topleveldomeinserver kunnen vinden, bijvoorbeeld die van .nl. Deze geeft vervolgens het juiste IP-adres van de gezochte website door. De namen van de DNS-rootservers starten met een van de letters a tot en met m, gevolgd door .root-servers.net (a.root-servers.net). Hierdoor zijn ze afhankelijk van het .net-toplevel domein en worden ze niet beschermd door DNSSEC.

In opdracht van ICANN onderzochten we samen met NLnet Labs het effect op de DNS-rootservers van 5 alternatieve naamgevingsschema's die de Root Server System Advisory Committee (RSSAC) voorstelde in hun RSSACo28-advies. We bouwden een opensourcetestedbed om alle rootservers geautomatiseerd te testen. Uit onze metingen bleek dat het invoeren van de 5 naamgevingsschema's niet zonder problemen zou verlopen. Ook leverden onze resultaten een belangrijke bijdrage aan de discussie over het veiliger en stabiel maken van de DNS-root. Dat is van groot belang voor topleveldomeinen als .nl.

Cloudburst

Het afgelopen jaar ontwikkelden we Cloudburst, een tool waarmee ICT-teams eenvoudig en op een gecontroleerde manier de uitval van clouds kunnen nabootsen. De tool blokkeert de verbinding met cloudoperators zoals Google of AWS, waarna een ICT-team op basis van effecten zoals onbereikbare sites kan beoordelen in hoeverre ze daar in de praktijk afhankelijk van zijn. Hiermee kunnen ze hun processen voorbereiden op clouduitval of -storingen, bijvoorbeeld door vooraf de mogelijkheid voor een tijdelijke terugval naar lokale opslag in te richten. We demonstreerden Cloudburst tijdens de conferentie NWO ICT.OPEN2023 in Utrecht, de PublicSpaces Conferentie 2023 en SIDN Inspire. De code van Cloudburst is openbaar beschikbaar via Github.

Cloudburst laat zien hoe afhankelijk we zijn van cloudoperators.

DNS2Vec

Representation learning is een techniek om uit ruwe data automatisch de belangrijkste kenmerken te ontdekken. Bijvoorbeeld voor patroonherkenning, classificatie of het doen van voorspellingen. Het vormt de basis van veel machinelearningsuccessen van de afgelopen 10 jaar, maar is nog onbekend in de DNS-gemeenschap. Daarom onderzochten we binnen het project DNS2Vec of representation

*“SIDN en
DNS Belgium
leren veel van
elkaar in deze
samenwerking.”*

27

Thymen Wabeke en Thijs van den Hout

Research engineers bij SIDN Labs

Samenwerken in de strijd tegen verdachte domeinnaamregistraties

Er is ons er veel aan gelegen om het .nl-domein zo veilig mogelijk te houden. SIDN Labs doet daarom onderzoek naar internetsecurity en ontwikkelt tools om malafide domeinnamen te bestrijden.

Thymen Wabeke: “Onze kennis en ervaringen op dit gebied delen we graag met andere registry’s en andersom leren we ook graag van hen. DNS Belgium en SIDN werken daarom samen aan software om domeinnaamaanvragen die bedoeld zijn voor malafide toepassingen al direct bij de registratie te detecteren. Denk dan aan nieuwe domeinen die door kwaadwillenden geregistreerd worden voor de hosting van phishing, malware en domain squatting.” Thijs van den Hout vult aan: “Veel registry’s hebben te maken met dezelfde problemen als het gaat om internetabuse en we werken vaak aan soortgelijke oplossingen. SIDN en DNS Belgium leren veel van elkaar in deze samenwerking. In 2024 hopen we de samenwerking uit te breiden met andere registry’s.”

> [Lees meer over de samenwerking met DNS Belgium op sidnlabs.nl.](#)

learning van toegevoegde waarde is voor het DNS. We pasten de techniek Word2Vec toe op onze DNS-data in ons open-source-dataplatform ENTRADA, zodat we automatisch kenmerken konden genereren van iedere DNS-resolver die een .nl-domeinnaam opvraagt. Uit ons onderzoek bleek dat het toepassen van representation learning op DNS-data veelbelovend is voor vraagstukken als het groeperen van resolvers.

Onderzoek naar phishing binnen .nl, .be en .ie

In samenwerking met DNS Belgium en IE Domain Registry onderzochten we phishingaanvallen in het .nl-, .be- en .ie-domein. Met als doel inzicht te krijgen in overeenkomsten tussen phishingaanvallen in Nederland, België en Ierland en te bepalen welke bedrijven vaak slachtoffer zijn van zo'n aanval. Uit ons onderzoek bleek dat Amerikaanse en Nederlands-Belgische financiële instellingen het vaakst doelwit zijn.

Ook zagen we vergelijkbare aanvalspatronen in Nederland en België. Onze resultaten vatten we begin 2024 samen in een technisch rapport en een artikel.

Autocast

In 2023 ontwikkelden we een eerste prototype van Autocast (automatiseren van anycast), een observatieplatform voor ons DNS-operationsteam. Autocast levert actiegerichte waarnemingen van de geanycaste DNS-service van .nl, zoals meldingen bij gebrekkige prestaties en aanbevelingen voor het afschalen of toevoegen van .nl-anycastlocaties. Het platform gebruikt daarvoor de DNS-data die we verzamelen met ENTRADA. Autocast is zo ontworpen, dat ook andere DNS-operators er gebruik van kunnen maken.

In 2023 ontwikkelden we het eerste prototype van Autocast.

Post-kwantumcryptografie in het DNS

Met ons project PATAD (Post-quantum Algorithm Testing and Analysis for the DNS) maken we de impact van post-quantum cryptography (PQC) op DNSSEC inzichtelijk. Kwantumcomputers kunnen PQC-algoritmes zoals SQIsign en Falcon niet snel kraken, wat wel het geval is voor huidige standaarden zoals RSA. Kwantumcomputers maken naar verwachting over 10 tot 20 jaar hun opwachting. Toch is het belangrijk om nu al de effecten te onderzoeken, omdat het jaren kan duren voordat een PQC-algoritme op relatief grote schaal in het internet beschikbaar is.

In 2023 ronden we de eerste versie van het PATAD-testbed af op basis van een PowerDNS-server en het PQC-algoritme Falcon. Dit algoritme is sinds 2022 de standaard voor digitale handtekeningen op basis van PQC. Met het testbed kunnen we verschillende PQC-algoritmen testen. Daarnaast breidden we onze publieke resolver DNS4all uit met het kwantumveilige hybride algoritme X25519Kyber768.

SCION-NL

SCION is een experimentele architectuur voor een nieuw internet, dat als doel heeft de beveiliging tussen netwerken fundamenteel te verbeteren. In 2023 bouwden we het testbed SCION-NL in samenwerking met SURF en de Universiteit van Amsterdam. Hiermee kunnen zowel wij als andere geïnteresseerden in Nederland experimenteren met de SCION-internetarchitectuur. SCION is een langetermijnontwikkeling, waarmee we experimenteren in het onderzoeksthema emerging-internettechnologieën.

SIDN fonds

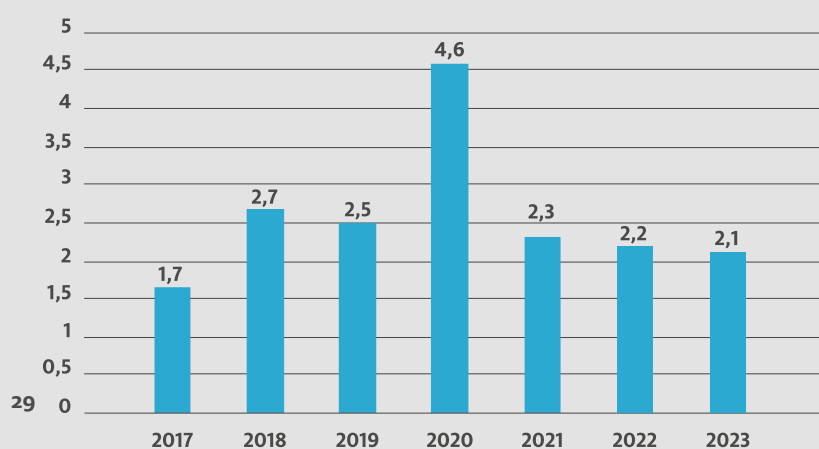
Het internet is van grote waarde voor onze huidige en toekomstige maatschappij. Daarom zet SIDN fonds zich in voor een sterk internet voor iedereen. Het fonds steunt innovatieve projecten die bijdragen aan een open, vrij en betrouwbaar internet. De focus ligt op 3 gebieden: een sterk internet, sterke internetgebruikers en de maatschappelijke kant van het internet. Dit jaar kreeg de in 2022 geïntroduceerde werkwijze van SIDN fonds duidelijk vorm. Hierbij zet het fonds in op een combinatie van het uitschrijven van themacalls en het zelf scouten van projecten. Met als doel succesvolle

projecten van SIDN fonds goed te laten landen in specifieke contexten, in samenwerking met andere partijen. SIDN fonds ontwikkelde strategische partnerschappen met de Koninklijke Bibliotheek en met de steden Amsterdam, Rotterdam, Den Haag en Eindhoven onder de noemer Responsible Internet. Ook ging SIDN fonds in 2023 een samenwerking aan met het ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties om digitale gemeenschapsgoederen in Nederland te stimuleren. Daarnaast besteedt het fonds aandacht aan digitale inclusie en toegankelijkheid.

In de eerste helft van 2023 organiseerde SIDN fonds de call 'Grip op polarisatie' als vervolg op de calls 'Grip op desinformatie' uit 2021 en 2022. Hierbij ligt de focus op de adoptie van veelbelovende oplossingen en projecten die negatieve effecten van internetmechanismen tegengaan. Initiatiefnemers van projecten en tools die meer inzicht geven in en grip bieden op online polarisatie, konden een voorstel indienen. Binnen de call gingen 8 projecten van start met de steun van het fonds.

Net als voorgaande jaren konden pioniersprojecten het hele jaar door een open aanvraag indienen voor een bijdrage tot € 10.000,-. Ook scout het fonds zelf projecten met een maatschappelijk belang en die de potentie hebben om impact te maken op een van de 3 aandachtsgebieden.

Fig. 11 | Jaarlijkse bijdrage aan SIDN fonds (in miljoenen euro's)

Enkele projecten die SIDN fonds in 2023 steunde

De rol van zoekmachines en -gedrag in digitale polarisatie

Internetgebruikers voeren dagelijks miljarden zoekopdrachten uit op het internet. Toch is er weinig bekend over de invloed van zoekmachines op de informatie die internetgebruikers zien en de rol daarvan op online polarisatie. Om dat te onderzoeken, ontwikkelde de Universiteit Twente een digitale tool die automatisch (anonieme) data van verschillende zoekmachines verzamelt. Dit is een project dat werd toegekend binnen de call 'Grip op polarisatie' in 2023. Na een succesvolle eerste pilot, doet de UT samen met partners vervolgonderzoek. In samenwerking met het Centrum voor Digitale Inclusie betreft de UT burgers actief bij het verzamelen en analyseren van data over digitale polarisatie. Met als doel een bijdrage te leveren aan de ondersteuning van beleidsontwikkeling. En bewustwording van burgers en belanghebbenden over de invloed van hun zoekgedrag en kwesties zoals veiligheid, privacy en digitale geletterdheid te vergroten.

De online tool van de Universiteit Twente geeft inzicht in digitale polarisatie.

Verhogen van gebruikerslimiet API Internet.nl

De implementatie van moderne open internetstandaarden is belangrijk voor een veiliger, toegankelijker en betrouwbaarder internet. Daarom introduceerde het Platform Internetstandaarden in 2014 de online tool Internet.nl. Via deze website kunnen internetgebruikers testen of hun website, e-mail, domeinnaam en internetverbinding voldoen aan moderne internetstandaarden. Met dit pioniersproject werkt ECP | Platform voor de InformatieSamenleving samen met partners uit de Nederlandse

internetgemeenschap aan een doorontwikkeling van de opensourcesoftware van Internet.nl. Zodat gebruikers de software eenvoudiger kunnen installeren en grote partijen meer domeinnamen dan de huidige limiet van 5.000 kunnen controleren. Ook kunnen registrars en andere geïnteresseerden de software toevoegen aan hun eigen diensten voor klanten.

Adoptie van internetstandaard security.txt

De open internetstandaard security.txt vereenvoudigt de communicatie tussen website-eigenaren en ethisch hackers. Zo kunnen website-eigenaren snel en gemakkelijk kwetsbaarheden melden, voordat kwaadwillenden hier misbruik van maken. De VvR stimuleert de adoptie van security.txt door haar achterban te faciliteren in het verder automatiseren van de standaard. Ook werkt de VvR samen met de belangrijkste toeleveranciers van .nl-registrars om te zorgen dat security.txt aanstaat in de controlepanelen.

CO2.js voor een fossielvrij internet

The Green Web Foundation streeft naar een fossielvrij internet in 2030 en stimuleert deze overgang. De organisatie beheert de grootste open dataset ter wereld van websites die op groene energie draaien. Ook ontwikkelt The Green Web Foundation de opensource JavaScript-bibliotheek CO2.js voor het inschatten van de CO2-uitstoot van websites. De eerste pilot was succesvol, want grote organisaties als Firefox en Wordpress toonden interesse in CO2.js. The Green Web Foundation werkt aan de verbetering van de code en verdere adoptie van de tool.

The Green Web Foundation schat CO2-uitstoot van websites met de tool CO2.js.

Ethical Risk Assessment Tool

Stichting Algorithm Audit richt zich op een verantwoorde ontwikkeling van eerlijke algoritmes. Een algoritme is een reeks stappen, waarmee computersystemen voorspellingen doen of een ander doel bereiken. De stichting onderzoekt onder meer welke variabelen wel en niet toegestaan zijn in digitale risicobeoordelingstools, zoals bij de aanvraag van een hypotheek of bijstandsuitkering. Via een onafhankelijke auditcommissie onderzoekt Algorithm Audit onder andere methoden om gegevens te verwerken. De stichting doet aanbevelingen over ethische kwesties en deelt de resultaten openbaar. Ook ontwikkelden zij de bias-scantool voor auditcommissies. De tool gebruikt een slimme rekenmethode om groepen gebruikers te vinden met een hoger percentage misclassificaties dan de rest van de data.

Scriptieprijs Responsible Internet

De Scriptieprijs Responsible Internet is een initiatief van SIDN fonds, Mijndomein, Freedom Internet en de Koninklijke Hollandse Maatschappij der Wetenschappen. Schrijvers van masterscripties over een verantwoord, veiliger, toegankelijker en beter ingericht internet voor iedereen konden zich inschrijven. In totaal ontving de jury 17 scripties en de prijsuitreiking vond plaats in november. De eerste prijs van € 2.000,- was voor de scriptie 'Global Vulnerability Vigilance: Timely Disaster Notification using Internet-Scale Coordinated Vulnerability Disclosure'. De tweede prijs van € 1.000,- ging naar de scriptie 'Anonymous dissent outside the motherland: Transnational activism on Instagram among overseas Chinese'. Met de prijzen belonen we studenten voor hun onderzoek naar een verantwoorde omgang met het internet.

Bijdragen aan organisaties en conferenties

We zijn sterk gericht op samenwerken binnen Nederland, de Europese Unie en daarbuiten. Zo spelen we een actieve rol in verschillende internationale fora en organiseerden we zelf events. De belangrijkste lichten we uit in dit jaarverslag.

ICANN

De non-profit stakeholder Internet Corporation for Assigned Names and Numbers (ICANN) voert een aantal belangrijke internetgerelateerde taken uit. Denk aan de distributie van IP-nummers en het bepalen van het beleid voor de uitgifte van gTLD's, zoals .com, .net en .shop. Een belangrijke functie voor SIDN, het beheer van de 'root' en het rootserversysteem, wordt uitgevoerd door ICANN's affiliate IANA. We spelen een actieve rol in meerdere werkgroepen, waaronder met name de ccNSO. Dit is de

structuur voor registry's van landencodes binnen ICANN. In 2023 organiseerde ICANN weer 3 meetings. De eerste meeting vond plaats in maart in Cancun, Mexico, de tweede in juni in Washington, VS en de derde in oktober in Hamburg, Duitsland. Tijdens deze laatste bijeenkomst organiseerden we een social event voor de aanwezige .nl-registrars. Ook waren we samen met het ministerie van EZK de organisator van de Nederlandse pre-ICANN-sessie voor belanghebbende partijen.

RIPE NCC

RIPE Network Coordination Centre (NCC) is onder andere verantwoordelijk voor de uitgifte van IP-adressen aan internetserviceproviders en andere instanties voor Europa, het Midden-Oosten en delen van Centraal-Azië. In 2023 organiseerden RIPE 2 fysieke meetings, waar ook wij aan deelnamen. Deze vonden plaats in mei in Rotterdam, Nederland en van eind november tot begin december in Rome, Italië. Een teamlid van SIDN Labs is covoorzitter van de DNS-werkgroep bij RIPE.

IETF

De Internet Engineering Task Force houdt zich bezig met de evolutie van de internetarchitectuur en de veilige en soepele werking van het internet. Verschillende netwerkkoperators, -ontwerpers, -leveranciers en -onderzoekers zijn bij deze open internationale gemeenschap aangesloten. Deelname staat dan ook open voor alle geïnteresseerden. In 2023 organiseerde IETF 3 fysieke meetings in Yokohama, Japan, in San Francisco, Verenigde Staten en in Praag, Tsjechië. SIDN Labs-collega's schreven in 2023 mee aan 2 IETF-documenten: een onderzoeksagenda voor post-kwantumcryptografie in DNSSEC en een voorstel voor een RESTful-versie van EPP.

DNS-OARC

Het DNS Operations, Analysis and Research Center (DNS-OARC) is een platform voor belangrijke operators, uitvoerders en onderzoekers. Via DNS-OARC kunnen zij reacties op aanvallen en andere problemen coördineren en informatie en kennis delen. In 2023 organiseerde het platform 2 internationale bijeenkomsten voor betrokken partijen. OARC 40 en vond plaats in Atlanta, Verenigde Staten. OARC 41 werd gehouden in Da Nang, Vietnam. Op OARC 41 gaf een SIDN Labs-collega een presentatie over onze resultaten met LEMMINGS (deLetEd doMain Mail warNinG System). Dit is ons systeem dat voormalige domeinnaamhouders waarschuwt als er mogelijk nog e-mails binnenkomen via hun opgeheven. nl-domeinnaam.

CENTR

CENTR is de vereniging van Europese ccTLD-registry's. Samen met haar leden is CENTR verantwoordelijk voor 80% van alle geregistreerde landendomeinnamen wereldwijd. Wij zijn actief lid van CENTR. Onze algemeen directeur is lid van het bestuur van CENTR, een medewerker van ICT covoorzitter van de Tech-werkgroep en een medewerker van SIDN Labs covoorzitter van de R&D-werkgroep. Het afgelopen jaar organiseerde CENTR verschillende workshops in Europa over marketing, security, administratie, wet- en regelgeving, beveiliging, onderzoek en ontwikkeling. Ook namen we actief deel aan de Annual CENTR Meeting en de CENTR Leaders Day, die plaatsvonden in Brussel. Daar gaven we een presentatie over de aanleiding voor en doelstellingen van de samenwerking met CIRA en we nodigden .nl-registrars uit voor de jaarlijkse Registrar Day. We presenteerden onze technische resultaten 4 keer bij de CENTR Tech- en R&D-werkgroep.

ECP Jaarfestival 2023

ECP | Platform voor de InformatieSamenleving draagt vanuit een neutrale en onafhankelijke positie bij aan een betrouwbare, kansrijke en veerkrachtige digitale samenleving. Dat doet het platform samen met publieke en private organisaties. ECP organiseerde het jaarlijkse congres in Den Haag, waarbij wij als partner aanwezig waren. Samen met SIDN fonds verzorgden we een sessie met als thema 'Meedoen met de digitale overheid'. Bij deze sessie waren de projecten 'Lees Simpel App', 'Kiescompas met Steffie' en 'Doe je Digiding!' betrokken. Daarnaast presenteerden collega's van SIDN Labs samen met de Universiteit Twente hun onderzoek naar de DNS-infrastructuur van de overheid.

EuroDIG

Het open platform European Dialogue on Internet Governance (EuroDIG) wisselt standpunten uit met belanghebbenden over het internet en de manier waarop het wordt bestuurd. EuroDIG bevordert gesprekken en samenwerkingen binnen de internetgemeenschap over openbaar internetbeleid. Wij nemen actief deel aan het platform. Ook sponsorden we in juni de jaarlijkse EuroDIG conferentie in Tampere, Finland.

Internet Governance Forum

Het Internet Governance Forum (IGF) van de Verenigde Naties brengt stakeholdergroepen uit de hele wereld samen om te discussiëren over internetbestuur en digitaal beleid. In 2023 werden belangrijke thema's besproken, zoals cybersecurity, emerging-technologieën, databeheer en vertrouwen, kunstmatige intelligentie en internetfragmentatie. Net als voorgaande jaren waren we als lid van de Nederlandse delegatie aanwezig tijdens de IGF-bijeenkomst die dit keer in Kyoto, Japan plaatsvond. Ook organiseerde NL IGF, een samenwerkingsverband tussen het Ministerie van EZK, ECP en SIDN, de jaarlijkse voorbereidende bijeenkomst. Deze stond in het teken van een toekomstbestendig internetbestuur; de kracht van samenwerking tussen belanghebbenden.

OneConference

Het Nationaal Cyber Security Centrum, het ministerie van EZK en de gemeente Den Haag organiseren elk jaar de ONE Conference in het World Forum in Den Haag. Tijdens dit belangrijkste cybersecurityevenement van Europa delen de aanwezigen kennis, best practices en onderzoeksresultaten. In 2023 stond de conferentie in het teken van thema's als malwaredetectie, reactie op digitale incidenten, partnerschappen tussen publieke en private domeinen en recent cybersecurityonderzoek. SIDN Labs gaf daar een presentatie over LEMMINGS.

Staat van het Internet

Op 9 maart organiseerde Waag Futurelab voor de vijfde keer de jaarlijkse lezing De Staat van het Internet. Dat deed de organisatie samen met de Openbare Bibliotheek Amsterdam, Singel Uitgeverijen, de gemeente Amsterdam, De Groene Amsterdammer, SIDN en SIDN fonds. De lezing werd geleid door schrijver, kunstenaar, journalist en technoloog James Bridle. Grote vraagstukken op het gebied van privacy, zelfbeschikking, digitale rechten en het toenemende aantal internetplatformen stonden ter discussie. Na 5 jaar was het de laatste keer dat we bijdroegen aan De Staat van het Internet.

KVK Startersdag

Op uitnodiging van de Kamer van Koophandel (KVK) waren we in november aanwezig tijdens de KVK Startersdag. Tijdens 2 presentaties met het Benelux Office of Intellectual Property (BoIP) en vanuit onze stand beantwoordden we vragen over de beste merk- en domeinnaam met onze .nl-suggestietool. Ook gaven we advies over hosting, websiteontwerp, zakelijke mail en eisen rondom veiligheid en moderne internetstandaarden. Onze aanwezigheid ondersteunden wij met een kleine campagne die 300.000 keer werd bekeken.

SIDN Inspire

Op 25 mei organiseerden we de derde editie van SIDN Inspire bij Media Plaza in Utrecht. Het thema dit jaar was 'Het internet is magisch'. Jarno Duursma, technologie expert en trendwatcher, vertelde tijdens zijn presentatie over de synthetische revolutie en de opkomst van kunstmatig intelligente software zoals ChatGPT. Onderwerpen en diensten die tijdens de sessies aan bod kwamen, waren onder andere de NIS2, digitale toegankelijkheid, eID's, Mastodon en SIDN Merkbewaking. SIDN Labs presenteerde de demo Cloudburst, waarmee organisaties verstoringen van cloudproviders kunnen nabootsen.

SIDN TechTalks

Elk jaar organiseren we 2 SIDN TechTalks voor techneuten en studenten op ons kantoor in Arnhem. Tijdens deze bijeenkomsten delen we kennis en nieuwe ontwikkelingen rondom onderwerpen als abuse, veiligheid en data. Ook geven onze collega's presentaties over relevante onderzoeken en projecten, zoals het systeem RegCheck. In 2023 vonden de TechTalks plaats in april en oktober.

Deelname aan organisaties

We steunen organisaties en projecten die internetgebruik stimuleren of de ongewenste effecten van het internet bestrijden. Dit doen we als kennispartner of sponsor.

Samenwerking binnen Europa

Om cybercriminelen de baas te blijven, is het belangrijk dat registry's zoals SIDN efficiënt samenwerken en kennis met elkaar delen. In 2023 richtten we daarom samen met 11 mede-initiatiefnemers het Europese Top-Level Domain Information Sharing and Analysis Centre (TLD ISAC) op. Onze CEO is lid van de TLD ISAC-stuurgroep en CENTR ondersteunt het initiatief. De TLD ISAC-werkgroep bundelt inzichten,

kennis en ervaringen rondom cybercriminaliteit. Door deze informatie met elkaar te delen, kunnen we onze diensten en de kritieke infrastructuur beschermen en de veiligheid van topleveldomeinen in Europa verder versterken. In een later stadium kunnen samenwerkingspartners zich aansluiten bij het TLD ISAC. ISACs bestaan in Nederland al langer voor sectoren zoals water en energie.

Platform Internetveiligheid

SIDN is lid van het Platform Internetveiligheid (PIV). Dit samenwerkingsverband tussen markt- en overheidspartijen wil structureel bijdragen aan het verbeteren van de internetveiligheid voor alle gebruikers. Belangrijke onderwerpen waar het PIV zich op richt zijn onder andere privacy, phishing en de aanpak van kinderporno via het internet. Het platform biedt een neutrale plek voor gesprekken op strategisch niveau, die bijdragen aan concrete afspraken en initiatieven.

Werkgroep Notice-and-Take-Down

SIDN is deelnemer van de werkgroep Notice-and-Takedown die valt onder het Platform Internetveiligheid. Het belangrijkste doel van de werkgroep is het beheer van de nationale gedragscode Notice-and-Takedown en het delen van kennis en ervaringen rondom de werking hiervan. In de gedragscode staat hoe betrokkenen omgaan met meldingen van onrechtmatige en strafbare inhoud op het internet.

Offlimits

Offlimits kwam voort uit het Expertisebureau Online Kindermisbruik. De organisatie ondersteunt mensen die te maken hebben (gehad) met online grensoverschrijdend gedrag en misbruik. In het bijzonder uitbuiting en seksueel misbruik van kinderen en volwassenen. Daarnaast werkt de organisatie aan een veiligere online wereld en het versterken van de positie van de internetgebruiker. SIDN is sponsor van Offlimits.

Publiek Private Samenwerking Online Content Moderatie

Op initiatief van het ministerie van Justitie en Veiligheid overleggen onder andere hosting-, registrar- en socialmediaplatformen en SIDN onderling en met publieke partijen over het optimaliseren van het weghalen of ontoegankelijk maken van illegale content. Dat doen zij in het kader van het van kracht worden van de Europese Digital Service Act. Aansluitend hierop wordt ook gewerkt aan de inrichting van een laagdrempelige meldvoorziening voor internetgebruikers.

IDnext

Het onafhankelijke kennis- en netwerkplatform IDnext ondersteunt en faciliteert innovatieve methoden of benaderingen rondom digitale identiteit. Het platform is er voor experts in IT, business en marketing, zodat zij met elkaar in verbinding blijven en vooroplopen op het gebied van technologie. In 2023 organiseerden we voor de laatste keer samen met IDnext de conferentie 'De staat van identiteit' in Villa Jongerius in Utrecht. Tijdens dit evenement bespraken we ontwikkelingen rondom thema's als privacy, vertrouwen, inclusiviteit, data, kunstmatige intelligentie, ethiek en veiligheid. We stoppen met de inzet op eID's zoals Yivi en zijn daarom geen medeorganisator meer van IDnext.

Alert Online

De campagne Alert Online is een initiatief van het ministerie van EZK, gericht op het creëren van bewustwording rondom online veiligheid en het stimuleren van cyberveilig gedrag van bedrijven, overheden en burgers in Nederland. Alert Online stimuleert in de cybersecuritymaand oktober cyberveilig gedrag en bewustwording rondom online veiligheid. Als partner ondersteunen wij deze campagne. In 2023 deden we dat door artikelen te publiceren voor ondernemers, onder andere over misbruik van e-mail en het onderzoek Alert Online 2023, het jaarlijkse onderzoek naar cyberbewustzijn in opdracht van het ministerie van EZK.

Bits of Freedom

Bits of Freedom zet zich in voor internetvrijheid van de gebruikers en een open en rechtvaardige informatiesamenleving. De stichting beïnvloedt beleid en wetgeving door juridische actie, campagnes en belangenbehartiging in Nederland en Brussel. Als een van de sponsors zorgen we dat Bits of Freedom zich onafhankelijk kan inzetten voor privacy en communicatievrijheid.

TUCCR

De Twente University Centre for Cybersecurity Research (TUCCR) is een samenwerkingsverband van kennispartners, experts, professionals, ondernemers, onderzoekers en studenten uit de industrie op het gebied van cybersecurity. Het expertisecentrum streeft naar het versterken van de veiligheid en digitale autonomie van onze samenleving. Als partner dragen we bij aan toegepast onderzoek naar cybersecurity en ondersteunen we wetenschappelijk onderzoek binnen TUCCR. Onze CEO is lid van het TUCCR-bestuur en een van de teamleden van SIDN Labs is covoorzitter van de pijler Network Security. We cofinancieren een PhD-student die onderzoek doet naar zogenaamde 'routing hijacks'.

DINL

Binnen stichting Digitale Infrastructuur Nederland (DINL) zetten organisaties zich samen in voor een sterke digitale infrastructuur als basis van de Nederlandse digitale economie. Wij zijn een van de oprichters en partners van de stichting. DINL helpt overheden, bedrijven en burgers hun weg te vinden in de online economie en laat zien hoe zij de positie van Nederland als internationale digitale voorloper kunnen versterken.

ECP | Platform voor de InformatieSamenleving

Binnen ECP geven betrokken bedrijven, overheden, maatschappelijke organisaties en kennisinstellingen samen vorm aan onze digitale samenleving. Als partner waren we in 2023 betrokken bij het Nederlands Internet Governance Forum (NL IGF), het Platform Internetveiligheid, de website veiliginternetten.nl en het ECP Jaarfestival. Ook zijn we actief betrokken bij de tool ScamCheck, het Platform Internetstandaarden en de doorontwikkeling van Internet.nl.

NLnet Labs

De non-profitorganisatie NLnet Labs ontwikkelt gratis opensourcesoftware voor het DNS en BGP-routing. Het NLnet Labs-team doet daarnaast onderzoek, ontwikkelt standaarden en ondersteunt de internetgemeenschap. Wij sponsoren dit belangrijke werk en een van onze collega's is voorzitter van het bestuur. Ook werkt SIDN Labs samen met NLnet Labs aan onderzoeksprojecten, bijvoorbeeld rondom de impact van nieuwe namen voor DNS-rootservers.

European Summer School on Internet Governance

Net als voorgaande jaren sponsorden we de European Summer School on Internet Governance. Dit is een non-profitorganisatie die elk jaar een introductieprogramma organiseert voor studenten, academici, bedrijven en overheidsinstanties. EuroSSIG helpt hen om de wereldwijde discussies over internetgovernance beter te begrijpen en kennis op te doen over de verschillende onderdelen hiervan. In juli 2023 vond de zeventiende editie plaats in Meißen, Duitsland.

Dutch Cloud Community

De branchevereniging Dutch Cloud Community is het aanspreekpunt en de belangenbehartiger voor Nederlandse aanbieders van internet-, hosting- en clouddiensten. Samen met meer dan 100 aangesloten bedrijven uit de sector vertegenwoordigt Dutch Cloud Community de digitale infrastructuur. Als sponsor ondersteunen we hun doel om bij te dragen aan een open, veilig en vrij internet.

Nederlandse Anti-DDoS-Coalitie

De Nederlandse Anti-DDoS-Coalitie is een publiek-privaat samenwerkingsverband tussen overheden, internetproviders, non-profitorganisaties, banken, internet exchanges en academische instanties. Wij zijn een van de partners. De partijen zetten zich samen in om de impact van DDoS-aanvallen op de samenleving te verminderen. Dat doen zij door kennis te delen, DDoS-aanvallen te onderzoeken en te oefenen met deze aanvallen. SIDN nam in 2023 deel in de werkgroepen Clearinghouse en Legal en was mede-organisator van de 2e editie van de Workshop on Collaborative DDoS Mitigation in Utrecht.

CONCORDIA

Binnen het project CONCORDIA deden Europese universiteiten, industrieën, overheidsinstanties en organisaties onderzoek naar nieuwe cybersecuritytoepassingen en -systemen. SIDN Labs was een van de partners en richtte zich vooral op het doorontwikkelen van het DDoS-clearinghouse. Dit systeem gaat de Nederlandse Anti-DDoS-Coalitie gebruiken om informatie over DDoS-aanvallen te delen tussen haar leden. In 2023 werd het CONCORDIA-project officieel afgerond.

2STiC

SIDN Labs is een van de oprichters van 2STiC (Security, Stability, and Transparency in inter-network Communication). Binnen deze community doen we samen met partners onderzoek naar uitbreidingen en vernieuwingen van de internetinfrastructuur, inclusief opkomende infrastructuren die de veiligheid van communicatie via het internet vergroten. Een belangrijk voorbeeld daarvan is SCION.

Abuse Information Exchange

De Abuse Information Exchange verzamelde en analyseerde gegevens over botnetbesmettingen en verstrekt deze data aan de providers. Zij konden vervolgens hun klanten waarschuwen in geval van een besmetting. Zo verbeterde de Abuse Information Exchange de informatievoorziening over botnets en andere vormen van internetabuse in Nederland. Wij waren een van de initiatiefnemers en zetten ons tot en met eind 2023 in voor deze vereniging. Begin 2024 is de Abuse Information Exchange opgeheven.

Liaison Nationaal Cyber Security Centrum

Het Nationaal Cyber Security Centrum (NCSC) is onderdeel van het ministerie van Justitie en Veiligheid en streeft naar een digitaal veilig Nederland. Als een van de liaisons van het NCSC dragen we hieraan bij door onze kennis te delen en het NCSC met andere partners te verbinden.

Vooruitblik

SIDN Labs

RegCheck

In 2024 breiden we RegCheck verder uit in samenwerking met DNS Belgium en een tweede en mogelijk derde Europese registry. We onderzoeken met een pilot of we informatie over domeinnaamregistraties die registrars hebben, kunnen meenemen in het proces. Na deze vervolgstappen is ons doel om RegCheck na 2024 beschikbaar te maken voor alle Europese registry's.

DNS2Vec

De resultaten uit ons onderzoek in 2023 waren veelbelovend. Als vervolgstap werken we enkele concrete use cases verder uit, zoals het detecteren van ontregelde resolvers. Ook onderzoeken we hoe we representation learning verder nog kunnen inzetten in onze onderzoeksresultaten.

Autocast

We breiden het huidige prototype van Autocast verder uit. Daarnaast maken we het ontwerp en het prototype algemener, zodat we het kunnen gebruiken voor andere DNS-operators en protocollen zoals het NTP.

Post-kwantumcryptografie (PQC) in het DNS

Het komende jaar voeren we samen met de Universiteit Twente en de Radboud Universiteit metingen en praktijktesten uit op basis van het PATAD-testbed. Dat doen we om inzicht te krijgen in de impact van PQC-algoritmen op SIDN en de DNS-gemeenschap. In 2024 blijven we het testbed doorontwikkelen met als doel deze uiteindelijk beschikbaar te maken voor andere onderzoekers. Ook werken we samen met partners in de IETF aan een onderzoeksagenda, waarin we bepalen wat er nodig is om PQC in DNSSEC te krijgen.

BGPsec-testbed

BGPsec is een beveiliging voor Border Gateway Protocol (BGP), het routeringsprotocol van het internet. BGP kiest routes via het internet, bijvoorbeeld om DNS-servers te bereiken. BGP is kwetsbaar voor aanvallen, die BGPsec veelal kan voorkomen. Toch wordt deze beveiligingsuitbreiding nog weinig gebruikt. Daarom zetten we in 2024 een testbed op, om inzicht te krijgen in de werking, uitdagingen en toegevoegde waarde van BGPsec.

Ons doel is RegCheck na 2024 beschikbaar te maken voor alle Europese registry's.

Packet Run

Het komende jaar gaan we verder in gesprek met partijen die mogelijk een (permanente) plek hebben voor Packet Run. Ons doel is om de installatie daar op te bouwen en meer mensen inzicht te geven in hoe het internet onder de motorkap werkt. Ook werken we samen met SIDN fonds aan het verder visualiseren van complexe en vaak onzichtbare onderdelen van het internet. Onze rol in deze samenwerking is het aanleveren van meetresultaten en datasets.

DDoS-clearinghouse

Vanaf januari 2024 neemt Stichting Nationale Beheersorganisatie Internet Providers (NBIP) het beheer van het DDoS-clearinghouse over voor de Nationale Anti-DDoS-Coalitie.

SCION-NL

We koppelen het SCION-NL-testbed aan het grotere, maar nog steeds beperkte, SCION-internet. In 2023 bouwden we SCION-NL samen met SURF en de Universiteit van Amsterdam, om te experimenteren met de SCION-internetarchitectuur. Met het testbed kunnen we geïnteresseerde onderzoekers en organisaties in Nederland eenvoudiger toegang geven tot de technologie van SCION.

SIDN fonds nodigt pioniersprojecten uit die AI inzetten voor rechtvaardige doelen.

SIDN fonds

In 2024 zet SIDN fonds de aanpak voort door middel van scouting en thematische calls. Bij scouting worden projecten gevraagd een voorstel in te dienen binnen het kader van Responsible Internet. Bij thematische calls kunnen zowel grote projecten als pioniers zich aanmelden. Daarnaast kunnen pioniersprojecten weer het hele jaar door een open aanvraag tot € 10.000,- indienen, die aansluit bij een van de 3 aandachtsgebieden. Het komende jaar nodigt SIDN fonds in het bijzonder pioniersprojecten uit die kunstmatige intelligentie (AI) op een verantwoorde manier inzetten voor rechtvaardige doelen. In het voorjaar schrijft het fonds een call uit waarin de verduurzaming van het internet centraal staat. Ook zet het fonds de strategische samenwerking met SIDN Labs en de sponsoring van de Scriptieprijs Responsible Internet voort.

“Dat mensen moeite hebben met het lezen van de brieven, ligt niet aan de mensen die ze lezen, maar aan de mensen die ze maken.”

37

Hester Benedictus

Beleidsmaker bij de Gemeente Amsterdam en initiator van de Lees Sempel-app

App die ingewikkelde brieven samenvat in begrijpelijke taal

Brieven die afkomstig zijn van bijvoorbeeld de gemeente of de Belastingdienst bevatten vaak belangrijke informatie. Helaas zijn deze brieven ook vaak onnodig ingewikkeld geschreven, waardoor niet elke ontvanger begrijpt wat er van hem of haar verwacht wordt. Hester Benedictus: “Het probleem van te ingewikkelde brieven kwam ik regelmatig tegen in mijn werk. Veel mensen hebben moeite met het lezen van brieven. Dat ligt niet aan de mensen die ze lezen, maar aan de mensen die ze maken. Tijdens een hackathon ontwikkelden we daarom Lees Sempel, een app die mensen helpt om ingewikkelde brieven te lezen, met behulp van kunstmatige intelligentie. Met steun van SIDN fonds konden we de app vervolgens verder professionaliseren en de beschikbaarheid verbeteren. Inmiddels gebruiken tienduizenden mensen de app. En beter nog: steeds meer schrijvers gebruiken de app om hun eigen brieven te testen en te versimpelen. Dat is super, want het probleem moet natuurlijk eigenlijk bij de verzender worden opgelost.”

> [Lees meer over de Lees Sempel-app op sidn.nl.](#)

05

Online identity voor privacy en autonomie van burgers

Kansen voor de Internetgebruiker

Bij SIDN werken we vóór de internetgebruikers. Samen met onder andere registrars, dienstverleners en partners uit de internetgemeenschap zetten we ons in voor de autonomie en privacy van deze gebruikers. In hoofdstuk 4 staat hoe we vanuit SIDN fonds investeren in initiatieven die kennis en bewustzijn over de werking van het internet vergroten of digitale inclusie en toegankelijkheid verbeteren. Ook waren we aanjager van het privacyvriendelijke platform Yivi, waarbij decentraal, opensource en regie bij de gebruiker centraal staan. Het afgelopen jaar namen we het besluit om Yivi in 2024 weer over te dragen aan stichting Privacy by Design.

Nationale en Europese Identity Wallet

Verschillende partijen binnen Nederland en op Europees niveau werken aan digitale identiteiten die aansluiten bij de eIDAS-verordening (Electronic Identities And Trust Services-verordening). Met de eIDAS-regelgeving maakten Europese lidstaten afspraken over standaardisatie en interoperabiliteit van Europese erkende inlogmiddelen. In 2021 nam de Europese Commissie het gedachtegoed van Yivi over voor de ontwikkeling van nieuwe Europese identity wallets. Op nationaal niveau werden de principes privacy by design, opensource en decentraal beter en duurzaam verankerd in het wetsvoorstel voor de Wet digitale overheid (Wdo). In maart 2023 nam de Eerste Kamer dit wetsvoorstel aan. De Wdo moet het uiteindelijk mogelijk maken om in te loggen bij onder andere gemeenten en zorginstanties, via publieke en private inlogmiddelen die de overheid goedkeurt. Yivi is zo'n opensource en privacyvriendelijk inlogmiddel.

Yivi en Yivi Connect

Yivi is de opvolger van IRMA. Dit platform werd opgezet door professor Bart Jacobs, hoogleraar Security, Privacy en Identity aan de Radboud Universiteit en voorzitter van stichting Privacy by Design. In 2019 sloten we officieel de handen ineen met stichting Privacy by Design en namen we het beheer van de technische infrastructuur van het platform over. Vervolgens werden we verantwoordelijk voor het beheer, de doorontwikkeling en de adoptie van Yivi.

De naam Yivi is afgeleid van 'jouw digitale leven'. Met Yivi kunnen burgers en organisaties veilig online inloggen, gegevens uitwisselen en documenten digitaal ondertekenen en goedkeuren. Dat doen gebruikers door identiteitskenmerken op te halen en te beheren via de Yivi-app op hun smartphone. Zij hebben zelf controle over hun gegevens en delen alleen de noodzakelijke kenmerken met organisaties en overheidsinstanties die naar hun gegevens vragen. Naast Yivi biedt de service Yivi Connect organisaties en ondernemers een eenvoudige oplossing voor gemakkelijk en veilig inloggen, online identificatie en het ondertekenen en delen van gegevens. Daarbij borgen ze de privacy van hun klanten.

Overdracht aan Privacy by Design

Als technisch beheerder en aanjager van Yivi, investeerden we de afgelopen 5 jaar fors in de ontwikkeling van Yivi. Ook stimuleerden we het gedachtegoed waarop Yivi is gebaseerd. Hoewel Yivi ruim 100.000 gebruikers heeft en meerdere gemeenten, zorg- en welzijnsinstellingen en andere organisaties de mogelijkheden van Yivi verkennen, verloopt de adoptie minder snel dan gehoopt. Dat komt vooral door blijvende onduidelijkheid over de eisen die de Wdo aan eID-oplossingen stelt. Veel partijen zijn terughoudend in het implementeren en in gebruik nemen van Yivi. Daarnaast hebben wij onvoldoende andere partijen kunnen vinden om de benodigde investeringen richting de toekomst samen met ons te kunnen verzorgen. Daarom spraken we af Yivi in 2024 weer over te dragen aan Privacy by Design. Dit betekent ook dat we onze deelname aan de Europese pilotprojecten (DC4EU en EWC) beëindigen. Met de beoogde overdracht borgen we de continuïteit van Yivi en creëren we ruimte voor andere ontwikkelingen binnen SIDN. Op het moment van schrijven zijn de gesprekken met Privacy by Design over de overdracht nog gaande.

Na forse investeringen in de doorontwikkeling van Yivi spraken we af het platform in 2024 weer over te dragen aan stichting Privacy by Design.

Ontwikkelingen, pilots en samenwerkingen

Hoewel we Yivi in 2024 overdragen, investeerden we het afgelopen jaar nog in de doorontwikkeling van het platform. In januari lanceerden we de vernieuwde app en website van Yivi. Ook ontving Yivi voor de tweede keer de MyData Operator

Award 2023, die deze uitgangspunten onderstreept. Daarmee werd het belang van een ethische en mensgerichte benadering van persoonsgegevens opnieuw bevestigd.

Naast onze investeringen, maakten verschillende partijen gebruik van Yivi. In overleg met de KVK ontsloten we KVK-handelsregistergegevens in de Yivi-app. Daardoor kunnen ondernemers die bij de KVK zijn geregistreerd, hun KVK-gegevens inladen in de Yivi-app en vervolgens veilig en eenvoudig delen. Daarnaast startte het ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport (VWS) in juli een pilot rondom Yivi. Het ministerie van VWS testte Yivi als alternatief voor de UZI-pas, een elektronisch paspoort voor zorgprofessionals.

Ook voerden we een pilot uit met de gemeente Amsterdam, die al sinds 2019 betrokken is bij de ontwikkeling van de Yivi-app. De gemeente Amsterdam onderzocht hoe inwoners van de gemeente het ervaren om via de Yivi-app in te loggen en de status van hun meldingen over overlast of de openbare ruimte te volgen.

Naast de samenwerking met de gemeente Amsterdam, maakt ook de gemeente Nijmegen al langere tijd gebruik van het platform. Sinds 2023 kunnen Nijmegenaren met Yivi inloggen op de persoonlijke gemeentepagina 'Mijn Nijmegen'.

Vooruitblik

Yivi

We spraken af in 2024 Yivi geleidelijk over te dragen aan stichting Privacy by Design. De gesprekken hierover met Privacy by Design zijn gaande. Hierna komt onze actieve rol voor Yivi tot zijn eind. Dat betekent ook dat we in 2024 niet meer investeren in de doorontwikkeling ervan. We blijven geloven in de waarde van Yivi als veilig, privacyvriendelijk en opensource-inlogmiddel, waarbij de gebruiker centraal staat.

“De stichting dankt SIDN voor de substantiële inzet van de afgelopen jaren waarop nu voortgebouwd wordt.”

41

Bart Jacobs

Hoogleraar Security, Privacy en Identity aan de Radboud Universiteit Nijmegen en grondlegger van Yivi

Yivi is het breedst geadopteerde, privacyvriendelijke eID-middel

De afgelopen jaren investeerden we fors in de doorontwikkeling van Yivi en met succesvolle pilots in diverse sectoren hebben we laten zien dat een oplossing gebaseerd op privacy by design en open source goed werkt en grote voordelen oplevert voor gebruikers en organisaties. Daarmee brak een nieuwe fase aan waarin de stichting Privacy by Design weer het voortouw neemt en SIDN haar investeringen staakt. Bart Jacobs: “SIDN heeft Yivi, dat oorspronkelijk is ontworpen door de stichting Privacy by Design onder de naam IRMA, volwassen gemaakt. Het aantal gebruikers ligt ruim boven de honderdduizend. Yivi is inmiddels het breedst geadopteerde, privacyvriendelijke eID-middel in Nederland – en daarbuiten – gebaseerd op self-sovereign identity. De stichting dankt SIDN voor de substantiële inzet van de afgelopen jaren waarop nu voortgebouwd wordt voor nieuwe eID-toepassingen met nieuwe partners.”

> [Lees meer over Yivi op yivi.app.](#)

06

Maximaal benutten van kennis en moderne technologieën

Interne ontwikkelingen

2023 stond voor een groot deel in het teken van ingrijpende technologische ontwikkelingen. We hernieuwden onze ICT-strategie, stelden een IT-sourcingstrategie op en bereidden ons voor op de ICT-transitie en de voorgenomen migratie naar de publieke cloud. Ook gingen we een belangrijk strategisch partnerschap aan met CIRA, de registry van het Canadese .ca-domein. De internationale aard van deze samenwerking biedt kansen voor SIDN en ontwikkelmogelijkheden voor onze ICT-collega's. De ondernemingsraad (or) gaf ons advies over deze belangrijke plannen en veranderingen van het afgelopen jaar.

Juridische herstructurering

Per 1 januari 2023 veranderde de juridische structuur van onze organisatie. Met de juridische herstructurering kunnen we ondernemersrisico's zoveel mogelijk spreiden en de continuïteit van .nl nog zekerder stellen. De uitvoering van taken die horen bij het beheer van de .nl-zone, vallen vanaf 1 januari 2023 onder het dochterbedrijf SIDN BV. Het recht om het .nl-domein te beheren (de 'delegatie') en het bedrag dat we reserveren om eventuele calamiteiten op te vangen, blijven in handen van Stichting Internet Domeinregistratie Nederland (SIDN). Dit is de oorspronkelijke stichting waar alle andere vennootschappen van SIDN onder vallen. Binnen de stichting valt ook de uiteindelijke zeggenschap binnen de structuur en wordt toezicht gehouden door de raad van toezicht.

Wijziging bestuur van SIDN

Sinds 1 september 2023 heeft SIDN een directeur technologie (CTO). Ons bestuur bestaat vanaf dat moment uit de CEO en CTO. Met de benoeming kunnen we de kwaliteit en beveiliging van onze data en digitale systemen borgen, onze innovatiekracht vergroten en onze rol en positie zowel nationaal als internationaal verder versterken. Onze CTO is verantwoordelijk voor de beschikbaarheid, vertrouwelijkheid, betrouwbaarheid en toekomstvastheid van onze digitale dienstverlening.

De migratie naar een cloud is nodig voor veiligheid, stabiliteit, innovatiekracht en beheersing van kosten.

ICT-strategie en -transitie

Het toepassen van de meest moderne bewezen technologie is een belangrijk onderdeel in onze strategie. Om hieraan te voldoen en onze rol voor de internetgemeenschap te versterken, richtten we ons in 2023 op het verder vernieuwen van onze digitale systemen op basis van onze hernieuwde

ICT-strategie. Ook ontwierpen we een nieuwe ICT-architectuur en stelden we een IT-sourcingstrategie op. De nieuwe strategie sluit aan bij 5 grote technologische uitdagingen:

1. een nieuw domeinnaamregistratiesysteem ontwikkelen;
2. de continuïteit van onze diensten borgen;
3. de .nl-zone veilig houden;
4. onze processen en systemen verder standaardiseren en stroomlijnen; en
5. onze registratie-applicatie naar de publieke cloud migreren.

De voorgenomen migratie sluit aan bij technologische ontwikkelingen en zorgt ervoor dat we de continuïteit en stabiliteit van onze diensten kunnen blijven garanderen. Ook kunnen we door de migratie onze innovatiesnelheid verhogen en beheerkosten verlagen. We focussen ons daarbij op innovaties rondom domeinnaamregistraties en het veilig beheren van onze DNS-infrastructuur.

De inrichting van onze organisatie moet passen bij onze nieuwe ICT-strategie. Daarom integreerden we ons Security Operations Centre (SOC) en de CISO. Ook ontwikkelden we een nieuwe matrixstructuur voor onze ICT-afdeling, waardoor we ons nog meer kunnen focussen op de technologische uitdagingen. Daarbij is aandacht voor de professionele ontwikkeling van onze mensen. De afdeling gaat verder onder de naam SIDN Tech.

Nieuw domeinnaamregistratiesysteem

In oktober 2023 gingen we officieel een partnerschap aan met CIRA. Belangrijke redenen voor onze samenwerking met CIRA zijn onder meer de steeds hogere eisen die stakeholders en toezichthouders stellen aan de kwaliteit en continuïteit van onze dienstverlening. Ook de continu toenemende en geavanceerdere cyberdreigingen en complexiteit en kosten van onze ICT-services, terwijl onze inkomsten nauwelijks of niet autonoom toenemen, spelen hierbij een belangrijke rol. Het zelfstandig ontwikkelen, gebruiken en beheren van een nieuw registratiesysteem is te kostbaar, tijdrovend en risicovol. Daarom ontwikkelen we samen met CIRA een nieuw cloud native registratiesysteem op basis van haar huidige platform. Eind 2025 verwachten we het registratiesysteem in gebruik te nemen.

Ontwikkeling aantal medewerkers

In aanloop naar de voorgenomen migratie naar de publieke cloud verwelkomden we nieuwe medewerkers die ons hierbij gaan ondersteunen. Ook stimuleerden we bijscholing van huidige medewerkers op het gebied van onder andere cloud-technologie en -beveiliging. In 2023 verwelkomden we in totaal 9 nieuwe professionals en namen we afscheid van 17 collega's. Uiteindelijk sloten we het jaar af met 107 medewerkers en 98,5 FTE.

Persoonlijk sponsorbudget

Zoals ieder jaar ontvingen onze mensen een persoonlijk sponsorbudget dat zij konden besteden aan een zelfgekozen goed doel. In 2023 steunden medewerkers verschillende plaatselijke verenigingen, zoals basisscholen en voetbal- en tennisclubs. Ook doneerden medewerkers massaal aan GIRO555 voor de gevolgen van de aardbeving in Turkije. Dit gedoneerde bedrag verdubbelden we. Andere initiatieven die we steunden waren onder andere KWF, de Koninklijke Hondenbescherming en Quiet, een stichting die zich inzet voor mensen die leven in stille armoede.

ISO27001-certificering

Certificering volgens de ISO27001 is dé standaard voor informatiebeveiliging. In 2023 is de controle op het naleven van deze standaard weer uitgevoerd en hebben we die met goede resultaten afgesloten.

Privacyboard

Als beheerder van het .nl-domein verwerken we persoonsgegevens om de veiligheid en stabiliteit van de .nl-zone verder te vergroten. Onze eigen privacyboard toetst of we dit verantwoord en zorgvuldig doen. De privacyboard vraagt de eigenaar van nieuwe onderzoeken en projecten om een privacy policy op te stellen, die de boardleden vervolgens beoordelen. Zowel de policy's als de beoordeling ervan publiceren we op onze website. In 2023 toetste de privacyboard een policy over FIRMBACKBONE van de Universiteit Utrecht.

> [Lees verder op sidn.nl](#).

Ondernemingsraad

In 2023 adviseerde de ondernemingsraad (OR) over de uitbreiding van het bestuur van SIDN en de daaropvolgende benoeming van een chief technology officer (CTO). Ook gaf de OR advies over de samenwerking met CIRA, onze IT-sourcingstrategie en de inrichting van onze ICT-organisatie. Daarnaast behandelde de OR de instemmingsaanvraag voor het beleid voor Psychosociale arbeidsbelasting. De OR voerde in januari en september overleg met de raad van toezicht.

Vooruitblik

ICT-transitie

Vanaf januari 2024 werken we met de nieuwe structuur van onze ICT-afdeling onder de noemer SIDN Tech. We werken verder aan het stroomlijnen en standaardiseren van onze processen en versterken we de link tussen SIDN Tech en SIDN Labs. Op deze manier kunnen we kennis en expertises optimaal benutten. Verder bereiden we ons voor op de voorgenomen migratie van het nieuwe registratiesysteem naar de publieke cloud en benutten we moderne technieken om innovatie te versnellen. Positieve uitkomsten van onder andere een Data Protection Impact Assessment en een Data Transfer Impact Assessment, en het hebben van een exitstrategie zijn randvoorwaardelijk voor een uiteindelijke migratie. Ons streven is om de cloudversie eind 2024 te draaien. In 2025 richten we onze aandacht samen met registrars op de migratie van het nieuwe registratiesysteem voor registrars, registry's en andere branchegeenoten. Onze focus ligt daarbij op het toepassen van open standaarden en het ontwikkelen van opensourcesoftware. We willen zoveel mogelijk cloud-agnostisch blijven. Deze focus moet onze samenwerkingen binnen de sector stimuleren en voorkomen dat we een 'lock-in' krijgen met een specifieke leverancier. Dat betekent dat, als daar aanleiding toe is en de mogelijkheden er zijn, we onze systemen relatief eenvoudig kunnen verhuizen.

Verder verhogen we in 2024 de beschikbaarheid van ons anycastplatform, om onze DNS-infrastructuur minder gevoelig te maken voor uitval door bijvoorbeeld cyberaanvallen. Met de routerings-techniek anycast is het mogelijk om direct uit te wijken als dat nodig is en taken automatisch over een netwerk van beschikbare servers te verdelen. Daarnaast verhogen we onze informatiebeveiligingsstandaard van ISO27001:2013 naar ISO27001:2022. We werken onze processen en documentatie bij op basis van de normen in deze ISO27001:2022.

Dataplatform SIDN Insights

Ons dataplatform SIDN Insights heeft een belangrijke rol in ons streven naar een datagedreven registry, een visie die we al in 2017 publiceerden. Het geeft ons de mogelijkheid om data beter beschikbaar te maken voor registrars en onze eigen organisatie. Daarnaast zetten we in 2024 een datateam op binnen SIDN Tech. Onze focus ligt op het ontwikkelen van nieuwe datagedreven producten die van waarde zijn voor .nl-registrars. We nemen de registrars in deze ontwikkelingen mee.

“Door de krachten
te bundelen is de
toekomstige groei
en veiligheid van
zowel .ca als .nl
gewaarborgd.”

45

Loek Bakker
CTO van SIDN

Inzetten op de beste en modernste standaardtechnieken

Het toepassen van meest moderne bewezen technologie is een belangrijk onderdeel in onze strategie. Voor de ontwikkeling van een nieuw registratiesysteem gingen we daarom een samenwerking aan met CIRA. Loek Bakker: “Door de krachten van beide organisaties te bundelen kunnen SIDN en CIRA profiteren van snellere ontwikkeling, gedeelde resources, lagere kosten en gedeelde risico’s en is de toekomstige groei en veiligheid van zowel .ca als .nl gewaarborgd. Dit levert zowel de domeinnaamhouders als registrars van .ca- en .nl-domeinnamen concrete voordelen op, want de onderliggende technologie zal robuuster en weerbaarder zijn dan ooit tevoren.”

> [Lees meer over de ICT-transitie op SIDN.](#)

07

Onze impact op een duurzame en digitale samenleving

Duurzaamheidsverslag

We werken aan een duurzame en digitale samenleving. Dat betekent dat we ons samen met klanten, partners en leveranciers inzetten voor een kansrijke, veilige en gezonde leef- en werkomgeving voor iedereen binnen SIDN en daarbuiten. We geven invulling aan onze duurzaamheidsambitie door ons te richten op de Sustainable Development Goals (SDG's) van de Verenigde Naties. Uit deze SDG's selecteerden we 6 relevante doelen waar we de meeste impact kunnen maken.

46

De SDG's die we selecteerden

Betaalbare en duurzame energie

Goede gezondheid en welzijn

Industrie, innovatie en infrastructuur

Klimaatactie

Kwaliteitsonderwijs

Partnerschap om doelstellingen te bereiken

SDG 3: Goede gezondheid en welzijn

Doel 3 gaat over het verzekeren van goede gezondheid en het bevorderen van welzijn voor alle leeftijden. In dit kader zetten we concrete acties op om de tevredenheid van onze mensen verder te verbeteren, onder andere op basis van de resultaten uit het medewerkerstevredenheidsonderzoek uit 2022. Ook richten we ons op het bevorderen van gezondheid en welzijn, om het ziekteverzuim te verlagen. Het ziekteverzuim was het afgelopen jaar 5,04%. Dat is hoger dan het percentage van 2,3% in 2022. Dit kwam door een stijging van het langdurig ziekteverzuim, waarvan de oorzaken niet-werkgerelateerd zijn.

In 2023 stelden we een beleid op tegen psychosociale arbeidsbelasting (PSA-beleid). Dit beleid moet ongezonde werkstress en psychosociale arbeidsbelasting voorkomen en ondersteunt onze ambitie om een gezonde en veilige werkomgeving te realiseren en te behouden. Het PSA-beleid bevat onder andere een gedragscode voor medewerkers, waarin staat wat we onder gewenst en ongewenst gedrag verstaan en hoe we daarmee omgaan. Ook hebben we een klachtenregeling en alcohol-, drugs- en medicijnbeleid (ADM-beleid) toegevoegd en het arbobeleid geüpdatet.

SDG 4: Kwaliteitsonderwijs

Doel 4 richt zich op het verzekeren van gelijke toegang tot kwaliteitsonderwijs en het bevorderen van levenslang leren voor iedereen. Door de overgang naar de cloud in 2024, richtten we ons het afgelopen jaar vooral op de ontwikkelmogelijkheden van of binnen onze ICT-afdeling. Met als doel de actuele kennis over moderne technologie te vergroten, talenten optimaal in te kunnen zetten en te zorgen dat medewerkers duurzaam inzetbaar zijn. In 2023 namen we een online leerplatform in gebruik, waarmee collega's met een technisch profiel trainingen kunnen volgen en webinars kunnen bekijken, bijvoorbeeld over cloudtechnologie. Daarnaast stimuleerden we professionele ontwikkeling van alle collega's door weer 7% van de loonsom voor deze ontwikkeling te reserveren.

SDG 7: Betaalbare en duurzame energie

Doel 7 gaat over het verzekeren van toegang tot betaalbare, betrouwbare, duurzame en moderne energie voor iedereen. In dit kader zetten we in op energiereductie per FTE en het opwekken van energie. Zo'n 20% van de elektriciteit die we gebruiken, wekken we op met onze zonnepanelen. Verder draaien ons kantoorpand en onze datacenters op 100% duurzame energie. Ook plaatsten we meters in onze kantoorruimtes om inzicht te krijgen in ons energieverbruik. Op basis van de resultaten kunnen we doelgerichte stappen zetten en ons verbruik verder verlagen.

SDG 9: Industrie, innovatie en infrastructuur

Dit doel gaat over het bouwen van een veerkrachtige infrastructuur, het bevorderen van inclusieve en duurzame digitalisering en het stimuleren van innovatie. Wij zetten hierop in, door de waarden en CO₂-uitstoot van onze hardware in 2022 en 2023 mee te nemen in de totale CO₂-uitstoot. Als er nieuwe hardware nodig is, geven we de voorkeur aan de meest duurzame en circulaire opties. Ook wordt minimaal 95% van onze apparatuur gerecycled of hergebruikt en gebruiken we gerecyclede materialen voor de inrichting van ons kantoor.

SDG 13: Klimaatactie

Doel 13 gaat over het ondernemen van actie om klimaatverandering en de impact daarvan te bestrijden. In dit kader richten we ons op het reduceren van onze CO₂-uitstoot per .nl-domeinnaam. Dat betekent dat we inzetten op het verminderen van de uitstoot van schadelijke stoffen die we direct

of indirect veroorzaken. We investeren onder andere in 100% duurzame energie (zie SDG 7) en sluiten op rustige dagen 1 of 2 verdiepingen op ons kantoor, zodat de verlichting en klimaatbeheersing op deze afdelingen niet worden geactiveerd. Ook elektrificeren we onze leaseautovloot en met onze leasefietsregeling stimuleren we collega's om vaker met de fiets naar kantoor te komen.

SDG 17: Partnerschap om doelstellingen te bereiken

SDG 17 gaat over het versterken van implementatiemiddelen en het nieuw leven inblazen van wereldwijd partnerschap voor duurzame ontwikkeling. In dit kader richten we ons op het aangaan van samenwerkingen met relevante partijen om kennis te delen en sneller duurzame stappen te zetten. In 2023 gingen we een samenwerking aan met DNS Belgium en met CIRA. Met DNS Belgium delen we onder andere duurzaamheidsplannen, zodat we samen komen tot verbeteringen voor de internetsector. De samenwerking met CIRA is gericht op kennisontwikkeling en -bundeling en het werken aan een veerkrachtige infrastructuur. Ook op CENTR-niveau werken we samen om stappen, doelen en prestaties rondom duurzaamheid met elkaar te vergelijken en te verbeteren. Daarnaast doet SIDN Labs onderzoek naar het toekomstbestendig beveiligen van de infrastructuur van SIDN en het internet. Het team deelt onderzoeksresultaten openbaar, zodat ook andere partijen deze kunnen gebruiken.

Vooruitblik

SDG 3: Goede gezondheid en welzijn

In 2024 zetten we in op het verder bevorderen van gezondheid en welzijn van medewerkers, door onze plannen uit 2023 toe te passen. We meten de medewerkerstevredenheid rondom de balans tussen werk en privé, energie op het werk, werkdruk en -plezier. Ook geven we medewerkers de mogelijkheid om anoniem een preventieve medische controle te doen. Daarnaast zetten we in op het creëren van bewustwording rondom de gedragscode uit ons PSA-beleid, door KPI's te koppelen aan de gedragscode en door met medewerkers in gesprek te gaan.

SDG 4: Kwaliteitsonderwijs

Het komende jaar onderzoeken we de mogelijkheden om het online leerplatform voor alle collega's beschikbaar te maken. Ook brengen we meer structuur aan in het platform door teams te vormen, certificeringen toe te voegen en trainingen klaar te zetten. Daarnaast nemen we een learning-managementsysteem in gebruik, waarvoor alle collega's zich kunnen aanmelden. Dit programma ondersteunt ons bij het selecteren, volgen en aanbieden van opleidingen en trainingen. Zo kunnen we beter sturen op kennisontwikkeling en zien welke trainingen onze mensen volgen.

SDG 7: Betaalbare en duurzame energie

De migratie naar de cloud in 2024 zorgt voor een verplaatsing van onze CO₂-uitstoot. Daarom zetten we in op het reduceren van onze CO₂-uitstoot door gebruik van deze cloud. Binnen de cloud kunnen we veel efficiënter gebruikmaken van systemen, waarbij we zelf geen of minder hardware hoeven aan te schaffen. Daarnaast onderzoeken we verschillende mogelijkheden voor het opwekken van energie voor ons eigen kantoor, zoals een windturbine die windenergie omzet in elektriciteit. We willen eind 2025 met onze eigen energieopwekking minimaal 30% van ons energieverbruik afdekken.

SDG 9: Industrie, innovatie en infrastructuur

In 2024 blijven we ons focussen op het hergebruik of recyclen van apparatuur en andere materialen. Ook professionaliseren we ons inkoop- en leveranciersmanagement. Over alle materialen en apparatuur boven de € 5.000,- neemt onze inkoopspecialist een goed onderbouwd besluit. Duurzaamheidsoverwegingen zijn onderdeel van dit besluit. Op deze manier streven we naar een meer efficiënte, duurzame en prijsbewuste manier van inkopen.

SDG 13: Klimaatactie

In 2024 kunnen medewerkers die in aanmerking komen voor een leaseauto alleen nog voor een elektrische leaseauto kiezen. Ook stimuleren we medewerkers om bij zakelijke vluchten korter dan 750 km te kiezen voor het reizen per trein of met de elektrische leaseauto.

SDG 17: Partnerschap om doelstellingen te bereiken

Ons streven is om waardevolle partnerschappen het komende jaar nog meer te benutten, zoals onze samenwerkingen met CIRA en DNS Belgium. Daarnaast bereiden we ons voor op de Corporate Sustainability Reporting Directive (CSRD), die naar verwachting in 2025 indirect voor organisaties als SIDN geldt. In deze Europese richtlijn staat dat we vanaf 2025 moeten rapporteren over onze duurzaamheidsprestaties en onze impact op mens en milieu.

08

Verslag van de raad van toezicht

50

Marjet van Zijlen

voorzitter raad van toezicht SIDN

De raad van toezicht (rvt) houdt toezicht op de strategie, het beleid en de algemene gang van zaken binnen de organisatie. Zo bewaakt de rvt de strategie en de risico's van onze ondernemingsactiviteiten, de opzet en effectiviteit van onze risicobeheersing- en controlesystemen en het behalen van onze doelstellingen. Daarnaast is de raad sparringpartner voor en werkgever van de raad van bestuur.

In 2023 besprak de rvt onder meer uitgebreid de voortgang en de keuzes met betrekking tot de ICT-transitie, waaronder de ICT-strategie, de herinrichting van de ICT-organisatie en de IT-sourcingstrategie. Daarnaast besteedde de rvt veel aandacht aan de samenwerking met CIRA. Ook besprak de rvt het besluit om te stoppen met Yivi en de indexering van de .nl-tarieven per 1 januari 2024.

De rvt werkte in 2023 aan een vernieuwing van de eigen organisatie en die van het bestuur van SIDN. Daarbij is besloten om het bestuur van SIDN uit te breiden met een tweede bestuurder, wat leidde tot de benoeming van Loek Bakker tot CTO van SIDN. In verband met deze wijziging is er een nieuw directiereglement vastgesteld en een beloningsreglement dat is gekoppeld aan de Wet normering topinkomens. Ook is de procuratie voor de bestuurders opnieuw vastgesteld. Vervolgens zijn de reglementen van de raad zelf gemoderniseerd en is besloten de statuten te wijzigen, zodat de raad eenvoudiger op toekomstige ontwikkelingen kan inspelen. Ten slotte voerde de rvt een nieuw proces in voor het melden en goedkeuren van nevenfuncties van de rvt-leden en de bestuurders.

In oktober bezocht de rvt de ICANN-meeting in Hamburg. De rvt nam onder andere deel aan een bijeenkomst met vertegenwoordigers van andere boards van verschillende landencodes. Ook was de rvt samen met een aantal leden van de board van CIRA aanwezig bij het ondertekenen van de onderlinge samenwerkingsovereenkomst.

De leden van de rvt moeten onafhankelijk zijn. Dit is geborgd in de statuten van SIDN en de reglementen van de rvt. Volgens de huidige reglementen is het mogelijk dat een van de leden als niet-onafhankelijk lid kan deelnemen. In 2023 is geen van de leden als niet-onafhankelijk aangemerkt. Ook meldden de leden binnen de rvt in het afgelopen jaar geen potentieel tegenstrijdige belangen.

Bijeenkomsten

In 2023 hield de rvt 4 reguliere vergaderingen en 1 extra online vergadering. Deze was nodig om het goedkeuringsbesluit voor het sluiten van de samenwerkingsovereenkomst met CIRA tijdig te kunnen nemen. Daarnaast werd buiten vergadering het besluit genomen om Loek Bakker tot statutair bestuurder te benoemen.

Verder werden onder andere de volgende zaken goedgekeurd of vastgesteld:

- Jaarrekening en jaarverslag 2022 van SIDN en alle onderliggende vennootschappen.
- Jaarverslagen van de rvt, de selectie- en benoemingscommissie, de auditcommissie, de security- en stabilitycommissie en de verklaring van de algemeen directeur in het kader van corporate governance.
- Jaarplan en budget 2024 van SIDN.

In het kader van de vaststelling van de jaarrekening 2022, stond de rvt stil bij de risico's die zijn verbonden aan de onderneming. En de uitkomsten van de beoordeling door de directie van de opzet en de werking van de interne risicobeheersings- en controlesystemen.

In april hield de rvt samen met de bestuurder en de CFO een teambuildingsessie, onder begeleiding van een externe. Vervolgens vond in het najaar de driejaarlijkse uitgebreide zelfevaluatie plaats onder begeleiding van een externe adviseur. De resultaten daarvan besprak de rvt voorafgaand aan de decembervergadering onderling en met de bestuurders en de secretaris.

Commissies

De selectie-, voordrachts- en remuneratiecommissie (voorheen: selectie- en benoemingscommissie) hield in 2023 meerdere vergaderingen. Naast de jaarlijkse evaluatie van het functioneren van de leden van de raad van bestuur is de behoefte tot uitbreiding van het aantal bestuurders besproken.

Vervolgens had de commissie meerdere overleggen rond het formuleren en vaststellen van de profielen voor een nieuw rvt-lid, voor de opvolger van de CFO en voor de nieuwe bestuurder. De commissie voerde samen met de bestuurders en betrokken leden van de rvt en deels met de HRM-manager de gesprekken met kandidaten voor de invulling van de vacatures. Ook is een voordracht tot benoeming aan de rvt voorgelegd. De positie van CFO is nog niet ingevuld.

De auditcommissie vergaderde 5 keer. Deze vergaderingen vonden plaats in het bijzijn van de CFO en, na haar vertrek in september, de interim-CFO van SIDN. De CEO was op 1 vergadering na ook bij deze vergaderingen aanwezig. Tijdens de vergaderingen zijn onder andere de jaarrekening en het jaarverslag over 2022, de accountantsverklaring en de analyse van de jaarcijfers met het bestuur en de accountant besproken. Ook is in oktober het controleplan 2023 met de accountant besproken. Andere onderwerpen die aan de orde kwamen, zijn het budget 2024 en het uitgangspunt dat dit op break-even moet uitkomen. In dat kader is ook gesproken over de indexatie van de tarieven per 1 januari 2024 en het opbouwen van een investeringsreserve in verband met de toekomstige investeringen in de vervanging van het registratiesysteem. De auditcommissie sprak daarnaast over de financiële kanten van de samenwerking met CIRA. Ten slotte besprak de auditcommissie de tussentijdse financiële cijfers en de effecten daarvan op de verwachtingen voor het lopende boekjaar en daarna.

De veiligheids- en stabiliteitscommissie (voorheen: security- en stabilitycommissie) hield 4 vergaderingen in 2023. De commissie kende per 1 januari 3 nieuw leden. Het vierde lid trad per april terug. Ondanks de personele wisselingen binnen de commissie en de betrokkenen vanuit SIDN heeft de commissie haar rol goed kunnen invullen in 2023. De commissie stond onder andere stil bij de ICT-transitie, waaronder de nieuwe ICT-strategie, de architectuur- en IT-sourcingstrategie en de samenwerking met CIRA. Zowel met betrekking tot de (strategisch) inhoudelijke keuzes als de voortgang van de implementatie van deze keuzes. Zoals gebruikelijk zijn de verslagen en de uitkomsten van de ISO27001-audit in 2022 en de audit door de Rijksinspectie digitale infrastructuur en daaruit voortvloeiende aandachtspunten besproken.

In de loop van het jaar richtte de rvt voor 2 verschillende zaken ad-hoccommissies op. De eerste bereidde de besluiten met betrekking tot de inrichting van de topstructuur van de organisatie en de daarbij behorende belonings- en directiereglementen voor en bestond uit Dennis Raithel, Sandra Konings en Marjet van Zuijlen. De tweede commissie is ingericht in het kader van de verdere uitwerking van de beoogde samenwerking met CIRA en bestond uit Gerben van Leeuwen en Dennis Raithel. Na ondertekening van de samenwerkingsovereenkomst in oktober, werken SIDN en CIRA aan de verdere invulling van de gemaakte afspraken. Het doel is om deze afspraken half april 2024 te hebben ingevuld en vast te leggen in een reeks implementatieovereenkomsten. De commissie volgt namens de rvt de voortgang hiervan en bereidt de benodigde besluiten tot goedkeuring van het aangaan van deze overeenkomsten voor.

Samenstelling

De raad van toezicht bestond per 31 december 2023 uit 7 leden.

Marjet van Zuijlen, *voorzitter, selectie-, voordrachts- en benoemingcommissie (vz)*

Mark Frequin, *vicevoorzitter, selectie-, voordrachts- en benoemingcommissie*

Wim Hafkamp, *veiligheids- en stabiliteitscommissie*

Sandra Konings, *veiligheids- en stabiliteitscommissie*

Gerben van Leeuwen, *veiligheids- en stabiliteitscommissie (vz)*

Jeannine Peek, *auditcommissie*

Dennis Raithel, *auditcommissie (vz)*

In 2023 vonden de volgende wijzigingen plaats:

- Wim Hafkamp en Sandra Konings werden per 1 januari 2023 benoemd tot lid van de rvt.
- Kees Neggers trad per 31 maart 2023 af na het verstrijken van de maximale zittingsduur.

Na 1 januari 2024 vonden de volgende wijzigingen plaats:

- Olaf Kolkman werd per 1 januari 2024 benoemd tot lid van de rvt.
- Gerben van Leeuwen werd na afstemming met de Vereniging van Registrars per 16 april 2024 herbenoemd.
- Mark Frequin werd per 1 april 2024 vanwege zwaarwegende overwegingen herbenoemd voor 2 jaar*.

Rooster van aftreden en herbenoemen leden van de raad van toezicht

In overeenstemming met artikel 29 van de statuten heeft SIDN een rooster van aftreden en herbenoemen van de leden van de rvt. Het rooster per 1 april 2024 ziet er als volgt uit:

	Eerste benoeming	Uiterlijke benoemingstermijn	Zitting in
Jeannine Peek*	1 juli 2015	1 juli 2025	Auditcommissie
Wim Hafkamp	1 januari 2023	1 januari 2026	Veiligheids- en stabiliteitscommissie
Mark Frequin*	1 april 2015	1 januari 2026	Selectie-, voordrachts- en remuneratiecommissie
Gerben van Leeuwen**	16 april 2021	1 juli 2029	Veiligheids- en stabiliteitscommissie
Dennis Raithel	5 november 2021	1 januari 2030	Auditcommissie
Marjet van Zuijlen	1 september 2022	1 januari 2031	Selectie-, voordrachts- en remuneratiecommissie
Sandra Konings	1 januari 2023	1 januari 2032	Veiligheids- en stabiliteitscommissie
Olaf Kolkman	1 januari 2024	1 januari 2033	

* Om te voorkomen dat er te veel kennis en ervaring binnen de raad verloren zou gaan, heeft de raad van toezicht in maart 2024 besloten Mark Frequin voor 2 en Jeannine Peek voor 1 jaar te herbenoemen na afloop van hun derde zittingstermijn van 3 jaar.

** Gerben van Leeuwen is benoemd op voordracht van de VvR. Volgens artikel 24 lid 3 sub C van de statuten van SIDN wordt de VvR om advies gevraagd, voordat de rvt een besluit neemt over herbenoeming. Volgens artikel 24 lid 3 sub A en B wordt de VvR, aan het einde van de laatste benoemingstermijn van Gerben van Leeuwen, gevraagd een kandidaat voor te dragen c.q. gevraagd een advies uit te brengen over een door de rvt voorgenomen benoeming.

09

Financieel verslag

Toelichting bij het financieel verslag

Ons doel is om maximale toegevoegde waarde te leveren met een verantwoord en uitlegbaar positief resultaat. Ons financieel beleid is niet gericht op een zo hoog mogelijke winst, maar op de maximalisatie van onze maatschappelijke bijdrage. Om ervoor te zorgen dat onze maatschappelijke bijdrage ook in de toekomst is gewaarborgd hebben we begin 2023 een juridische herstructurering doorgevoerd.

In 2023 hebben we onze prijzen met 6% verhoogd. Deze prijsstijging was nodig vanwege de kostenstijging door inflatie, de extra inhuur van personeel door de overspannen arbeidsmarkt en om toekomstige investeringen in onze ICT-systemen te kunnen doen. Door de prijsstijgingen in 2023 en de toename van het aantal domeinnaamregistraties is onze omzet in 2023 met € 1,5 miljoen toegenomen tot ruim € 23 miljoen. Als gevolg van gewijzigde planning voor de ICT-transitie en bezuinigingen zijn de bedrijfskosten in 2023 nagenoeg gelijk gebleven ten opzichte van 2022. De omzet-stijging en gelijkblijvende bedrijfskosten hebben ervoor gezorgd dat ons bedrijfsresultaat sterk is verbeterd, maar nog wel negatief is. Het bedrijfsresultaat over 2023 past in de lijn die in 2021 is ingezet, waarbij we toewerken naar een gezond positief resultaat op onze (kern)dienstverlening vanaf 2024.

Vergelijking met budget

Het resultaat voor belastingen over het boekjaar bedraagt € 0,1 miljoen negatief en is hiermee substantieel beter dan het gebudgetteerde resultaat voor belastingen van € 1,7 miljoen negatief.

Het verschil is te verklaren doordat de personeelskosten in het boekjaar € 0,4 miljoen lager zijn dan gebudgetteerd, de overige bedrijfskosten € 0,9 miljoen lager zijn dan gebudgetteerd en de afschrijvingen € 0,1 miljoen lager zijn dan gebudgetteerd. Voor financiële baten en lasten waren per saldo lasten gebudgetteerd terwijl baten zijn gerealiseerd. Dit zorgt voor een positief verschil met het budget van € 0,2 miljoen.

Vergelijking met 2022

Het resultaat voor belastingen over het boekjaar is € 1,8 miljoen hoger dan in 2022. Deze verbetering is toe te schrijven aan de eerdergenoemde omzetstijging en gelijkblijvende bedrijfskosten, maar ook de rentestijgingen hebben bijgedragen. Waar banken in 2022 nog rente in rekening brachten op spaargelden, werd in 2023 weer rente vergoed. Naast de toename van de netto-omzet van € 1,5 miljoen en de nagenoeg gelijk gebleven bedrijfskosten, dragen de financiële baten en lasten voor € 0,3 miljoen bij aan de verbetering van het resultaat voor belastingen.

De bedrijfskosten zijn in 2023 in totaal gelijk gebleven ten opzichte van 2022. De totale personeelskosten, die in 2022 nog fors toenamen ten opzichte van 2021, laten in 2023 een stabilisatie zien. Hoewel de arbeidsmarkt nog altijd zeer krap is, zagen we in de loop van 2023 een lichte verbetering, maar het effect hiervan zien we in 2023 nog niet terug in de cijfers. Een deel van onze vacatures werd in 2023 nog altijd tijdelijk

ingevuld met ingehuurd medewerkers, maar zullen in 2024 grotendeels permanent worden ingevuld. Op bepaalde specialistische functies maakten we bewust gebruik van externen. Zo zijn we flexibel genoeg om in te kunnen spelen op incidenten, ontwikkelingen en fluctuerende inzet op de beheersing van onze systemen en kunnen we gemakkelijk afschalen als dat kan. Zo zorgen we ervoor dat de continuïteit van onze dienstverlening altijd is geborgd en de beschikbaarheid van onze kernsystemen altijd zeer hoog zijn en voldoet aan de afspraken met onze klanten.

Belastingen

Als gevolg van de doorgevoerde juridische herstructurering vindt de berekening van de vennootschapsbelasting tot 28 februari 2023 bij elke entiteit afzonderlijk plaats. Vanaf 1 maart 2023 is sprake van een fiscale eenheid en vindt de berekening van de vennootschapsbelasting plaats over het geconsolideerde resultaat op niveau van SIDN Groep BV. Stichting Internet Domeinregistratie Nederland is vanaf 1 januari 2023 niet langer belastingplichtig voor de vennootschapsbelasting. Bij berekening van de vennootschapsbelasting wordt rekening gehouden met beperkte aftrekbare kosten. In 2022 vernieuwden we de vaststellingsovereenkomst met de Belastingdienst voor een periode van 5 jaar. De verschuldigde vennootschapsbelasting over 2023 bedraagt € 0,3 miljoen.

Bestedingen naar activiteiten en diensten

We vinden het belangrijk om transparant te zijn over waar we ons geld aan besteden. Hiervoor maken we jaarlijks een inschatting van de kosten die aan de activiteiten en diensten worden besteed. Hieronder geven we een weergave van de kosten naar activiteiten en diensten.

1. Een waarde(n)vol .nl-domein

Dit betreft vooral de bestedingen aan de activiteiten in het kader van het beheer en ontwikkeling van het .nl-domein.

Andere uitgaven die we hiertoe rekenen zijn:

- .nl-activiteiten.
- Kortingen: incasso- en staffelkorting;
- Registrar Scorecard-incentives;
- Financiering van projecten voor registrars en bijdrage aan de Vereniging van Registrars (VvR).

2. Onderzoek, ontwikkeling en sponsoring

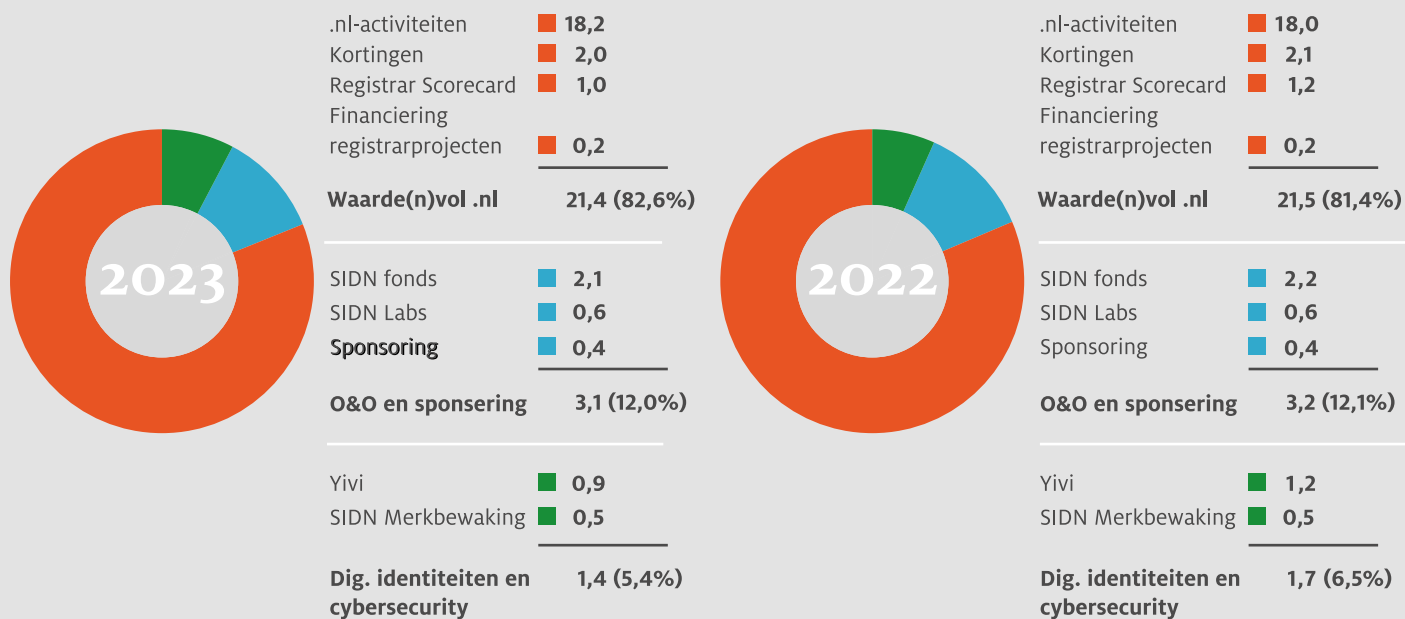
De positieve rendementen uit de exploitatie van .nl zetten we in ten behoeve van de Nederlandse en internationale internetgemeenschap. Dit zijn onze bijdragen aan SIDN fonds, de financiering van het werk van SIDN Labs en zijn partners en de sponsoring van organisaties. Onder deze organisaties vallen onder meer ECP, het Meldpunt Kinderporno, IDnext, Bits of Freedom en DINL.

3. Digitale identiteiten en cybersecurity

Dit omvat onze bestedingen aan Yivi en SIDN Merkbewaking.

De totale bestedingen in 2023 waren € 0,5 miljoen lager dan in 2022. De personeelskosten van de .nl-activiteiten namen € 0,2 miljoen toe terwijl de personeelskosten van onderzoek, ontwikkeling, sponsoring, digitale identiteiten en cybersecurity samen met

Fig. 12 | Bestedingen naar activiteiten en diensten in mln. euro's

€ 0,2 miljoen afnamen. De overige bedrijfskosten en afschrijvingskosten zijn nagenoeg gelijk gebleven ten opzichte van 2022. Er werden in 2023 minder kortingen verleend. De financiële baten en lasten verbeterden ten opzichte van 2022 met € 0,3 miljoen door de gestegen rente.

Financieel beleid

56 De prijs van een .nl-domeinnaam voor 12 maanden bedroeg in 2023 € 3,76; een stijging van 6% ten opzichte van 2022 (€ 3,55). In 2022 was de kostenstijging van onze kernactiviteiten 13,2% terwijl de tarieven in 2022 2% zijn gestegen. Met de prijsstijging van het tarief van 6% in 2023 is de kostenstijging in 2022, die ook in 2023 doorwerkt, gedeeltelijk gecompenseerd.

Vooruitblik

Onze focus voor 2024 ligt op het verbeteren van stabiliteit, continuïteit en veiligheid van onze dienstverlening. Dit doen we door in te zetten op vernieuwing van onze ICT-infrastructuur, ontwikkeling van onze medewerkers en door verder gestalte te geven aan de samenwerking met de Canadese registry CIRA in het kader van een toekomstig domeinnaamregistratiesysteem.

Daar waar nodig passen we onze werkprocessen en organisatie aan om de kwaliteit van onze dienstverlening te blijven borgen. Naast de techniek investeren we blijvend in onze medewerkers door hen maximaal te faciliteren in het volgen van cursussen en opleidingen. Om onze vacatures in te kunnen vullen met medewerkers die beschikken over de juiste capaciteiten blijft de recruitmentcapaciteit hoog. Naast het aantrekken van nieuwe medewerkers blijft het behouden van medewerkers net zo belangrijk. Om het welzijn en de gezondheid van onze medewerkers te bevorderen en uitval door ziekte te voorkomen bieden we medewerkers de mogelijkheid om gebruik te maken van een periodiek medisch onderzoek, bieden we fruit aan op kantoor en stimuleren we medewerkers om te sporten.

Door aanhoudende inflatie verwachten we in 2024 verdere kostenstijgingen. Daarnaast is het noodzakelijk om te investeren in de vernieuwing van onze ICT-systemen. Het aantal domeinnamen stabiliseert na sterk te zijn toegenomen tijdens de coronajaren. Nu het aantal domeinnamen nauwelijks toeneemt, neemt ook de omzet onvoldoende toe om de verwachte kostenstijgingen en investeringen te compenseren. Om een gezonde en stabiele positie te behouden, is het daarom noodzakelijk de tarieven in 2024 met 10% verhogen.

Door kostenbeheersing, toename van de omzet door groei en tariefsverhoging komt het gebudgetteerde resultaat over 2024 op nul uit. Zo houden we ons eigen vermogen stabiel met een gezonde financiële bedrijfsvoering.

Risicomanagement

Visie

Jaarlijks toetsen we ons strategisch plan en passen we het waar nodig aan. Hierbij brengen we kansen, bedreigingen, sterkten en zwakten in kaart. Deze analyse vertalen we naar risico's en beheersmaatregelen.

Governance

Onze raad van toezicht (rvt) houdt toezicht op de strategie, het beleid en de algemene gang van zaken binnen SIDN. Risicobeheersing krijgt hierbij expliciet aandacht. De rvt heeft hiervoor een audit-commissie en een veiligheids- en stabiliteitscommissie aangesteld. De veiligheids- en stabiliteitscommissie ondersteunt de raad bij zijn toezicht op de integriteit, vertrouwelijkheid en stabiliteit van onze dienstverlening en op het controlesysteem voor de naleving van de wet- en regelgeving en de gedragsregels. Daarnaast ziet veiligheids- en stabiliteitscommissie toe op de belangrijke bedrijfsrisico's met betrekking tot veiligheid en stabiliteit en let daarbij vooral op de resultaten van de jaarlijkse interne en externe audits, zoals de audit door de Rijksinspectie Digitale Infrastructuur (voorheen Agentschap Telecom) en de uitvoering van de ICT-roadmap en

de securityroadmap. De auditcommissie houdt namens de rvt toezicht op de integriteit van de financiële verslaggeving, het controlesysteem voor naleving van de wet- en regelgeving en de gedragsregels en de financiering van SIDN.

Organisatie

Het managementteam is verantwoordelijk voor het risico-beleid, de risicotolerantie en de (bij)sturing op de beheersingsmaatregelen. Specifiek voor de informatiebeveiligingsrisico's worden we bijgestaan door de security officer. De lijnmanagers zijn verantwoordelijk voor de primaire risicobeheersing en de rapportering daarover.

Sinds 2022 is een interne auditfunctie ingericht. Hierdoor beschikken we over een sterke systematiek van interne beheersing. De interne auditor toetst de doelmatigheid van het managementsysteem en de processen. Bij het selecteren van de auditonderwerpen is gebruikgemaakt van een inschatting van het risico dat een proces onvoldoende wordt beheerst met als gevolg dat mogelijkheden onvoldoende worden benut. Om het management aanvullende zekerheid te geven is in het verslagjaar een aantal operationele audits uitgevoerd. Hierbij lag de focus op de beoordeling van het managementsysteem, de interne beheersing van informatiebeveiligingsprocessen en het aantoonbaar voldoen aan de privacywetgeving.

Omgaan met risico's

Ons risicobeleid is gericht op het stellen van kaders, normen en waarden, voor het zo effectief mogelijk behalen van onze doelstellingen. We vinden het belangrijk dat er integer en transparant wordt gehandeld.

Risico's en risicotolerantie

Hieronder zijn de voor ons belangrijkste risico's opgenomen. Per risico maakten we vervolgens een afweging ten aanzien van onze risicotolerantie. Het doel hiervan is om vast te stellen of en in welke mate we een specifiek risico wel of niet willen lopen. Deze risicotolerantie staat in verband met de besluitvorming, de beheersingsmaatregelen en de bijsturing, als extra maatregelen

nodig zijn om de risico's terug te brengen naar het gewenste niveau. Voor elk risico beschrijven we de belangrijkste risico's en onzekerheden. Ook gaan we kort in op de ontwikkelingen en beheersing van deze risico's.

Risico's ten aanzien van de strategie

De belangrijkste risico ten aanzien van de strategie zijn de sterke afhankelijkheid van (de omzet uit) het .nl-domein. De verkoop van .nl-domeinnamen gaat via de registrars. We werken daarom nauw samen met registrars via de Vereniging van Registrars (VvR), voor het promoten van .nl-domeinnamen en het verder verhogen van de veiligheid en kwaliteit van .nl.

De coronapandemie zorgde voor een sterkere groei in het aantal domeinnaamregistraties. Deze groei vlakke af in de jaren na corona. Voor de komende jaren verwachten we dat de groei van de .nl-markt verder afvlakt. We hebben met onze inzet een relatief beperkte invloed op de eindmarkt, waardoor onze risicotolerantie ten aanzien van strategische risico's gemiddeld is.

We kijken naar mogelijkheden om onze impact te vergroten en de dienstverlening te verbreden. Binnen het thema 'Digitale identiteiten en cybersecurity' besloten we om de investeringen in SIDN Merkbewaking voort te zetten.

Risico's ten aanzien van operationele activiteiten

De belangrijkste risico's ten aanzien van operationele activiteiten zijn verstoringen in de beschikbaarheid van onze dienstverlening en inbreuken op de vertrouwelijkheid of integriteit van belangrijke data. Deze risico's kunnen veroorzaakt worden door technisch en/of menselijk falen of – al dan niet doelgerichte – menselijke opzet. Dergelijke calamiteiten kunnen de continuïteit van de organisatie op 2 manieren in gevaar brengen, als ze grootschalig en langdurig zijn. Aan de ene kant door ernstige reputatieschade en het ontstaan van maatschappelijke en politieke discussie over de legitimiteit van SIDN als registry van het .nl-domein. Aan de andere kant door omvangrijke claims voor vergoeding van de schade die onze klanten ondervonden.

Fig. 13 | Risicobereidheid van SIDN

Categorie	Risico	Laag	Midden	Hoog
Strategisch	Afhankelijkheid van .nl		•	
Operationeel	Verstoring in de beschikbaarheid van onze dienstverlening	•		
	Inbreuken op de vertrouwelijkheid of integriteit van belangrijke data	•		
Financieel	Solvabiliteit	•		
	Liquiditeitsrisico	•		
	Marktrisico		•	
	Valutarisico		•	
	Renterisico		•	
	Kredietrisico		•	
	Debiteurenrisico		•	
	Schadeclaims en boetes	•		
Wet- en regelgeving	Risico op niet voldoen aan de wet- en regelgeving	•		
Reputatie	Reputatierisico		•	
Vereist eigen vermogen	Het eigen vermogen is lager dan het gestelde minimum		•	

Sinds 2011 zijn we ISO27001-gecertificeerd. In het kader van ons Information Security Management System (ISMS) voeren we business-impactanalyses uit. Dat doen we in een jaarlijkse cyclus en volgens het vastgestelde informatiebeveiligingsbeleid. Ook identificeren we risico's, treffen we maatregelen en beoordelen we restrisico's. We nemen bevindingen, rapportages en interne en externe audits mee in onder andere het tactisch securityoverleg en voeren eventuele verbeterpunten uit. De opvolging bewaken we aan de hand van halfjaarlijkse managementreviews. Hierbij bespreken we onder andere de resultaten van de audits en performance-metingen en de status van audit-actiepunten en eventueel opgetreden securityincidenten.

Het belang van sleutelprocessen voor de dienstverlening stellen we vast met business-impactanalyses, die onderdeel zijn van het ISMS. Onze DNS-diensten, die de basis vormen voor het daadwerkelijk functioneren van bestaande domeinnamen, zijn daarbij het meest kritisch. Registratiediensten volgen deze diensten direct voor het registreren van nieuwe en het muteren en opheffen van bestaande domeinnamen.

Naast de DNS-diensten en het domeinnaamregistratiesysteem zijn de Whois/Is (zowel de publieke versie als de versie voor registrars), de energievoorziening, kantoorautomatisering, onze website www.sidn.nl, communicatie en telecommunicatie als kritisch gewaardeerd. Om de beschikbaarheid, integriteit en vertrouwelijkheid te waarborgen, treffen we een breed scala aan beheersmaatregelen. Deze richten zich op het verkleinen van de kans op calamiteiten, het mogelijk maken van snel herstel en het beperken van de gevolgen van deze calamiteiten.

58

Onze risicotolerantie ten aanzien van operationele risico's is laag als het gaat om verstoringen in de beschikbaarheid van onze dienstverlening en inbreuken op de betrouwbaarheid en vertrouwelijkheid van belangrijke data.

Financiële risico's

- *Solvabiliteit*

De solvabiliteit berekenen we als de verhouding tussen het eigen vermogen en balanstotaal. Onze solvabiliteit bedraagt 60,2% en ligt hiermee boven de vastgestelde norm van 60%. Het eigen vermogen is de afgelopen jaren afgenomen door verliezen. In 2023 hebben we het verlies kunnen beperken en voor 2024 budgetteren we noch een positief, noch een negatief resultaat. Hiermee verwachten we dat het eigen vermogen stabiel zal blijven binnen de gestelde norm.

- *Liquiditeitsrisico (inclusief concentratierisico)*

Dit betreft het risico dat we over onvoldoende liquide middelen beschikken om aan onze verplichtingen te kunnen voldoen. Eind 2023 bedraagt het saldo liquide middelen € 29,4 miljoen, een toename van € 0,7 miljoen ten opzichte van 2022. Het saldo van de liquide middelen is ruim voldoende voor de financiering op de korte en lange termijn. Het concentratierisico hebben we gemitigeerd door onze liquide middelen te spreiden over 3 Nederlandse banken.

- *Marktrisico*

Dit betreft het risico van een waardedaling van de aangekochte

staatsobligaties en de overige effecten. De Nederlandse en Duitse staatsobligaties worden tot het einde van de looptijd aangehouden. Als het nodig blijkt om de staatsobligaties eerder te verkopen, dan lopen we het risico dat de waarde van de staatsobligaties daalt ten opzichte van de aankoopwaarde. Met de overige effecten lopen we een risico van waardedaling. We identificeerden geen indicaties (trigger events) van een mogelijke waardedaling van deze effecten.

- *Valutarisico*

Dit is het risico dat de waarde van de overige effecten daalt als gevolg van veranderingen in de valutakoers van de Noorse Kronen. Daarnaast betreft dit het koersrisico bij in- of verkoop in een andere valuta dan de euro. De prijzen van onze .nl-dienstverlening luiden in euro's, waardoor we hier geen valutarisico lopen. We kopen beperkt in bij leveranciers die andere valuta dan de euro hanteren. Daardoor is het valutarisico hier zeer beperkt.

- *Renterisico*

Hier gaat het om het risico dat de waarde van de staatsobligaties en/of leningen verandert als gevolg van veranderingen in markttrentes. De staatsobligaties worden tot het einde van de looptijd aangehouden, waardoor het renterisico nauwelijks aanwezig is.

- *Kredietrisico*

Dit is het risico dat tegenpartijen niet aan de contractuele verplichtingen kunnen voldoen. Dit betreft de overige effecten, debiteuren en overige vorderingen. Het debiteurenrisico is beperkt aangezien ruim 75% van de registrars via automatische incasso betaalt. In onze algemene voorwaarden definiëren we vervolgstappen als een registrar niet aan zijn financiële verplichtingen voldoet.

- *Schadeclaims en boetes*

Dit is het risico op onderbrekingen in de dienstverlening en verlies van vertrouwelijkheid of integriteit van data. Onze algemene voorwaarden beperken een dergelijke aansprakelijkheid of sluiten deze uit. Onze risicotolerantie ten aanzien van deze risico's is gemiddeld tot laag.

Risico's ten aanzien van wet- en regelgeving

Wijzigingen in nationale en internationale wet- en regelgeving beïnvloeden onze organisatie en bedrijfsprocessen. We nemen in een vroeg stadium kennis van (initiatieven tot) wijzigingen in wet- en regelgeving die ons raken. Deze variëren van wijzigingen in arbeids- en belastingwetgeving tot informatiebeveiliging. Gevolgen brengen we in kaart, vertalen we naar de organisatie en voeren we in. De HR-manager en de legal & policy manager adviseren bij risico's op het gebied van wet- en regelgeving. Daarnaast stelden we een functionaris gegevensbescherming en een privacyboard aan in het kader van de Algemene verordening gegevensbescherming.

Onze risicotolerantie ten aanzien van risico's op het gebied van wet- en regelgeving is laag.

Reputatierisico

Om het reputatierisico te beheersen, werken we nauw samen met onze stakeholders, waaronder de .nl-registrars, de VvR en het ministerie van Economische Zaken en Klimaat. We voeren actief stakeholdermanagement met de registrars via de VvR.

We hechten veel belang aan de kwaliteit van onze dienstverlening en hoe we deze kunnen vasthouden en verbeteren. Daarom voeren we jaarlijks de Registrartevredenheidsmonitor uit.

Daarnaast monitoren we actief de mediaexposure van onze organisatie.

Weerstandsvermogen

Om de continuïteit van onze organisatie te waarborgen, is het van belang dat we over voldoende financiële buffer beschikken in het geval een aanzienlijk deel van onze inkomsten wegvalt.

Het weerstandsvermogen is ook belangrijk om mogelijke financiële gevolgen van geïdentificeerde risico's te kunnen dragen.

Daarnaast dienen we in geval van discontinuïteit over voldoende vermogen te beschikken voor het ordentelijk afwikkelen en/of overdragen van de .nl-activiteiten.

De norm voor het minimum eigen vermogen, die in 2020 is herijkt, is gelijk aan éénmaal de jaarlijkse kosten. De huidige omvang van het eigen vermogen ligt boven de vastgestelde ondergrens. Onze financiële afdeling bewaakt de toereikendheid van het aanwezige eigen vermogen ten opzichte van het vastgestelde minimum en rapporteert hier periodiek over.

Geconsolideerde jaarrekening over 2023

Geconsolideerde balans per 31 december 2023

	31 december 2023 (in €)	31 december 2022 (in €)
Vaste activa		
Immateriële vaste activa		
Immateriële vaste activa in uitvoering	1.008.273	752.695
Software	183.058	262.677
	1.191.331	1.015.372
Materiële vaste activa		
Bedrijfsgebouwen en -terreinen	4.613.717	4.796.988
Machines en installaties	840.023	943.031
Andere vaste bedrijfsmiddelen	516.439	543.716
	5.970.179	6.283.735
60 Financiële vaste activa		
Andere deelnemingen	1.300.000	1.300.000
Overige effecten	622.436	860.784
	1.922.436	2.160.784
Vlottende activa		
Vorderingen		
Handelsdebiteuren	736.259	186.882
Belastingen en premies sociale verzekeringen	18	408.036
Overlopende activa	1.306.420	1.516.194
	2.042.697	2.111.112
Liquide middelen	29.362.816	28.737.168
Totaal	40.489.459	40.308.171

Passiva

Groepsvermogen

Kortlopende schulden

Crediteuren

Belastingen en premies sociale verzekeringen

Overlopende passiva

Totaal

31 december 2023 (in €)

24.424.226

572.552

1.357.292

14.135.389

16.065.233

40.489.459

31 december 2022 (in €)

24.796.763

434.560

639.387

14.437.461

15.511.408

40.308.171

Geconsolideerde winst- en verliesrekening over 2023

	2023 (in €)	2022 (in €)
Netto-omzet	23.004.433	21.526.124
Som van de bedrijfsopbrengsten	23.004.433	21.526.124
Inkoopwaarde van de omzet	111.558	92.953
Personeelskosten	12.922.996	12.894.519
Afschrijvingen en waardeveranderingen	928.342	899.379
Overige bedrijfskosten	9.298.749	9.392.005
Som van de bedrijfslasten	23.261.645	23.278.856
62 Bedrijfsresultaat	-257.212	-1.752.732
Rentebaten en soortgelijke opbrengsten	166.891	-
Rentelasten en soortgelijke opbrengsten	-	-163.670
Financiële baten en lasten	166.891	-163.670
Resultaat vóór belastingen	-90.321	-1.916.402
Belastingen	-282.214	155.012
Nettoresultaat na belastingen	-372.535	-1.761.390

Geconsolideerd kasstroomoverzicht over 2023

	2023 (in €)	2022 (in €)
Bedrijfsresultaat	-257.212	-1.752.732
Aanpassing voor afschrijvingen	928.342	899.379
Mutatie van handelsdebiteuren	-549.377	541.655
Mutatie van overige vorderingen	617.792	58.690
Mutatie van handelscrediteuren	137.992	-353.593
Mutatie van overige kortlopende schulden (excl. schulden kredietinstellingen)	415.833	168.768
Kasstroom uit bedrijfsoperaties	1.293.370	-437.833
Ontvangen interest	166.891	-
Betaalde interest	-	-163.668
Betaalde winstbelasting	-282.214	155.012
Kasstroom uit operationele activiteiten	1.178.047	-446.489
Investeringsen in immateriële vaste activa	-255.578	-731.006
Investeringsen in materiële vaste activa	-540.702	-1.005.280
Desinvesteringsen in materiële vaste activa	5.535	1.683
Mutatie overige financiële vaste activa	-35.431	31.345
Ontvangst uit hoofde van effecten	273.777	130.000
Kasstroom uit investeringsactiviteiten	-552.399	-1.573.258
Mutatie liquidemiddelen	625.648	-2.019.747

Personalia

Personalia zoals op 31 december 2023

Bestuur

Roelof Meijer, *CEO*

Loek Bakker, *CTO*

Raad van toezicht

Marjet van Zuijlen, *voorzitter*

Mark Frequin, *vicevoorzitter*

Wim Hafkamp

Sandra Konings

Gerben van Leeuwen

Jeannine Peek

Dennis Raithel

65

MT & staf

Cristian Hesselman, *directeur SIDN Labs*

Arjan Middelkoop, *commerieel directeur*

Michiel Bosse, *financieel directeur a.i.*

Joanna Klaver, *HR-manager*

Maarten Simon, *legal & policy manager*

Marnie van Duijnhoven, *communicatiemanager*

Bijzondere raadgevers

Piet Beertema

Boudewijn Nederkoorn

Ted Lindgreen

Eddy Schuyer

Ondernemingsraad

Jeroen Roosen, *voorzitter*

Chris Faber

Jack van Kolck

Angelika Takes

Thymen Wabeke, *vicevoorzitter*

Romana van der Heusen, *secretaris*

College voor Klachten en Beroep

Peter Blok, *voorzitter*

Huib Gardeniers, *secretaris*

Bastiaan Goslings

Sylvia Huydecoper

Doeke Kingma

Thomas de Weerdt

II

Woordenlijst

Abuse

Misbruik op het internet. Bekende vormen van abuse zijn spamware, phishing en botnets.

Agile

Een manier van werken die het organisaties mogelijk maakt om wendbaarder en flexibeler te zijn. In een agile-organisatie worden projecten vaak opgedeeld in kleine, overzichtelijke perioden en is er continu afstemming met de klant. De agile-filosofie is afkomstig uit de ICT-wereld en kent veel verschillende methoden, waarvan scrum een van de bekendste is.

Anycast

Globale anycast is een bewezen en effectieve technologie die de netwerk-belasting verspreidt over meerdere exemplaren van wat dezelfde server lijkt. De werking is even simpel als doeltreffend: verschillende servers delen één IP-adres, de routers 'denken' dat het dezelfde server is. IP-pakketten worden doorgestuurd naar het 'dichtstbijzijnde' punt. Lokale anycast maakt gebruik van zogenaamde lokale nodes: computers of andere apparaten die zijn aangesloten op een bepaald netwerk en alleen lokaal benaderd kunnen worden. Hierdoor kan wereldwijd DDoS-verkeer niet bij een lokale node uitkomen. Dat kan alleen lokaal gegenereerd DDoS-verkeer, en dit is beter onder controle te krijgen. Daarmee vormt lokale anycast een effectief antwoord op het risico van DDoS-aanvallen.

Artificial intelligence (AI)

AI, ook wel kunstmatige intelligentie genoemd, is het concept waarbij computers taken uitvoeren waar normaal gesproken menselijke intelligentie voor nodig is.

BGP

Het Border Gateway Protocol (BGP) is het belangrijkste routeringsprotocol van het internet: het wordt gebruikt om verkeer tussen verschillende providers te routeren.

ccTLD

Een topleveldomein, uitsluitend bedoeld voor landen. Voorbeelden zijn .nl (Nederland), .de (Duitsland) en .fr (Frankrijk).

CENTR

CENTR is een vereniging van registry's van Country Code Top Level Domeinnamen (ccTLD's), zoals SIDN. Het is een discussieforum op het gebied van beleid dat betrekking heeft op de registratie van ccTLD's en fungeert als communicatiekanaal richting partijen die bij de (verdere) ontwikkeling van het internet betrokken zijn, zoals ICANN. Zie ook centr.org.

CIRA

CIRA is de registry van het Canadese .ca-domein.

College voor Klachten en Beroep (CvKB)

Een onafhankelijk college waar registrars en houders van een .nl-domeinnaam in beroep kunnen gaan tegen bepaalde beslissingen van SIDN. Het CvKB behandelt ook klachten, als de klager vindt dat een domeinnaam is geregistreerd in strijd met de openbare orde of de goede zeden. Zie ook cvkb.nl.

Cloud-native

De term cloud-native verwijst naar het concept van het bouwen en uitvoeren van applicaties om te profiteren van het gedistribueerd computergebruik dat wordt aangeboden door het cloud-leveringsmodel. Cloud-native apps zijn ontworpen en gebouwd om te profiteren van de schaal, rekbaarheid, veerkracht en flexibiliteit die de cloud biedt.

DANE

DNS-based Authentication of Named Entities (DANE), is een protocol voor het veilig publiceren van publieke sleutels en certificaten.

DDoS

Distributed denial-of-service-aanvallen zijn pogingen om een computer, netwerk of dienst onbruikbaar te maken voor de bedoelde gebruiker. Deze aanvallen kunnen op meerdere manieren uitgevoerd worden.

Desinformatie

Desinformatie is onware, inaccurate of misleidende informatie die met opzet wordt gemaakt en verspreid om geld te verdienen of om een persoon, sociale groep, organisatie of land te schaden.

DKIM

DomainKeys Identified Mail (DKIM) voorkomt vervalsing van e-mails. Als iemand knoeit met de inhoud van een e-mail, detecteert DKIM dat.

DMARC

Domain-based Message Authentication, reporting and Conformance (DMARC) vertelt je mailserver wat hij moet doen als hij een verdachte e-mail ontvangt. Bijvoorbeeld verwijderen of doorsturen naar een bepaald mailadres. Ook zorgt DMARC ervoor dat een organisatie informatie krijgt over vervalste e-mail die uit naam van de organisatie verstuurd is.

DNS

Afkorting van Domain Name System (Domein Naam Systeem) of Domain Name Server. Het wereldwijde DNS is het systeem en protocol dat op het internet gebruikt wordt om domeinnamen naar IP-adressen te vertalen en omgekeerd.

DNSSEC

Domain Name System Security Extensions (DNSSEC) is een uitbreiding op het DNS. Deze cryptografische beveiliging voor het DNS-protocol is bedoeld om te voorkomen dat internetcriminelen gebruikers ongemerkt omleiden naar nepsites. Het huidige DNS-protocol is daar niet optimaal tegen beschermd.

Domeinnaam

Een naam in het Domain Name System (DNS), het naamgevingssysteem op internet. Een domeinnaam, zoals sidn.nl, bestaat uit verschillende gedeeltes: het topleveldomein, '.nl', en het secondlevel-domein, 'sidn'.

Domeinnaamhouder

De persoon of organisatie op wiens naam een domeinnaam geregistreerd is. Alleen de domeinnaamhouder heeft recht op diensten van SIDN.

Domeinnaamregistratiesysteem (DRS)

Het systeem dat wij beschikbaar stellen voor .nl-registrars voor de registratie en het beheer van .nl-domeinnamen.

Downtime

De tijd dat een website niet bereikbaar of een applicatie niet actief is.

ECP

Binnen ECP, Platform voor de Informatie-Samenleving, werken bedrijfsleven, overheid en maatschappelijke organisaties samen om het gebruik van ICT in de Nederlandse samenleving te versterken. Zie ook ecp.nl.

ENTRADA

Een open source big data-platform dat ontwikkeld is door SIDN Labs om grote hoeveelheden DNS-data te analyseren. De database waarvan ENTRADA gebruik maakt, bevat meer dan 100 miljoen DNS-zoekopdrachten.

Geschillenregeling voor .nl-domeinnamen

Wie een domeinnaam registreert, moet ervoor zorgen dat hij daarmee geen inbreuk maakt op de rechten van een ander. Hierover kunnen geschillen ontstaan. Bijvoorbeeld op basis van merk-rechten, handelsnamen, namen van overheidsorganen of eigennamen. De Geschillenregeling biedt in zo'n geval een snel en goedkoop alternatief voor een gang naar de rechter.

68 gTLD

Generic top-level domain, een van de soorten internetdomeinen. Voorbeelden zijn .com, .org of .edu. Vanaf 2014 zijn veel nieuwe generieke topleveldomeinen gestart, waaronder .amsterdam.

Hostingprovider

Een hostingprovider is een bedrijf dat zich heeft gespecialiseerd in het aanbieden van webhosting. De dienst hosting bestaat uit het aanbieden van opslagruimte, rekenkracht en netwerk-verkeer met behulp van een webserver. Behalve het laten hosten van websites en e-mail op een eigen of gedeelde server kun je bij vrijwel elke hostingprovider je domeinnaam laten registreren.

ICANN

De Internet Corporation for Assigned Names and Numbers is een non-profit-organisatie die een aantal belangrijke taken uitvoert, zoals het toekennen en specificeren van topleveldomeinen, het toewijzen van domeinnamen en de distributie van IP-nummers. ICANN beheert zelf geen domeinnamen. Dit gebeurt door registry's zoals SIDN (.nl) of VeriSign (.com en .net). Zie ook icann.org.

IETF

De Internet Engineering Task Force is een internationale gemeenschap van netwerkontwerpers, -operators, -leveranciers en -onderzoekers die zich bezighoudt met de ontwikkeling van internetstandaarden. Zie ook ietf.org.

(Internet)extensie

Een ander woord voor topleveldomein, het meest rechtse deel van een domeinadres na de punt, zoals '.nl' in 'sidn.nl'.

Internet governance

De ontwikkeling en toepassing van gedeelde principes, normen, regels, besluitvormingsprocedures en programma's die het gebruik van internet vormgeven.

Internet Governance Forum

Het Internet Governance Forum (IGF), een onderdeel van de Verenigde Naties, is een jaarlijkse vergadering van overheden, marktpartijen en burgerorganisaties. Hier worden publieke beleidsproblemen besproken met het doel het internet beheersbaar, robuust, veilig en stabiel te houden. Het IGF stelt zelf geen beleid vast. Zie ook intgovforum.org.

Internet-of-things (IoT)

Ook wel het Internet der Dingen genoemd. De ontwikkeling van het internet, waarbij alledaagse voorwerpen, zoals thermostaten en babyphones, zijn verbonden met het internet en gegevens kunnen uitwisselen.

IP-adres

Een Internet Protocol-adres is een unieke combinatie van cijfers en of letters. Elke computer of server die verbonden is met internet heeft een eigen IP-adres waarmee het vindbaar is. Op de website www.whatismyip.com kun je zien wat het adres is van de computer waar je nu achter zit.

IPv6

Elke computer of server die verbonden is met internet heeft een eigen IP-adres waarmee het vindbaar is. Internet Protocol versie 6 ondersteunt een nagenoeg oneindige hoeveelheid IP-adressen. De adressen met IPv4 (versie 4) raken op.

ISP

Een internetserviceprovider (ISP) biedt andere organisaties en particulieren toegang tot internet. Daarnaast kan de provider ook andere diensten aanbieden, bijvoorbeeld e-mailadressen, webhosting en het wegfilteren van spam.

Malware

Een verzamelnaam voor kwaadaardige software, zoals computervirussen of wormen.

Nameserver

Een computer op het internet die ervoor zorgt dat een domeinnaam wordt 'vertaald' naar een IP-adres, een uniek nummer op het internet. Deze computer maakt onderdeel uit van het DNS.

Nepwebwinkel

Een malafide webshop, bedoeld om te frauderen. Fake webshops zijn op het eerste gezicht vaak niet te onderscheiden van echte webshops.

NL IGF

Een samenwerking van het ministerie van Economische Zaken, SIDN en ECP. Het doel is enerzijds om de uitkomsten van het internationale Internet Governance Forum (IGF) een goede inbedding te geven in het nationale beleid en anderzijds om de Nederlandse stem internationaal te laten horen en Nederlandse thema's in te brengen in het IGF.

Notice-and-Take-Down-procedure

Een vrijwillige gedragscode voor het omgaan met meldingen van onrechtmatige en strafbare inhoud op websites, zoals kinderporno, plagiaat, discriminatie of aanbod van illegale goederen. De gedragscode beschrijft welke stappen doorlopen moeten worden met een klacht over de inhoud van een website. Men kan eerst terecht bij de aanbieder van de bewuste inhoud. Als deze niet bereikbaar is of niet wil meewerken, kan men zich wenden tot de partij daarboven in de keten. De keten ziet er als volgt uit:

- aanbieder van de content
- aanbieder van de website (domeinnaamhouder)
- hoster van de website
- aanbieder van de internettoegang
- SIDN (registry)

Als alle partijen in de keten zijn benaderd om de strafbare of onrechtmatige inhoud van een website te verwijderen, kan SIDN als uiterste maatregel een domeinnaam buitengebruikstellen.

NTP

Het Network Time Protocol (NTP) is een protocol waarmee computers die onderling met elkaar in verbinding staan, hun interne klok kunnen synchroniseren met andere computers.

Opensource

Een manier van ontwikkeling waarbij men vrije toegang geeft tot de bronmaterialen. Bij opensourcesoftware is de broncode van de software voor iedereen vrij beschikbaar, zodat iedereen het kan kopiëren, aanpassen en verspreiden zonder kosten voor bijvoorbeeld auteursrechten.

Phishing

Een vorm van internetcriminaliteit. Internetgebruikers worden misleid met vervalste e-mails en websites die sterk lijken op uitingen van bekende en betrouwbare bedrijven. Hierin wordt hen gevraagd naar bijvoorbeeld logingegevens of creditcardinformatie, met alle gevolgen van dien.

Polarisatie

Polarisatie is het toenemend wij-zij-denken. Het is een proces waarbij de tegenstellingen tussen groepen in de samenleving sterker worden, waardoor groepen steeds meer tegenover elkaar komen te staan.

Post-kwantumcryptografie

Post-kwantumcryptografie (PQC), ook wel kwantumbestendig, kwantumveilig of kwantumbestendig genoemd, is de ontwikkeling van cryptografische algoritmen (meestal algoritmen met publieke sleutels) waarvan wordt aangenomen dat ze veilig zijn tegen een cryptanalytische aanval door een kwantumcomputer.

Registrar

Een tussenpersoon die namens de (potentiële) domeinnaamhouder het contact onderhoudt met de registry (voor .nl is dat SIDN). Meestal zijn dit hostingbedrijven, internetservice- of accessproviders.

Registrar Scorecard

Incentiveprogramma voor de .nl-registrars waarbij de registrars in aanmerking kunnen komen voor financiële incentives als zij bijvoorbeeld moderne internetstandaarden zoals IPv6 en DNSSEC ondersteunen voor de .nl-domeinnamen in hun portfolio.

Registry

Ook wel domain name registry. Het register met alle internetdomeinnamen voor een topleveldomein, of de organisatie die dit register beheert.

Registryserviceprovider

Het verlenen van registrydiensten voor andere topleveldomeinen dan het eigenlijk toplevel waarvoor de registry is opgericht. In ons geval verlenen wij registrydiensten voor bijvoorbeeld het .amsterdam- en .politie-domein.

Resolving

Antwoord geven op een DNS-vraag.

Resolver

Op het moment dat je een webadres (url) invult in de adresbalk van je browser, dan wordt dit adres vertaald naar het IP-adres dat bij de domeinnaam hoort. Deze vertaalslag wordt ook wel resolving genoemd.

RIPE NCC

Het Réseaux IP Européens Network Coordination Centre is als Regional Internet Registry (RIR) verantwoordelijk voor de uitgifte van IP-adressen voor Europa en het Midden. Naast RIPE NCC zijn er nog vier andere RIR's: APNIC (voor Azië en Australië), AfriNIC (voor Afrika), LACNIC (Latijns Amerika) en ARIN voor Noord Amerika). Zie ook ripe.net.

SCION

SCION is een nieuwe internetarchitectuur die is ontworpen om routecontrole, foutisolatie en expliciete vertrouwensinformatie voor end-to-endcommunicatie te bieden.

SDG

De Sustainable Development Goals (SDG's), zijn zeventien doelen om van de wereld een betere plek te maken in 2030. Ze zijn een mondiaal kompas voor uitdagingen als armoede, onderwijs en de klimaatcrisis. In 2015 hebben alle

193 landen die lid zijn van de Verenigde Naties (VN) de Sustainable Development Goals aangenomen. De doelen gelden voor alle landen en voor alle mensen.

Security.txt

Security.txt is internetstandaard in de vorm van een eenvoudig tekstbestand met de contactgegevens van de beheerder van een website dat op de webserver staat. Ethische hackers of cyberonderzoekers met goede bedoelingen die de website-beheerder willen waarschuwen kunnen de contactgegevens gebruiken. Zo komt een melding meteen op de juiste plek terecht.

Server

Een krachtige computer met een snelle verbinding die is ingericht om informatie te leveren. Een webserver is rechtstreeks met het internet verbonden.

Serviceprovider

Een internetserviceprovider (ISP) biedt internetdiensten aan, zoals digitale televisie en internettelefonie. Ook leveren ISP's netwerkapparatuur voor huisnetwerken.

Signeren

DNSSEC werkt met digitale handtekeningen, zogenaamde private keys. Voor een goede beveiliging moeten DNS-gegevens eerst met zo'n handtekening ondertekend worden (signeren) en daarna dient deze geverifieerd te worden (valideren).

Spam

Verzamelaar voor ongewenste e-mailberichten.

SPF

Sender Policy Framework (SPF) voorkomt dat iemand in naam van iemand anders een e-mail kan versturen. SPF controleert de afzender van een e-mail op echtheid.

StartTLS

StartTLS zorgt voor een beveiligde verbinding tussen de verzendende en ontvangende mailserver.

TLD

Afkorting voor Top Level Domain. Dit is het meest rechtse deel van een domeinadres na de punt.

Topleveldomein

Het meest rechtse deel van een domein-adres na de punt, zoals '.nl' in 'sidn.nl'.

Typosquatting

Een vorm van internetmisbruik, gebaseerd op het feit dat mensen zich vergissen bij het intypen van een web- of e-mailadres. De gebruiker wordt dan naar een andere site geleid, vaak met een criminele intentie. Zo gaat phishing dikwijls gepaard met typosquatting.

Valideren

DNSSEC werkt met digitale handtekeningen, zogenaamde private keys. Voor een goede beveiliging moeten DNS-gegevens eerst met zo'n handtekening ondertekend worden (signeren) en daarna dient deze geverifieerd te worden (valideren).

Vereniging van Registrars (VvR)

Deze vereniging vertegenwoordigt de belangen van registrars richting SIDN en overlegt regelmatig met SIDN over de hoofdlijnen van diens beleid.

Whitelisten

IP-adressen op een 'witte lijst' zetten zodat internetverkeer van of naar die bepaalde adressen wordt doorgelaten.

Whois

Een protocol om domeinnaamgegevens, zoals de naam en het adres van de eigenaar en de provider, uit een database te halen. SIDN beheert de Whoisgegevens voor alle .nl-domeinnamen. Zie sidn.nl/whois.

WIPO Arbitration and Mediation Center

Een onafhankelijke, internationale non-profit organisatie die zich bezighoudt met de arbitrage in onder meer conflicten rondom domeinnamen. Zie ook wipo.int.

Yivi

Yivi biedt een oplossing om op een privacyvriendelijke manier in te loggen bij organisaties. Een gebruiker zet gevalideerde attributen in de Yivi-app en maakt zich bij het inloggen via de app alleen bekend met relevante kenmerken van zichzelf. Zo deelt de gebruiker alleen het hoognodige en houdt hij grip op welke gegevens hij verstrekt aan organisaties. Yivi heette voorheen in IRMA. De naam veranderde in 2022.

Zonefile

Een tekstbestand waarin domeinnamen en de bijbehorende IP-adressen van webserver staan.

Colofon

Uitgave

SIDN
Meander 501
6825 MD Arnhem
Postbus 5022
6802 EA Arnhem
T +31 (0)26 352 55 00
communicatie@sidn.nl

71

www.sidn.nl
www.sidnlabs.nl
www.sidnfonds.nl

Concept en vormgeving

Lumen Ontwerpersnetwerk, Breda

Tekst

Cre-Aid, Arnhem
www.cre-aid.nl

Vertalingen

G & J Barker Translations, Worcester, Verenigd Koninkrijk
www.gandjbarker.co.uk

© SIDN

Teksten en cijfers uit dit jaarverslag mag je overnemen, maar wij willen dan wel graag als bron vermeld worden. Ook worden wij graag vooraf geïnformeerd via communicatie@sidn.nl.

Meld je aan voor onze nieuwsbrief

www.sidn.nl/nieuwsbrief